

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE PEYZAJ DESEN DİLİ
PRENSİPLERİNİN KENTSEL YEŞİL
ALANLARA YANSIMA ANALİZLERİ**

Parisa DORAJ

Doktora Tezi

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

2020

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI
PEYZAJ MİMARLIĞI BİLİM DALI

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE PEYZAJ DESEN DİLİ PRENSİPLERİNİN KENTSEL YEŞİL
ALANLARA YANSIMA ANALİZLERİ**

(Analysis of the reflection of landscape pattern language principles on urban green areas form past to present)

DOKTORA TEZİ

Parisa DORAJ

Danışman: Prof. Dr. Sevgi YILMAZ

Erzurum

Eylül, 2020

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE PEYZAJ DESEN DİLİ PRENSİPLERİNİN KENTSEL
YEŞİL ALANLARA YANSIMA ANALİZLERİ**

Prof. Dr. Sevgi YILMAZ danışmanlığında, Parisa DORAJ tarafından hazırlanan bu çalışma, 28/09/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Peyzaj Mimarlığı Bilim Dalı'nda Doktora tezi olarak oybirliği / ~~oy çokluğu~~ (5/5) ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Abdullah KELKİT
ÇANAKKALE ONSEKİZ .MART
ÜNİVERSİTESİ

Danışman: Prof. Dr. Sevgi YILMAZ
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Öner DEMİREL
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Tecer ATSAN
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Neslihan DEMİRCAN
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

Enstitü Yönetim
Kurulunun .../.../.... tarih
ve sayılı kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof.Dr. Mehmet KARAKAN

Enstitü Müdürü

ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU

Doktora Tezi olarak Prof. Dr. Sevgi YILMAZ danışmanlığında sunulan "GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE PEYZAJ DESEN DİLİ PRENSİPLERİNİN KENTSEL YEŞİL ALANLARA YANSIMA ANALİZLERİ" başlıklı çalışmanın tarafımızdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını, yararlanılan eserlerin kaynakçada gösterildiğini, Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından belirlenmiş olan Turnitin Programı benzerlik oranlarının aşılmadığını ve aşağıdaki oranlarda olduğunu beyan ederiz.

Tez Bölümleri	Tezin Benzerlik Oranı (%)	Maksimum Oran (%)
Giriş	0	30
Kuramsal Temeller	3	30
Materyal ve Yöntem	2	35
Bulgular	0	20
Tartışma	0	20
Tezin Geneli	1	25

Not: Yedi kelimeye kadar benzerlikler ile Başlık, Kaynakça, İçindekiler, Teşekkür, Dizin ve Ekler kısımları tarama dışı bırakılabilir. Yukarıdaki azami benzerlik oranları yanında tek bir kaynaktan olan benzerlik oranlarının %5'den büyük olmaması gerekir.

Beyan edilen bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

Tez Yazarı (Öğrenci)	Tez Danışmanı
Parisa DORAJ	Prof. Dr. Sevgi YILMAZ
Tarih 28.09.2020	Tarih 28.09.2020
İmza: 	İmza:

* Tez ile ilgili YÖKTEZ'de yayınlamasına ilişkin bir engelleme var ise aşağıdaki alanı doldurunuz.

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

"Geçmişten Günümüze Peyzaj Desen Dili Prensiplerinin Kentsel Yeşil Alanlara Yansıma Analizleri" adlı bu çalışma Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı doktora tez programında hazırlanmıştır.

Doktora eğitimim süresince, birlikte çalışma fırsatı bulduğum, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen, bilimsel düşünceleriyle beni yönlendiren, her türlü desteği sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Sevgi YILMAZ'a şükranlarımı sunarım.

Ayrıca çalışma süresince beni yönlendiren ve önerileriyle katkıda bulunan tez izleme komitesi üyelerim Prof. Dr. Tecer ATSAN ve Doç. Dr. Neslihan DEMİRCAN hocalarıma sevgiler ve saygılarımı sunarım.

Tezin düzeltilmesi sürecinde öneri ve kritiklerinden faydalandığım, değerli jüri üyelerim Prof. Dr. Abdullah KELKİT ve Prof. Dr. Öner DEMİREL 'den canı gönülden teşekkür ederim.

Ve bana, benden daha çok inanan ve tezin her aşamasında yanımda olan ve destekleyen eşime ve bu günlere gelmemi sağlayan aileme çok teşekkür ederim.

Parisa DORAJ

Eylül, 2020

ÖZET
DOKTORA TEZİ
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE PEYZAJ DESEN DİLİ PRENSİPLERİNİN KENTSEL
YEŞİL ALANLARA YANSIMA ANALİZLERİ

Parisa DORAJ

Eylül 2020, 92 pages

Amaç: Alanında akım veya tasarım kurgusu ile öncü olan veya zaman içerisinde kullanılan prensipleriyle kent, ülke veya dünya çapında sembole dönüşen seçkin parkların planlamaları üzerinde olgusal analizler yaparak peyzaj özellikle park tasarımlarında sistematik bir değerlendirme üslubu geliştirmek, aynı zamanda ortak tasarım ve desen dilinin oluşumunu göstermektedir.

Yöntem: Bu çalışmada, dünyada tasarım, akım, kavram veya değerleriyle öncü olan parklar materyal olarak ele alınmış ve onların farklı düşünür ve peyzaj mimarları tarafından oluşturulan değerlere bağlı, genel analiz çerçeveleri oluşturulmuştur. Bu bağlamda analiz yöntemi, makro ve mikro boyutlarda sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir. Bu analizler üç aşamalı olarak yapılmıştır. Birincisi, büyük ölçekteki prensipler makro olgular olarak, Christopher Alexander'in desen dilinin kriterleri doğrultusunda analiz edilmiş, ikinci aşama, küçük ölçekteki kriterler, mikro prensipler olarak Simon Bell ve Anne W. Sprin'in temel planlama üsluplarından yararlanarak, parkların üzerinde değerlendirmiş ve son aşama olarak bu bulgulardan elde edilen prensiplerin oturma, buluşma ve odak noktaları saptanarak eskiz şeklinde gösterilmiştir.

Bulgular: Analizlerden elde edilen verilere bağlı park tasarımlarında genel bir desen dilinin gelişimi ve tasarım kriterlerinin oluşumu önemli faktör olarak değerlendirilmiş, makro ve mikro temel planlama ilkeleri sınıflandırılmıştır. Bu prensiplerin genel çerçevede park uygulamalarında bütüncül kavram ve kurgunun varlığı gösterilerek bu doğrultuda Aziziye ve 100.Yıl parklarında, bulgular bir ortak tasarım dilini öneri proje hazırlanmıştır.

Sonuç: Çalışma sonucunda tespit edilen bulgulardan dolayı park tasarımlarında bir desen dilinin oluşumu, planlamalarda belirleyici faktör olarak değerlendirilmiştir. Olguların, bütüncül bir tasarımın ortaya konmasında ve parklarda kavram ve kurgu oluşmasında etkileyici olduğu görülmektedir. Uygulanan Aziziye ve 100.Yıl parklarının tasarımında olgular, tanımlı ve üslup belirten planlama yöntemi olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu metodolojik yaklaşımın uygulanan parkların okunaklılığını ve anlaşılabilirliğini eleştiren, analiz eden ve bu doğrultuda bir üslup oluşumuna neden olan yöntem olarak sınıflandırmak mümkündür. Aziziye ve 100.Yıl parkları ekolojik mantığı ile kurgulanmış, Erzurum kentinin simgeleri ve kültürel değerlerine önem verilmiş, ayrıca insanlara yönelik konforlu mekanlar tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: peyzaj mimarlığı, desen dili, tasarım ilkeleri, kent parkları, olgu

ABSTRACT
DOCTORAL DISSERTATION
ANALYSIS OF THE REFLECTION OF LANDSCAPE PATTERN LANGUAGE
PRINCIPLES ON URBAN GREEN AREAS FROM PAST TO PRESENT

Parisa DORAJ

September 2020, 92 pages

Purpose: The present study aims to develop a systematic mode of assessment for landscape and park designs in particular and to demonstrate the formation of a common design and pattern language by performing factual analyses on the planning of distinguished parks that are pioneers in their field with their trend and design fiction, or ones that became urban, national or global symbols in time with the implementation of their principles.

Method: In the present study, the parks around the world that are pioneers in terms of design, trends, concepts or values were regarded as material and general analysis frameworks based on the values formed by various thinkers and landscape architects were created. In this context, the method of analysis was classified and evaluated in macro and micro dimensions. These analyses were performed with three phases. In the first phase, the large-scale principles were analyzed as macro phenomena based on Christopher Alexander's pattern language criteria. In the second phase, the small-scale criteria were evaluated on the parks as micro principles by referring to the basic planning styles of Simon Bell and Anne W. Spirn. In the final phase, the fitting, intersection and focal point of the principles obtained from these findings were determined and demonstrated as sketches.

Finding: Based on the data obtained from the analyses, the formation of design criteria and the development of a common pattern language in park designs were considered as important factors and the macro-micro basic planning principles were classified. It was shown that within the general framework, these principles revealed holistic concepts and fiction in park design practices. Accordingly, the findings were applied to the Aziziye and 100.Yıl parks by forming a common design language.

Result: Based on the findings determined as a result of the study, the formation of a pattern language was regarded as a determinant in planning practices. It is observed that the phenomena are influential in the revelation of a holistic design and the formation of concepts and fiction in parks. In the design of Erzurum Aziziye and 100.Yıl parks, the phenomena were implemented as part of a planning method that is defined and reflective of style. Additionally, this can also be classified as a method that criticizes and analyzes the legibility and comprehensibility of the parks and leads to the formation of a style in this direction.

Keywords: landscape architecture, pattern language, design principles, urban parks, phenomenon

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
KURAMSAL TEMELLER.....	6
Peyzajın Anlamı.....	6
Desen Dilinin Anlamı.....	6
Peyzaj Mimarlığı ve Desen Dili.....	7
Doğanın Dili ve Peyzaj Mimarlığı.....	8
Desen Dili ve Peyzajda Estetik Algı.....	9
Desen Dili ve Peyzajda Mekansal Nitelik.....	10
Christopher Alexander Açısından Desen Dilinin Anlamı.....	11
Desen dili oluşumunda yakın çevre ilişkisi kavramı.....	12
Desen dili oluşumunda form ve biçim kavramı.....	12
Desen dili oluşumunda ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik kavramı.....	13
Simon Bell Açısından Desen Dilinin Anlamı.....	14
Temel prensipler oluşumunda form ve biçim olgusu.....	15
Temel prensipler oluşumunda denge algısı.....	16
Temel prensipler oluşumunda yön ve çizgi olgusu.....	16
Anne W. Sprin Açısından Desen Dilinin Anlamı.....	17
Tasarım ilke ve kriterler oluşumunda oran ve orantı olgusu.....	18
Tasarım ilke ve kriterler oluşumunda görsel idrak olgusu	19
Tasarım ilke ve kriterler oluşumunda form ve biçim yaklaşımları.....	19
Tasarım kriterler oluşumunda vurgu ilkesi.....	19
Tasarım kriterler oluşumunda renk ilkesi.....	20
Kentsel Yeşil Alanların Tasarım İlkeleri.....	20

Kent parklarında planlama ilkeleri.....	21
Peyzaj Mimarlığında Eski Dönem ve Dört Bahçe Olgusu.....	23
Peyzaj Mimarlığında Modern Dönemi ve Eklektik Olgusu.....	23
Peyzaj Mimarlığında Geç Modern Dönemi ve Uluslararası Olgusu.....	24
Peyzaj Mimarlığında Post- Modern Dönemi ve Ekolojik Olgusu.....	25
MATERYAL VE METOT.....	26
Çalışmanın Kapsamı ve Yöntem Bilgileri.....	26
Çalışmada Kullanım Kavramların Belirlenmesi ve Verilerin İrdelemesi.....	28
Çalışma Alanının Seçim Kriterleri.....	28
Örnek Alanların Tanıtımı.....	30
Aziziye ve 100. Yıl parkların konum ve özellikleri.....	31
Verilerin Değerlendirilmesi.....	32
Çalışmada Kullanılan Yöntemin Belirlenmesi.....	32
Birinci aşama:parklarda Alexander desen diline bağlı kriterlerin değerlendirilmesi.....	32
İkinci aşama:parklarda Bell ve Sprin düşüncelerine bağlı prensiplerin değerlendirilmesi.....	33
Üçüncü aşama:parklarda kriter ve desen dilinden oluşan vurgu ve odak noktaları.....	34
ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	35
Millenium Parkının Genel Özellikleri.....	35
Alexander desen dili olgularına göre Millenium parkının değerlendirilmesi.....	36
Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Millenium parkının değerlendirilmesi.....	37
Millenium parkında vurgu ve odak noktaları.....	39
Maggie Daley Parkının Genel Özellikleri.....	41
Alexander desen dili olgularına göre Maggie Daley parkının değerlendirilmesi.....	41
Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Maggie Daley parkının değerlendirilmesi.....	42
Maggie Daley parkında vurgu ve odak noktaları.....	44
Xavier Montsalvatge Parkının Genel Özellikleri.....	46
Alexander desen dili olgularına göre Xavier Montsalvatge parkının değerlendirilmesi.....	46
Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Xavier parkının değerlendirilmesi.....	47
Xavier Montsalvatge parkında vurgu ve odak noktaları.....	49
Citroen Parkının Genel Özellikleri.....	51
Alexander desen dili olgularına göre Citroen parkının değerlendirilmesi.....	51
Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Citroen parkının değerlendirilmesi.....	52
Citroen parkında vurgu ve odak noktaları.....	54
Hyde Parkının Genel Özellikleri.....	56
Alexander desen dili olgularına göre Hyde Parkının değerlendirilmesi.....	56

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Hyde Parkının değerlendirilmesi.....	57
Hyde Parkında vurgu ve odak noktaları.....	59
Erem Bahçesi'nin Genel Özellikleri.....	61
Alexander desen dili olgularına göre Erem bahçesi'nin değerlendirilmesi.....	61
Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Erem bahçesi'nin değerlendirilmesi.....	62
Erem bahçesi'nin vurgu ve odak noktaları.....	64
Aziziye ve 100.Yıl Parklarında Mevcut Durum Analizi.....	65
Aziziye Parkının Genel Özellikleri.....	65
Alexander desen dili olgularına göre Aziziye parkının değerlendirilmesi.....	65
Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Aziziye parkının değerlendirilmesi.....	66
Aziziye parkında vurgu ve odak noktaları.....	68
100. Yıl Parkının Genel Özellikleri.....	69
Alexander desen dili olgularına göre 100.Yıl parkının değerlendirilmesi.....	69
Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre 100.Yıl parkının değerlendirilmesi.....	70
100. Yıl parkında vurgu ve odak noktaları.....	72
Analizler Sonucu Park Tasarımında Desen Dili.....	73
Aziziye ve 100.Yıl Parklarında Makro Olguların Sınıflandırılması.....	73
Park ve yakın çevre ile ilişkisi.....	73
Form ve biçim (parkının genel formu).....	73
Ulaşılabilirlik ve sirkülasyon	74
Aziziye ve 100.Yıl Parklarında Mikro Olguların Sınıflandırılması.....	74
Yön ve çizgisel yaklaşım ile oluşan olgu.....	74
Eksensel algı ile oluşan olgu	74
Denge yaklaşımı ile oluşan olgu	74
Doğal ve yapay elemanlar ile oluşan olgu.....	75
Yoğunluk ve oran yaklaşımı ile oluşan olgu	75
Makro ve Mikro Olguların Birleşiminden Tasarlanan Öneri Parkların Tartışılması.....	75
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	82
KAYNAKLAR.....	87

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Analiz Edilen Parklar.....	29
Tablo 2. Christopher Alexander Desen Dili Olgularına Göre Parkların Analizi.....	33
Tablo 3. Bell ve Sprin Düşüncelerine Göre Parklarda Mikro Prensiplerin Analizi.....	33
Tablo 4. Alanın Mekansal Orantı ve Yüzdeleri.....	34
Tablo 5. Millenium Parkının Genel Bakışı ve Konumu.....	34
Tablo 6. Millenium Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi.....	36
Tablo 7. Millenium Parkında Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi.....	38
Tablo 8. Maggie Daley Parkının Genel bakışı ve konumu.....	41
Tablo 9. Maggie Daley Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi.....	42
Tablo 10. Maggie Daley Parkının Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi.....	43
Tablo 11. Xavier Montsalvatge Parkının Genel Bakışı ve Konumu.....	46
Tablo 12. Xavier Montsalvatge Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi.....	47
Tablo 13. Xavier Montsalvatge Parkının Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi.....	48
Tablo 14. Citroen Parkının Genel Bilgi ve Konumu.....	51
Tablo 15. Citroen Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi.....	52
Tablo 16. Citroen Parkında Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi.....	53
Tablo 17. Hyde Parkının Genel Bilgi ve Konumu.....	56
Tablo 18. Hyde Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi.....	57
Tablo 19. Hyde Parkında Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi.....	58
Tablo 20. Erem Bahçesi'nin Genel Bilgisi ve Konumu.....	61
Tablo 21. Erem Bahçesi'nin Genel Kriterlere Göre Analizi.....	62
Tablo 22. Erem Bahçesi'nin Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi	63
Tablo 23. Aziziye Parkının Genel Bilgisi ve Konumu.....	65
Tablo 24. Aziziye Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi.....	66
Tablo 25. Aziziye Parkının Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi	67
Tablo 26. 100. Yıl Parkının Genel Bilgisi ve Konumu.....	69
Tablo 27. 100. Yıl Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi.....	70
Tablo 28. 100. Yıl Parkının Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi	71
Tablo 29. Makro Olgulardan Elde Edilen Sonuçlar ve Değerlendirmeler.....	83
Tablo 30. Tasarlanan Park Alanlarında Makro Olguların Değerlendirilmesi.....	84
Tablo 31. Mikro Olgulardan Elde Edilen Sonuçlar ve Değerlendirmeler	85
Tablo 32. Tasarlanan Park Alanlarında Mikro Olguların Değerlendirilmesi.....	86

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Nesnelci ve öznelci arasındaki paradigmatik ilişki.....	10
Şekil 2. Tasarım kavramları ile nesne arasındaki ilişki	16
Şekil 3. Araştırmanın genel akış şeması.....	27
Şekil 4. Aziziye ve 100. Yıl parkılarının konumu	32
Şekil 5. Millenium parkının konumu.....	35
Şekil 6. Millenium parkının odak noktalar planı.....	39
Şekil 7. Bulut kapısı.....	39
Şekil 8. BP köprüsü.....	39
Şekil 9. Crown çeşmesi.....	40
Şekil 10. Jay Pritzker pavilionu.....	40
Şekil 11. Millenium parkından kuş bakışı	40
Şekil 12. Millenium parkının peyzaj eskizi.....	40
Şekil 13. Maggie Daley parkının konumu.....	41
Şekil 14. Maggie Daley parkının planı.....	44
Şekil 15. BP köprüsü	44
Şekil 16. Oyun alanı kuş bakışı	45
Şekil 17. Maggie Daley parkında kuş bakışı.....	45
Şekil 18. Yenilebilir çocuk oyun alanı.....	45
Şekil 19. Xavier Montsalvatge parkının konumu	46
Şekil 20. Xavier Montsalvatge parkında odak noktaları	49
Şekil 21. Yürüyüş ve koşu bandı	49
Şekil 22. Giriş bölgesi	49
Şekil 23. Oturma alanı	50
Şekil 24. Dairesel formla bütünleşen yaya yolu	50
Şekil 25. Dairesel yeşil alan	50
Şekil 26. İnformal ve spiral yaya yolu	50
Şekil 27. Citroen parkının konumu	51
Şekil 28. Citroen parkının odak noktaları.....	54
Şekil 29. İzleme ve vista kuleleri.....	54
Şekil 30. Sera bahçeleri ve geometrik alanlar	55
Şekil 31. Geometrik bahçeler	55

Şekil 32. Doğrusal yollar	55
Şekil 33. Geometrik yol ve havuz	55
Şekil 34. Hyde Parkının konumu	56
Şekil 35. Hyde Parkının şematik planında odak noktaları	59
Şekil 36. Yönlendirici ve doğrusal yollar	60
Şekil 37. Düzenli ve geometrik yollar	60
Şekil 38. Reform ağacı	60
Şekil 39. Diana çeşmesi	60
Şekil 40. 7/7 anıtı	60
Şekil 41. Erem bahçesi'nin konumu	61
Şekil 42. Erem bahçesi'nin şematik planında odak noktaları	64
Şekil 43. Doğrusal yollar	64
Şekil 44. Geometrik tasarım	64
Şekil 45. Geometrik çim ve ağaçlar	64
Şekil 46. Aziziye parkının konumu	65
Şekil 47. Heykel öğeleri ve doğrusal yollar	68
Şekil 48. Vurgu alanı ve simgesel anıtlar	68
Şekil 49. Çocuk oyun alanı ve sert zemin.....	68
Şekil 50. 100. Yıl parkının konumu.....	69
Şekil 51. Açık amfiteyatrosu ve geometrik çim alanları.....	72
Şekil 52. Geometrik ve doğrusal yollar.....	72
Şekil 53. Tanımsız girişler	72
Şekil 54. Aziziye ve 100. Yıl parklarının öneri planı.....	76
Şekil 55. Aziziye ve 100.Yıl parklarını birbirine bağlayan spiral ekolojik köprü.....	77
Şekil 56. Aziziye ve 100.Yıl parklarında yeşil alanların yoğunluğu.....	78
Şekil 57. Aziziye ve 100.Yıl parklarında açık amfi ve korunan yaşlı ağaçlar.....	78
Şekil 58. Aziziye ve 100.Yıl parklarında dairesel ve yumuşak formların tasarımı.....	79
Şekil 59. Aziziye ve 100.Yıl parklarında yağmur su ile oluşan havuzlar.....	79
Şekil 60. 100.Yıl parkında soğuk ikliminden dolayı tasarlanan ekolojik bina.....	80
Şekil 61. Aziziye ve 100.Yıl parklarında ahşap malzemeden ekolojik yarı açık mekanlar.....	80
Şekil 62. Aziziye ve 100.Yıl parklarında tasarlanan doğaya dayalı çocuk oyun alanları.....	81

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

A	Alan
Ha	Hektar
m	Metre
m ²	Metrekare
km	Kilometre
PKD	Peyzaj Karakter Değerlendirilmesi
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
ING	İngilizce
FR	Fransızca
Al	Almanca

GİRİŞ

Günümüzde kentlerin estetik ve mimari formunun önemli ve güçlü bir parçası olan kent parkları, insanların yaşam kalitesinin yükselmesinde en etkin alanlardır. İnsanların fiziksel ihtiyaçlarını karşılarken diğer yönden zihinsel ve psikolojik beklentileride yansıtmaktadır. Bu nedenle kent parkları, yaşayanların kendilerini ruhen ve bedensel olarak yeniledikleri alanlar olması ile bu alanların tasarımı ve sürdürülebilirliği büyük önem taşımaktadır. Genelde kent parkları bir mimari değer olarak şehirlerde çeşitli ve farklı tasarım üsluplarını ortaya çıkarmıştır, ayrıca literatürde bilindiği gibi, tarihsel süreçteki biçimi ve günümüze kadar yaşadığı tüm evreleriyle mimarlık, kültürün önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Eski çağlardan günümüze mimarlık ve onun dalı olarak peyzaj mimarlığı, yapılar ve alanlarda fonksiyonel işlevlerin yanı sıra kültürel yaklaşımlara önem vermiştir. Dolayısıyla sosyo-kültürel ve geleneksel değerler, diğer alanlarda olduğu gibi mimari alanların tasarımında da önemli etken olmuştur. Böylece her uygarlığın kültür, inanç, içerik ve anlamını taşıması, günümüz ve gelecekte okunmasında mimari ve sanat eserleri en kalıcı unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede her yapının tasarım kurgu ve kavramının anlamlı olması ve binaların okunabilirliğinde etken role sahip olduğu gösterilmiştir.

Uygarlığın başlangıcından beri, insan ve doğanın arasındaki, bu bağlantı farklı dönemlerde çeşitli mekan anlayışıyla ortaya çıkmıştır. Modern dönemde yeni kentleşmeden dolayı, şehirlerde açık yeşil alanların ve parkların oluşumuna sebep olmuştur. Peyzaj mimarlığı her bilim dalında olduğu gibi belirgin prensiplerden oluşmuştur ve bu olgular genelde bilim dallarının tanımlı ve anlaşılabilir çerçeve içerisinde olmasını sağlamıştır. Parklar bu bağlamda geliştirilmiş ve zaman içerisinde farklı dönemlerde kendilerine belirgin bir desen dili oluşturmuştur.

Peyzaj mimarlığı tarih boyunca çeşitli fiziksel, anlamsal ve kültürel ihtiyaçları karşılamak amacıyla var olmuştur. Bahçe sanatının ortaya çıktığı eski çağlardan günümüze kadar farklı kültür ve toplumlarda çeşitli üslup, metot ve biçimlerde gelişen peyzajlar, sanat ve mimarlığın diğer dallarında olduğu gibi peyzaj mimarlığında da birçok değişim ve dönüşümler yaşamıştır. Dolayısıyla farklı uygarlık ve medeniyetlerde toplumsal, kültürel, iklimsel, coğrafya, ekonomik ve ekolojik özellikleri nedeniyle peyzaj mimarlığı tasarımlarında birbiriyle farklı, değişik ve çeşitli üslup, akım ve olguların oluşumuna sebep olmuştur. Bu değişkenlik ve farklı desen dillerinin ortaya çıkması, kent parklarında daha belirgin bir biçimde gözlemlenmektedir (Sitmitich and Wark 2014).

Peyzaj desen dili, peyzaj alanlarının, kendi olguları veya kültür, inanç, değer ve metaforları ile beraber tasarım ilkeleri kullanılarak genel bir kavram çerçevesinin oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca peyzajlar sadece metaforik ve metafiziksel anlamlar değil aynı zamanda gerçek kültürel, geleneksel ve rasyonel anlamları değerlendirmiş ve kullanılabilir, anlaşılabilir ve ulaşılabilir üslup, kavrayış ve olgular ortaya çıkarmıştır, amacı ise doğa ve insanlar arasındaki iletişimi koparmadan, planlamalar için genel bir prensip ve desen dilinin oluşmasıdır (Appleton 1996; Kümmerling and Müller 2012).

İnsan ve toplumların yaşamına anlam veren ve zaman içerisinde ahlak, inanç, davranış ve halk genel vizyonunu belirten kültür, sanatın diğer dallarında yansıtıldığı gibi, peyzaj mimarlığı tasarımlarında da en önemli etken olmuştur. Bu değerlerin peyzaj alanlarında uygulanması için her uygarlık ve dönemin çeşitli mekanizmaları mevcuttur, bu bağlamda farklı düşünceler ve fikirler ortaya çıkmıştır, alan üzerinde değişik düşünür ve akademik insanlar çeşitli tarzlar türetmiştir. Ancak peyzaj mimarlığında bu terimler son dönemlerde daha fazla ele alınmış ve incelenmiştir.

Desen dili, peyzaj mimarlığında bir takım anlamlı ve anlaşılabilir üsluplar ve olguların tasarım kavramına dönüşmesinden ortaya çıkmıştır. Desen dili terimi çok kapsamlı bir değere sahip olmuş ve çeşitli yönler ile değerlendirilmiştir. Bu olgular antropoloji, coğrafya, jeoloji, ekoloji, tarih, sanat, edebiyat, dilbilim ve tasarımın farklı ve değişik alanlarında çeşitli yöntemleri ile kullanılmaları gösterilmiştir. Ayrıca peyzajlar, dağların yansması veya bir parçası olduklarından insan ve doğanın ilişkisinin sağlanmasını üstlenmiştir, bu sebepten tüm uygarlıklar ve dönemlerde ikili ilişki, tasarımların önemli ve vazgeçilmez faktörü olarak gözükmektedir. Peyzaj tasarım üslupları ve desen dilleri çeşitli dönem, kültür ve coğrafyalarda farklılık gösterse bile genelde anlam içeren geleneksel inançları, sosyo- kültürel değerleri, iklimsel ve topoğrafik koşulları sembolize ederek, tasarım kavramı için genel bir çerçeve sergilemiştir. Bu bağlamda desen dilleri anlaşılabilir, okunabilir ve anlamsal alanların tasarımında kullanılması ve farklı dönemlerde bu olguların kurgusunu analiz ederek çeşitli planlama yöntemlerinin değerlendirilmesi tüm prensiplerin okunuşlarında ön görülmüştür (Milburn and Brown 2002).

Peyzaj alanlarında kullanılan olgular, tarih süresince anlamsal ve fiziki olarak gelişim ve dönüşümler yaşamıştır. Bu gelişmeler ne kadar çeşitlilik ve farklılıklara sebep olsa da desen dilleri toplumların duygularını, inançlarını geleneklerini ve düşüncelerini değişik boyut ve ölçeklerde yansıtmıştır. Bu gelenek ve toplumsal duyguları aktarmak için genelde olgular ve ilkelerden yararlanarak bir tarz, akım ve peyzajın desen dili oluşmuştur.

Desen dillerini tüm sanat dallarında görmek mümkündür, bunların mitolojik ve folklorik anlamları ile birlikte, tasarım ilke ve kriterlerinin de kullanılarak sanatsal yaklaşımlarda bir platform ve alt taban oluşturduğu gösterilmiştir. Cenneti temsil eden bahçeler veya bir halkın metaforlarını yansıtan peyzajlar daha sonra kentleşme döneminde doğaya bir atıf olarak kent parkları başlığı altında tasarlanmıştır. Peyzajlar insan kültürleri ile doğrudan ilişkili olduklarından halkın geleneksel sanat eserlerinde yansıtılmıştır (halı, kilim ve kumaş üzerinde olan nakışlar gibi). Bu bağlamda desenlerin anlamlarını keşfetmek için, kültürel köklerinin bulunması, iklimsel koşulların irdelenmesi, yörenin tarihsel geçmişi ve tasarım ilkelerinin incelenmesi önemli ve gerekli bir etken olmuştur. Bu sebepten olguların oluşumu ve tasarımlarda kullanışı çok boyutlu bir etmen olarak farklı ve çeşitli bilimsel ve sanatsal yönlerden ele alınmıştır (Alexander 1964; Barabanov 2002).

Sanayi ve endüstri devrimi sonrası küresel yaşamın değişimiyle beraber insanların ihtiyaç, algı ve anlayışlarının da dönüşmeye başlamıştır. Kentleşme doğa ve insan ilişkisini farklı boyutlarda ortaya çıkarmış ve modern dönemin başlarında bu ilişkinin birbirinden ayrılmasına sebep olmuştur. Ancak iklimsel koşullar ve çevre sorunları ile beraber insanın doğaya ihtiyaç ve bağlantısı yeni kent parklarının oluşumuna yol açmıştır. Kent parklarında kullanılan tasarım kavram ve kurgular, özellikle son zamanlarda daha anlamsal, kültürel ve ekolojik değerlere bağlı olarak tasarlanmıştır (Opdam et al. 2001; Brurce et al. 2014).

Peyzaj mimarlığının sanatsal bir yapıya sahip olması nedeniyle ortaya konan park ve bahçelerin sadece tasarım sonucu şekillenmediği aynı zamanda farklı zaman dilimlerinde çeşitli fikir ve akımlarında park ve bahçelerin desen dilini oluşturmuştur. Desen dili ve olgular değişik coğrafya ve uygarlıklarda farklı fikir ve kurguyla ortaya çıkmış, özellikle son dönemlerde fazla çalışma peyzaj mimarlığı ve desen dilin arasında yapılmış ve olguların peyzaj alanlarının tasarımı üzerinde etkisi analiz edilmiş ve genel olarak ortak bir tasarım dili ve kriterlerin oluşumuna dayalı araştırmalar yapılmıştır (Botwina and Botwina 2012).

Desen dilinin anlaşılabilir olması için çeşitli ve multidisipliner yaklaşımlar ve yöntemler kullanılmış, farklı bilim dallarında değişik olgular ve prensipler oluşturulmuştur. Her bilim dalı, konusu itibarıyla bazı belirgin kriterlerden ortaya çıkmıştır, söz konusu olgular bilim dallarını okunaklı ve anlamlı bir çerçeve içerisinde tutmuştur. Mimarlık, sanatsal yönüyle genel anlamda her dönem ve kültürde çeşitli tasarım ilkeler ve olgulara sahip olmuş ve her zaman araştırmacılar tarafından yapıları analiz eden kriterler, bu doğrultuda türetilmiş ve değerlendirilmiştir.

Bu çerçevede çeşitli filozof, düşünür ve peyzaj mimarı tasarım kavramların oluşumu ve genel bir desen dili ve olguya dönüşümü üzerinde analizler yapmış ve tasarım prensipleri başlığı

altında değerlendirme ve irdeleme mantığını ortaya çıkartmıştır. Diğer önemli bir kavram ise olguların insanlar tarafından nasıl algılanması ve okunacağı olmuştur, bu okunuş ve anlaşılma, peyzaj alanlarının tasarımında zaman içerisinde tarz, akım veya üslubunu ortaya çıkarmıştır.

Olgular nasıl ve hangi değerler ile oluşursa oluşsun, çok yönlü ve değişken parametreler içermektedir, aynı zamanda farklı düşünür ve tasarımcılar tarafından bu konu ile ilgili çeşitli yöntemler ortaya çıkmıştır. Christopher Alexander, Anne W. Sprin ve Simon Bell tarafından peyzaj mimarlığının değişik alanlarında olguların oluşumu ve desen dilinin gelişimi üzerinde farklı analiz yöntemleri ve prensiplerin sınıflandırılması yapılmıştır. Genel bakışta Christopher Alexander daha bütüncül bir kavram anlayışıyla büyük çerçevede olguları ele alırken, Anne W.Sprin açık yeşil alanlar üzerinde ve Simon Bell ormanlık peyzajlarda tasarım ilkeleri ve prensiplerini sınıflandırmıştır.

Literatür çalışmasında konu ve alan benzerlik ve yakınlığından dolayı mimarlık ve peyzaj mimarlığında ilgili kaynaklarda ele alınmış ve irderlenmiştir. Jülide Edirne (2004) “tasarım temel prensipleri ve peyzaj Mimarlığı tasarımda uygulama örnekleri” adlı doktora tez çalışmasında peyzaj alanlarının tasarımında kavram ve kurgunun önemli faktör olduğunu göstermiştir ve ayrıca planlama sırasında görsel organizasyonların oluşumunda olguları, belirleyici unsur olarak tanımlamıştır. Genelde görsel anlatım ve desen dili birtakım tanımlı olan nokta, çizgi, düzlem ve renk gibi elemanlar ve tasarım ilkeleri olarak bilinen, denge, ölçek, oran, vurgu, bütünlük ve form gibi üslupların oluşumu ve gelişiminden ortaya çıktığını, analizlerle göstermiştir.

Bir diğer doktora tezi olarak, Aktaş (2019) tarafından yapılan “kıyı parklarının tasarım kriterleri ve kullanıcı tercihleri açısından değerlendirilmesi” çalışmasında ele alınmıştır. Bu araştırmada tasarım kriterlerinin, kıyı parklarının planlama kurgusu oluşumunda etkisi değerlendirilmiş ve bu konuyla ilgili kıyı parkları üzerinde tasarım olgularının oluşumu ve bu prensiplerin genel bir kavram dönüşümü sınıflandırılmıştır. Diğer yönden, bir olgunun ve kriterlerin kıyı parklarında ortak tasarım kurgusu olarak değerlendirilmesi ve uygulamalarda kullanılması tartışılmıştır. Desen dillerinin, tasarımlarda genel üslup oluşturduğu, akıma dönüştüğü veya kültürel değeri temsil ettiğini ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla parkların tasarım kriterlerinin yanı sıra anlamsal değere sahip olduğunu ve planlamalarda bu olguların genel form ve biçimin oluşumundaki etkisini açıklamıştır.

Karadeniz (2019) tarafından yapılan yüksek lisans tez çalışmasında ise, kent parklarının, şehirlerin estetik ve mimari formunun güçlü bir parçası olduğunu ifade etmiş ve insanların günlük yaşamlarını kaliteli hale getiren kamuya açık rekreasyon alanları olduğunu ortaya koymuştur. Park alanların tasarımı ve sürdürülebilirliği bu nedenle büyük önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında, belirlenen kent parkları peyzaj tasarım kriterleri açısından incelenmiş, genel prensipler sınıflandırılmış ve parkların üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri analiz edilmiştir. Diğer yönden, elde edilen veriler doğrultusunda tasarım kriterleri ve ona bağlı bir desen dili olguları ortaya konarak oluşan bu olgular ışığında Samsun kent parkları incelenmiştir.

Peyzaj mimarlığında desen dili, yeşil alanların yapısını belirlemeye ve peyzaj süreçlerini yorumlamaya yol açan ve önemli boyutlarda katkı sağlayan tasarım öğeleri veya elemanlarını, genel çerçevede tanımlayan ve büyük ölçüde ortak prensip oluşturan ve peyzaj alanlarını okunaklı, anlaşılabilir ve anlamlı kılan bir terim, tarz, akım veya olgu olarak tanımlanmıştır. Bu doğrultuda farklı düşünürler tarafından olgu kriterleri incelenirken, kent parkları üzerinde desen dilinin oluşumu değerlendirilmiştir. Analiz sonrası elde edilen veriler tüm seçilmiş parkların üzerinde kıyaslanmış ve ortak bir desen dili ve tasarım kavramını oluşturan prensipler sınıflandırılmıştır ve bu olgular yeni park tasarım kurgusuna ışık tutan ve planlamalarda yol gösteren kriterler olarak tanıtılmıştır.

Bu tez çalışmasının amacı, incelenen başarılı peyzaj örneklerin deki ortak prensiplerden yola çıkarak, peyzaj alanları ve parkların analizini yapmak ve yeni parklarda tasarım platformu oluşturmak için genel bir desen dili ve olguları tanımlı şekilde ifade etmektir. Analiz için seçilen örnek parklar kendi alanlarında tanımlı, tasarım üslupları ile öncü, tarz veya akımlar ile sembol parklardır. Başka bir deyişle bu tezin amacı, analiz edilen örnek parklarda kullanılan desen dili ve olguların sınıflandırılması, fonksiyon ve estetik açısından onları başarılı kılan kriterlerin bulunması ve söz konusu kriterlerin çeşitli kategorilerde sınıflandırılarak, peyzaj tasarımlarında bir terim ve kavramsal çerçeve oluşturmaktadır.

Söz konusu kriterlerin yeni park tasarımlarında kullanılabilirliğini test etmeye yönelik olarak olguların genel bir çerçevede sınıflandırılması ve aynı zamanda bir örnek park tasarımının yapılması da amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada kentsel dönüşüm projelerinin yoğun bir şekilde yapıldığı Türkiye’de, tasarım olguları ve desen dillerinden yola çıkarak park tasarımlarının daha işlevsel ve estetik olması konusunda öneriler sunulmuştur. Dolayısıyla nitelikli bir yeşil alan anlayışının tasarlanmasında genel olguların oluşumu ve gelişimi değerlendirilmiş ve uygulanan parklarda bu değerler planlamalara yansıtılmıştır. Son olarak park tasarımları için genel planlama desen dilinin çerçevesini oluşturarak, tasarlanan park analizleri için gerekli, olgular sınıflandırılmış ve park uygulamalarında bu ilkelerin kullanılması amaçlanmıştır.

KURAMSAL TEMELLER

Peyzajın Anlamı

Peyzaj, insanlar tarafından algılandığı şekiliyle doğal karakteri ve insan unsurunun etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir alandır (Erdem ve Coşkun 2009). Bu tanım, İngiltere’de 1890’ların sonunda ve 1900’lerin başında ortaya çıkan görüşü ifade etmektedir ve aynı zamanda 2002’de peyzaj karakteri değerlendirilmesi kılavuzunda özetlenmiştir (Erdem 2012).

Peyzaj, insan ve mekan arasındaki ilişkiyi ifade etmekte ve günlük yaşantımızı düzenleyebilmemizi sağlamaktadır. Sadece özel veya belirlenmiş peyzajları kapsamadığı gibi yalnızca kırsal bölgelere de uygulanmaktadır. Peyzaj, kent içerisinde bulunan boş arazinin küçük bir parçasını, bir vadi kadar ve bir parkı ise ova genişliğinde planlayabilir. Bu süreç, çevremizdeki farklı bileşenlerin, hem doğal (jeoloji, toprak, iklim, flora ve fauna) hem de kültürel (tarihsel etki ve toprak kullanımının mevcut etkisi, yerleşim, etrafı çevirme ve diğer insan müdahaleleri) etkileşim içinde olduğu ve insanlar tarafından kabul edilen yöntemleri kapsamaktadır (Nezbitt 1996a; Gürenli 2010).

Peyzaj, çevrenin fiziksel, doğal ve kültürel yönlerden etkileşimi ve insanların bu etkileşimleri algılama biçimleri ile şekillenmektedir. Bu unsurların farklı şekillerdeki kombinasyonlarının haritası çizilerek, analiz değerlendirilmesi yapılır ve sonuçta farklı peyzaj alanlarının kendine özgü karakterinin anlaşılmasını sağlamaktadır (Forman 1995a). Bu, insanların çevre konusunda memnuniyetini ve keyif almalarını sağlamak ve görsel anlamda bir güzellik yaratabilmek adına önemli bir etkiye sahiptir. Peyzaj değerlendirmeleri, aynı zamanda peyzaj için bir kaynak olması bakımından değişikliklerle ilgilenmektedir. Bir bütün olarak toplumun ilgisi, biyolojik çeşitlilik veya kültürel miras gibi sorunların yanı sıra çevresel ilginin kilit boyutlarından birisi olarak kabul edilmektedir (Nassauer 2002).

Desen Dilinin Anlamı

İnsanların varolan uygarlıkların ve doğa ile iç içe gelişen bir takım ortak makro olguların tasarım kavramına dönüşüm kurgusu, desen dili olarak tanımlanmaktadır (Perry et al. 2008). Christopher Alexander (1979)’e göre, desen dili, kültüre bağlı yerel halkın zamansızlaşmış, tasarım prensipleri olarak belirlenmiştir.

Peyzaj mimarlığı doğrudan bir ontoloji oluşturduğundan, park tasarım kavramında bir desen dilinin ortaya çıkması ve genel temel tasarım prensiplerinin daha okunabilir olmasını sağlamaktadır. Dil modelleri dünyada peyzaj mimarlığı planlamasında anlaşılabilir, tanımlı ve ortak olgulara sahip bir takım kriterler oluşturmuştur (Stevens 1974, 2010).

Desen dilleri sanatın tüm dallarında belirgin bir üslup ve tarz oluşumuna ve zaman içerisinde akım ve kültürel değere dönüşmektedir. Bu üsluplar, yöresel ve geleneksel prensipler, teknolojik ve modern dönemin koşulları, ekolojik ve iklimsel yaklaşımlar, anlamsal düşünceler ve tasarım kavramı ve ilkelerinden oluşan genel ve çok boyutlu olgular olmuş, ayrıca tasarımlarda anlamsal yaklaşım, okunabilirlik ve kullanılabilirlik kavramlarını sağlamış ve sonuç olarak planlanmış bir alanın kurgu ve mantığını açıklayan ve tasarım değerlerini analiz eden çerçeveyi belirtmiş, ortak bir tasarım ve desen dilini oluşturmuştur. Desen dili tasarım kavramlarında ortaklaşmış, toplumların kabul edilmiş temel tasarım ilkelerinden oluşan, aynı zamanda anlam içeren ve kültürel değerlere sahip olan makro ve mikro boyutlarda olan olgulardır. Bu olgular tasarım ilkeleri, yerel değerleri ve anlamsal yaklaşımları bir arada sınıflandırmış, uygulanmış yapılarda analiz ve irdeleme imkanı sağlamış ve planlamalarda üslup ve model oluşturmuştur (Jurgens et al. 1990a; Nazbitt 1996b).

Peyzaj Mimarlığı ve Desen Dili

Desen dili ve peyzaj arasında çok yönlü bir ilişki ve bağlantı mevcuttur, peyzajda dil kategorileriyle alan ve çevrenin arasındaki çeşitlilik ve bağlantının analiz edilip ve keşfedilmesi, bu konu ile ilgili olgu ve prensiplerin oluşumunda önemli unsurlardır. Burada sunulan veriler, dil ve peyzajın genel anlamda yakın bir ilişki biçimine sahip olması ve onların ortak prensip ve olguya dönüşmesi, peyzaj mimarlığında bir ontolojinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Burenhult and Levinson 2008a).

Bell (2012a) 'e göre, peyzaj kendiliğinden bir ontoloji vermez, belki daha büyük ve makro ölçüde yerel ve geleneksel kültürel olgularla esnek bir biçimde tasarlanması, planlamanın genel çerçevesini belirlemektedir. Peyzaj ontolojisi, kültürlerarası değişimi anlamak ve sınırları belirlemek ve diller arasındaki dengeyi keşfetmeyi ifade etmektedir ve bu sebepten peyzaj desen dili bir tasarım çeşitliliği yönünden anlaşılabilir ve okunabilir.

Peyzaj desen dili, alternatif ve farklı peyzaj planları ve tasarımların ekolojik sonuçlarını karşılaştırmak amacıyla bir araç olarak kullanılmıştır. Peyzaj ekolojisi üzerine yapılan bazı araştırmalara göre peyzaj karakteri için desen olgularının uygulanması ve aynı zamanda desen dili ve olguların ekolojik süreçleri bütüncül bir yaklaşım biçiminde görülmektedir. Planlamacı ve tasarımcılar, ekolojik değerleride bir tasarım kriteri olarak kullanarak, park tasarımlarında bir makro olgu olarak göz önünde bulundurmaktadır, bu üsluplar diğer peyzaj planlama kriterlerine bağlı olarak genelde bütüncül bir model oluşturmaktadır. Peyzaj dili, peyzaj Mimarlığından, tarihe, edebiyata, sanat tarihine, dansa ve şiire kadar çeşitli disiplinlerden etkilenmiştir. Bu durum peyzaj üzerine yazılan kitaplar, akademik çalışmalar, saha çalışmaları ve peyzaj fotoğraflama süreçlerinde de anlaşılabilir (Goldman 2001; Corry and Nassauer 2005).

Peyzaj dilindeki kullanılan kültürel değerler, insanların yerel peyzaj içerisindeki çevresel, sosyal, ekonomik ve ekolojik kriterlerin okunabilirliği ve ona bağlı yeni olguların ortaya çıkması ve anlaşılmasında önemli bir role sahip olduğu gözükmemektedir. Açık yeşil alanlarda bu fikirlerin tasarım üslubuna dönüşmesi ve alanların bu değerler üzerinde incelenmesi, peyzajların genel tasarım desen dilini oluşturmuştur (W. Sprin 2016).

Peyzaj desen ve modellerinin araştırılması, peyzaj kavramının eski zamanlardan günümüze kadar çeşitli yöntemler ile ifade etme biçimidir (Forman 1995b). Desenlerin kavramı, tasarım ve biçimsel yaklaşımların ortaya çıkmasında çok yararlı olduğu gibi aynı zamanda bu prensiplerin yakın çevre ile olan ilişkisinin önemini göstermesi bakımından anlamlıdır. Bu ilişki iki yönlü olarak değerlendirmelerde form ve biçimlerin oluşumlarında ortaya çıkmıştır. Yerin topoğrafyası, jeomorfolojisi, makro ve mikro iklimsel koşulları da bazı park tasarım desen dillerinin oluşumunda etkili olmaktadır (Swanson et al. 1988).

Doğanın Dili ve Peyzaj Mimarlığı

Sprin (1988) ve Baird (2002)'e göre, peyzaj tasarımlarının doğa ile uyumlu olması ve çevresinden etkilenmesi bir organik tasarım mantığını oluşturmuştur. Genel bakışta modern dönemin kentleşme sorunlarından ortaya çıkan problemler, park tasarımlarında doğa ile iç içe olması, doğanın mantığını tasarım üslubu olarak planlamalarda genel bir kavrama dönüşmesine zemin hazırlamıştır.

Bell (2001) tarafından orman alanlarında oluşturulan olgular genelde doğal prensiplerden ortaya çıkmıştır, bu çerçevede postmodern dönemde farklı olgular ve kriterler doğal tasarım kavramına bağlı olarak sınıflandırılmıştır. Anne W.Sprin, bu olguları doğanın dili olarak peyzaj mimarlığı tasarımlarında öne sürmüştür. Bu olgular doğasal matematik başlığı altında sanatın çeşitli dallarında, özellikle son dönemlerde ortaya çıkmıştır. Fraktal geometri, folding akımı ve buna benzer fikir ve terimler peyzajın doğa ile daha çok ilişkili olmasını sağlamıştır (Soltani et al. 2012).

Gustafson (1998) doğa ve peyzaj konusundaki görüşlerini "Yeşil alanların dağılımı, doğal mekanlar ile ilgili özellikler, peyzaj strüktürü, su yüzeyleri, akarsular, toprak, vejetasyon, kent iklimi ve kentin görünümü ile ilişkili olduğu yönünde ortaya koymuştur. Yeşil alanlarda topoğrafik özelliklere bağlı olarak çevrelenmiş mekanların yaratılması kişilerin kendilerini doğa ile iç içe veya yakın hissetmeleri bakımından önemli bir etkiye sahiptir. Bunlar ise, arazi morfolojisinin diğer formları, çeşitli kullanım özellikleri bulunan ilgili ve dominant görüntüler sağlayan ve doğal öğeler olan su yüzeyleri, kayalık ve taş topluluklarıdır" şeklinde ifade etmiştir.

Desen Dili ve Peyzajda Estetik Algı

Tasarımlarda desen dilinin oluşumu ve kurgulanan kavram ve konseptin önemli amaçlarından birisi peyzaj alanlarında estetik algısı ve güzellik anlayışının belirlenmesidir. Bu doğrultuda estetik teorilerin karmaşıklığı ve onlarla ilişkili felsefi terimler, çevresel estetiğin uygulanması ve planlamasında kendisini göstermektedir. Bazı yazarlar bu konuya değinmek için, çevresel estetiğin gelişimine yönelik olarak çeşitli teorik tasarımlar önermişlerdir. Estetik, sadece yüzeysel güzelleştirmeden öteye, görsel algı etkisi, kullanılabilirlik ve erişilebilirlik, yakın çevre ile ilişkisi, orantısal yaklaşım ve kültürel değerlerin önem kazanmasından oluşmaktadır. Bu sebeple, özellikle doğu ve batı peyzaj tasarımı gelenekleri ile ilgili olması ve analizlerde bu kavramın önemli olduğu gözükmemektedir (Ahren 1991; Carlson 2001).

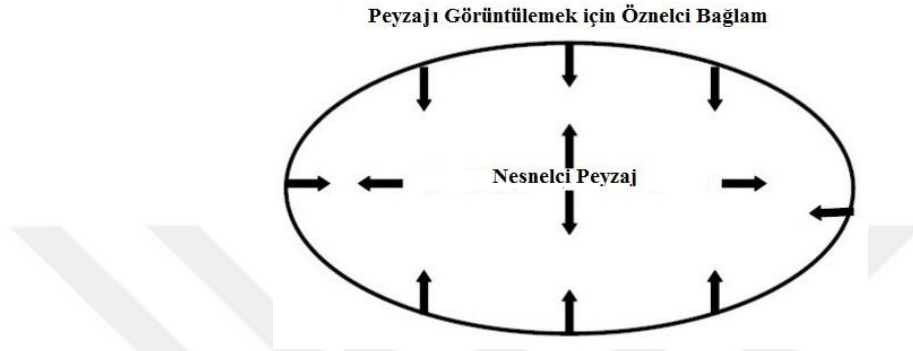
Bourassa (1991)'nın sonuçlarına dayanarak, doğanın estetik zevkinin şekilci ile anlamcı arasında dağılım göstereceği ileri sürülmüştür. Bunlardan şekilci estetik, bir çevrenin biçimsel özelliklerini ve onun duygusal etkisini esas alırken, anlamsal estetik bilinçli ve daha derin bir kavram ve kurgu ve temele dayanan hususiyetleri ve çevrenin işleyişiyle bağlantısını değerlendirmektedir. Dolayısıyla bu iki yaklaşım ve ona bağlı kriterler ve prensipler peyzaj tasarımlarında avantaj ve dezavantajların oluşumuna sebep olmuştur. Onların yansımaları gerçek peyzaj tasarımında bir karmaşa ve kompleks gibi belirlenmiş ve genelde olguların bu düzensizlik ve karmaşayı, düzenli bir biçime dönüştürme çabasında oldukları gözükmemektedir.

Bu ikili düşünce, modern batı kültürü içerisindeki şekilsel yaklaşımlarda, peyzajların çoğunun estetik olarak sadece yüzeysel güzellik değerlerini baz alarak, anlamsal ve derin olgular daha az göz önünde bulundurulmuştur ve peyzaj mimarlığı tasarımında kullanıcıda iletişim problemlerine sebep olmuştur. Daha sonra postmodern dönemde çevresel faktörler bu olguların gelişmesinde önem kazanmış ve estetik algı sadece görsel değil, anlamsal ve daha derin kapsamları içermektedir. Bu bağlamda biçimlerin oluşumunda kullanılan zıtlık, vurgu, denge, birlik, hareket ve düzen gibi bilindik tasarım prensiplerinin çevresel sağlığı ifade eden tasarımlara kolaylıkla adapte edilemediği ve geleneksel olgu, kültürel değerler ve anlamsal üsluplarında etkili olduğunu belirtmektedir (Thayer 1989).

Bu problemi inceleyen Jusack Koh (1988), geleneksel tasarım ilkelerinden birlik, denge ve zıtlığa dayanan ve insan-çevre sistemleri tasarımına daha bütünsel bir yaklaşım içeren üç yeni ilke önermiştir. Bununla birlikte Koh, ayrıca çevresel tasarıma ait ekolojik bir teorisinin doğa ve insan algısındaki sıralama ilkesine dayanması gerektiğine dikkat çekmektedir. Treib (2002), Koh'un algılarımızı harekete geçiren şeyin çevrenin biçim ve mekan olduğu ve anlamak için etki ile birlikte duyuşsal algının öncelikli araç olduğu görüşünü desteklemektedir.

Desen Dili ve Peyzajda Mekansal Nitelik

Peyzaj, nitelik açısından değerlendirilmesi birbirine zıt iki paradigma kapsamında yapılabilir: ilki, fiziksel peyzaja özgü olarak niteliği göz önüne alırken diğeri ise, niteliği seyircinin görüş ve fikirlerinin bir ürünü olarak değerlendirmektedir. Bunlar öznelci ve nesnelci paradigmlar olarak adlandırılmaktadır. Bu paradigmlar fiziksel peyzaj incelemelerinin ve gözlemcinin tercihlerine yönelik çalışmaların temelini oluşturur (Kaplan and Kaplan 1982, 2006). Peyzajda bu iki ayrımın ilişkisi aşağıdaki (Şekil 1.)’de belirtilmiştir.

Şekil 1. Nesnelci ve öznelci arasındaki paradigmatic ilişki (Kaplan and Kaplan 1982, 2006)

Peyzaj mekansal değerlendirme ve fiziksel peyzaj tasarım prensiplerinin analizi, peyzaj niteliği olarak algılanmaktadır. Peyzaj niteliğinin doğasında var olanlar değil, görülen mekanın ifade şekli ve insanların anlamasından ortaya çıkan unsurdur, bu algı doğru bir biçimde kurgulanmaz ise, mekansal kalite ve peyzaj alanın niteliğini değersiz yapabilir. Bu nedenle desen dili, özellikle peyzaj niteliğinin kuramsal yaklaşımlardan öznelci bir paradigmaya dayanması olmasının gerektiğini göstermektedir (Bentley et al. 1993; Lokocz et al. 2011) .

Olgular ve teoriler doğrultusunda, peyzaj niteliğine yönelik kalıcı ve geçerli bir değerlendirme yapmak mümkündür, ayrıca peyzaj mimarlığında alan niteliği tek yönlü bir kriter olarak düşünüldüğünde, mekansal algı ve biçimsel yaklaşımlarda yetersiz olduğu gözükmemektedir, dolayısıyla bu konu bir sorun olarak ele alındığı durumlarda arazi kullanımı, arazi etüdü ve arazi örtüsündeki değişikliklerde peyzaj niteliklerini etkileyecekleri tespit edilmiştir. Peyzaj niteliğini kendi içinde okumak ve değerlendirmek ve diğer yönden kullanıcı bakışı ile alanın içeriğini analiz etmek, mekansal kalite belirlemek açısından çok önemli bir anlam ifade etmektedir. Bu sebepten tüm peyzaj alanlarının özellikle parklarda okunabilirliği, bu iki yönden değerlendirilip ve tasarım prensipleri ve parkları oluşturan desen dilleri ona bağlı sınıflandırılmıştır (Lynch 1984, 2013; Daniel 1993).

Peyzaj alanlarının tasarımında ortaya çıkan çeşitli teori ve olgular üzerinde farklı peyzaj mimari ve düşünürlerin araştırmaları mevcuttur, ancak temel bir kurgu ve kavram belirleyen

ve peyzaj mimarlığında ortak olgu ve prensiplerden bahseden en önemli bilim adamları olarak Christopher Alexander, Simon Bell ve Anne W. Sprin olmuştur. Bu üç düşünürün yazı ve araştırmalarına dayanarak tasarımlarında kriter ve ortak desen dilinin oluşumu görünmektedir.

Christopher Alexander Açısından Desen Dilinin Anlamı

Söz konusu tez çalışmasının kuramsal temelini, mekan ve kent mekanlarını biçimler aracılığıyla tanımlayan Christopher Alexander'ın temelde “Bir desen dili” isimli kitabı ve diğer eserleri oluşturmaktadır. “Bir desen dili” kitabı tamamen uygulamaya yönelik kurgulanmış ve mekan oluşumu ve tasarım olguları türettiği yönüyle kullanışlı ve çözüm üreten bir yazıdır. Bununla birlikte Alexander'ın “Binaların zamansızlaştırma yöntemleri” eseri de kavram ve prensiplerin oluşumunda yol göstericidir. Biçimlerin planlamasında kullanılan kurgu ve desen dilleri niteliğinde olan bu kitap tasarımında olguların gelişimi ve daha sonra “Bir desen dili” yazının oluşumuna ışık tutmuştur. “Bir desen dili” kitabı ilk olarak 1977 yılında, şehir planlama, mimarlık ve donatı elemanları olarak üç farklı alanda tasarım kriterleri oluşumu için çok çeşitli ve farklı olgular ortaya çıkarmıştır. Başka bir deyişle bu çalışma tasarım disiplinlerindeki ve mühendisliğin çeşitli alanlarında kriterler ve olguların oluşumunu açıklamıştır.

Alexander “Bir desen dili” kitabında, şehircilik, mimarlık ve donatı elemanları konularında ayrı ayrı toplam 253 olgu tanımlamıştır. Bu bağlamda olguların oluşumunda sadece binalar ve yapılar yeterli değil, belki onların içinde yaşayan insanlar ve gelenekleride önemli faktörlerdir. Bu nedenle desen dili halkın sosyo-kültürel, inanç, tarih ve geçmişteki yaşam tarzına bağlantılı olduğundan, zaman ve modanın dışında gerçekleşen unsurlardır. Alexander bir örnekle bu konuyu açıklamıştır; çay evleri, kafe, restoran gibi sosyal mekanların bir kültürel değer taşıması ve şehir bölgesine kimlik kazandırmak için sadece biçim ile değil, yaşanabilirliği, kamusal değeri ve buluşma, toplanma ve sosyo-yaşam, kimliğiyle bir olgu ve kriteri olması gerekir. Dolayısıyla böyle mekanlarda oturma ve hizmet bölgeleri, kent ile iç içe olmalı, iç ve dış mekanlar çevresiyle bir bütüncül dili konuşmasıdır. Bu sebepten postmodern dönemde kamusal mekanların canlandırılması ve yeniden insan ve çevre ile birleşmesi, genel prensiplerin oluşumuna ve yaşam standartlarının yükselmesine işaret etmektedir (Alexander et al. 1977a).

“Bir desen dili” kitabında sunulan olgular, son derece pratik, kullanışlı ve yerel insanlar tarafından kabul gören makro boyutta tasarım prensiplerinden oluşmuştur. Bu olgular, evlerde, ofislerde veya okul gibi kamusal binalarda kullanılır ve her olgu, çevresinde tekrarlanan sorunları açıklamakta ve bu sorunları çözmek için gerekli olan fiziksel ve sosyal ilişkiler alanını tanımlamaktadır. Bu çözümler her zaman yörünge formunda belirlenir, hiçbir olgu yalıtılmış değil ve aksine diğer modellerle desteklendiği süreçte var olabilir. Bu yaklaşıma bağlı tüm

olgular makro boyutta birbirine bağlantılı ve bunların geneli bir tasarım oluşumunda, prensipler ve kriterleri belirlemiş, bütüncül bir dil oluşturmuştur. Bu olgular farklı dallarda çeşitli kavramlara yol açabilir, ancak peyzaj mimarlığı özellikle park alanlarında genel form ve biçimin yanı sıra, akım, inanç materyal, kültürel değer ve bir anlamı da ifade etmektedir (Gazvoda 2002).

Prensipler Alexander (1977b)'e göre, bütüncül tasarım anlayışı ve peyzaj alanları üzerinde bir desen dilinin oluşumunda etkili yere sahiptir, bu sebepten onların açılımı ve sınıflandırılması park alanların analizi için önemli bir etken olarak değerlendirilmiştir, genelde olgular Alexander tarafından belirli başlıklarda ve büyük ölçekte tanımlanmış ve irdelenmiştir.

Desen dili oluşumunda yakın çevre ilişkisi kavramı

Tasarımlar, kentlerin parselleri olarak yan yana gelmesinde bütüncül bir kompozisyon ortaya çıkarmış ve bu birleşimler şehirlerin peyzaj desenlerini tanımlamıştır. Parçaların bir biri üzerinde etkisi ile yakınlık ve uzaklık ilişkisi planlamalarda önemli olgulardan sayılmaktadır. Alexander (1964) tasarım kavramının bir bütün olduğunu ve tüm öğelerin yakın çevreleriyle doğrudan ilişkili ve bağlantılı olmasını kent planlamalarında göstermiştir. Alexander, Mimarlık ve şehir planlama üzerinde olguları ortaya çıkarmış ve bir desen dili oluşturmuştur, ancak peyzaj mimarlığı doğa ve çevresiyle bağlantılı olduğu için bu olgu genelde tüm peyzaj tasarımlarında kullanılmıştır (Chiesura 2004).

Desen dili oluşumunda form ve biçim kavramı

Christopher Alexander (1977), form ve biçim kurgusunu bir bütüncül olgu olarak tanımlamıştır. Bir yapıyı oluşturan tüm etkenler genel bakışta biçimlerin oluşumuna sebep vermiştir. Alexander, fonksiyonel yaklaşımları, kültürel değerleri, genel tasarım ilkelerini, iklimsel ve ekolojik koşulları, yöresel kriterleri ve yakın çevre ilişkilerini, formların gelişimi ve bir bütüncül desen dilinin oluşumunda belirleyici olgular olarak belirtmiştir. Ancak formlar sadece görsel değil, anlamsal bir tasarım ögesidir, özellikle bu yaklaşımı Mimarlığı biçimlerde göstermiştir (Mensuri 2010).

Peyzaj mimarlığı aynı mimarlıkta olduğu gibi anlam içeren yapılar olarak değerlendirilmektedir. Alexander, formu oluşturan olguları, genel çerçevede hem görsel ve hem anlamsal içeren parametre olarak sınıflandırmış ve bu doğrultuda biçimsel yaklaşımlar, makro olgu bazında büyük ölçekte parkın genel planlamasını ve yakın çevre ilişkisini de düzenlemektedir. Bu sebepten olgular Alexander'e göre, peyzaj mimarlığı, özellikle park tasarım oluşumlarında belirleyici ve önemli prensiplerden sayılmaktadır (Alexander 2004a).

Desen dili oluşumunda ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik kavramı

Christopher Alexander (1979) ulaşılabilirlik olgusunu, iki farklı kavram ile tanımlamış, hem mimarlık ve hem kent planlamasında öne sürmüştür. Ona göre ulaşılabilirlik bir tasarımın büyük ölçüde kullanılabilirliğini sağlar ve parkın ulaşılabilirliğiyle ilgili olarak, öncelikle kolay biçimde ulaşımının sağlanması, ayrıca alanın iyi şekilde algılanması gibi hususlar söz konusudur. Diğer yönden, park ile çevresinin nasıl ilişkilendirildiği çok önemli bir parametre olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla, ulaşılabilirlik, parkın iğerisi ve dışarısı arasında fonksiyonel bir birliğin oluşturulmasında, çevresi ve içerisindeki bağlantılara önem vermektedir (Baljon 1995, 2012).

Ulaşılabilirlik, içinde bulunan yerin planının ne kadar kolay algılanabilirliğidir ve erişebilirlik içerisinde alt kriter olarak değerlendirilmelidir. Diğer yönden küçük ölçekte, parkın içerisindeki yollar, bağlantılar, eksen oluşumu ve sirkülasyon gibi belirleyici olan olgu, ulaşılabilirlik olarak tanımlanmıştır. Yeşil alanların tasarımında en önemli faktör yürüme uzaklıklarını dikkate alarak, yol ve eksenleri ayarlamaktır. Arazinin morfolojisi, kent ile yakınlık ve uzaklığı da, ulaşılabilirlik olgusunu etkilemiştir (Alexander 2016a).

Alexander (1982)'e göre, yeşil alanların planlanmasında, yaya yürüyüş uzaklığı ve mesafelerin ayarlanması önemli parametre olarak değerlendirilmiş olup, semt ve mahalle ölçeğinde yer alan tüm yeşil alanlarda toplu ulaşımın sağlanması önemlidir. Park alanlarına ulaşım kolay olursa, kullanım yoğunluğu da fazla olur ve kentsel yeşil alan planlamasında, yerleşim alanının doğal yapısı mekanların konumu, buluşma ve toplanma mekanların birbiriyle yakın ve uzaklığı ve bu alanların park girişlerine mesafesi, alan içerisinde dolaşım ve sirkülasyon, ulaşılabilirlik olgusunun belirleyecek kararlar olarak tanımlanmıştır. Erişebilirlik kullanıcıların mekanda sağlanan servis ve aktivitelere kolay bir biçimde ulaşmasıdır. Genelde kent parkları sürekliliği olan bir ulaşılabilirlik olgusu belirtir ve tasarımda tüm eksenler, yollar, girişler, iç ve dış dolaşım, vurgu noktaları, oturma, buluşma ve toplanma mekanları, su elemanları ve diğer işlevler ona bağlı düzenlenmiştir.

Ulaşılabilirlik ile ilgili önemli konu, park ve çevresiyle olan bağlatı ve ilişkisidir. Park çevresi ve içerisindeki bağlantılar, fonksiyonel birliğin oluşumu ve bütüncül görsel algısı açısından belirleyici faktör olarak tanımlanmış ve doğru yönlendirme mekan ve genel tasarımda ulaşılabilirliğinin artmasına sebep olmuştur (Jongman 2005). Parkların tasarımında, Alexander (2004b)'e göre, ulaşılabilirlik kriterlerinin değerlendirilmesi sürecinde park planlamasında:

(1) geometriksel yaklaşımların yolların üzerinde etkisi (2) yakın çevre ile fonksiyonel bağlantı ve onun doğrultusunda girişlerin oluşumu (3) parkların içerisindeki ulaşım ve dolaşımla beraber fonksiyonel dağılımı, makro ölçüde incelenmesi ve uygulamalarda kullanılması gerekmektedir.

Simon Bell Açısından Desen Dilinin Anlamı

Simon Bell, peyzaj mimarı olan bir düşünür, eleştirmen ve yazar olarak özellikle orman alanların üzerinde çalışma yapan birisidir. Aslında kırsal açık yeşil alanları ve ormanların tasarım olguları üzerinde kavramlar oluşturan önemli araştırmacılardan biri olarak tanınmaktadır. Olguları tanıtan Simon Bell tasarım prensiplerini sınıflandırmış ve ona göre desen dili her yerde var olan olgular olarak bazı kriterleri ön planda değerlendirmiştir. Bu olguların yan yana gelmesiyle bir bütüncül dilin sağlanması mümkün olmakta, kırsal yeşil alanların tasarım ve düzeltilmesinde büyük bir role sahip olduğunu görülmektedir. Bell, olguları bir süreç dizilimi olarak tanımlamış ve aynı zamanda bu süreci de bir olgu olarak değerlendirmiştir (Alon Mozes 2012).

Bell “ *Landscape: pattern, perception and process* ” kitabında geometrinin tasarım üslubuna dönüştüğünü öne sürerek, eskiden geometri alanları sınırlarının, sulama, sınırlama ve tapınakların tasarımı için kullanıldığını öne sürmüştür. Öklid, küresel ve fraktal geometrinin yanı sıra alanın topoğrafya, topoloji ve morfolojisinin olguların oluşumunda önemli faktörler olarak değerlendirildiğini belirtmiştir. Geometrik yaklaşımlar ile ortaya çıkan olgular insanların geçmişten günümüze kadar her türlü yapıda kullanılan üsluplardır. Geometrik olgular peyzaj mimarlığında farklı dönemlerde çeşitli yöntemler ile ortaya çıkan prensiplerdir, bu olgular genel form, biçim, eksen, yön ve çizgisel yaklaşımlar, ritim ve denge, okunabilirlik ve renk gibi alt temel tasarım ilkelerinden oluşmuş ve bir bütüncül tasarım mantığını ortaya çıkarmıştır. Bell’e göre, insanların çevreleriyle ilişki kurabilmesi ve ortamın okunabilmesinde olguların oluşumu ve anlaşılabilir olması gereklidir, bu ilişki bir yönden görsel, diğer yandan temel tasarımın belirli kriterlerine bağlıdır. Görsel düzen temel geometri mantığı ile doğrudan ilişkilidir ve bu bağlantı peyzaj tasarımlarında estetik algıya neden olmuştur (Bell 2002,2012b).

Estetik algı, Simon Bell (2005a)’e göre, peyzaj mimarlığı tasarımında iki ana üsluba ayrılmaktadır: birinci büyük ölçekte bütüncül olguların değerlendirilmesi ve ikincisi küçük boyutlarda ölçü ve ölçütlerden ortaya çıkan prensiplerdir, bu iki olgunun birleşiminden peyzaj tasarımlarında estetik algı ve güzellik kavramının yanı sıra genel planlama desen dili, olgu, kriter ve akım olarak sınıflandırılmıştır. Dolayısıyla analizlerden elde edilen bulgular bir tasarımın, insanlar tarafından okunaklılığı, estetik olması, kullanılabilirliği, ulaşılabilirliği ve kültürel değerlerin aktarıldığını irdeleyen, sınıflandıran ve olguların tüm planlamalarda, tasarım üslubu ve desen diline dönüşümünü ortaya çıkıldığını göstermektedir.

Simon Bell, diğer kitabında “ *Designing sustainable forest landscapes* ” olguların insanlar ile doğrudan ilişkili olduğunu açıklamış ve insanların yaptıkları mekanlarda bir dizilim olgu oluşumunu ortaya çıkarmıştır. İnsanlar estetik anlayışını genelde birbiriyle uyumlu

prensiplerde aramışlar ve bu tekrar zaman içerisinde akım ve tarzların oluşumuna sebep olmuştur. Bu akım ve desen dilleri yerel, genel, ulusal ve uluslararası olabilir, ama genelde mikro olgular tamamen yerel üsluplardan oluşur ve yörenin kültürel değerler, iklimsel koşullar, inançlar, düşünceler, coğrafya ve topoloji şekillerden yola çıkmıştır, ancak zaman içerisinde kullanılabilirliği, okunabilirliği, halkın kabul gördüğü ve uyum sağladığı olgular bir üsluba dönüşmüş ve zamansızlaşmış ve genel bir desen dilini ortaya çıkarmıştır. Bu süreç kapsamında ortaya çıkan akım, olgu ve desen diller zaman ve mekan çerçevesinde az olsa bile değişir, gelişir ve kendi olduğu ortama adapte olur (Bell 2008a).

Peyzaj mimarlığı çevreci ve doğasal yönü ile bu olguların çoğunu doğrudan doğadan esinlenerek tasarıma dönüştürmüştür ve bu sebepten ortaya çıkan prensipler çevreyle uyumlu ve insanlarla ilişkilidir. Tasarım sürecinde planlamacılar farklı yöntemlerle çeşitli kavram ve fikirler ortaya çıkarmış ve bir desen dili dizilimini peyzaj mimarlığı özellikle park tasarımlarında öne sürmüştür, bunlar ana kriterler olarak her parkta analiz edilirken, diğer parkların okunabilirliği ve anlaşılabilirliğinde önemli bir değere sahiptir, bu nedenle genelde tüm mimarlık ve peyzaj mimarlığı tasarımlarında analiz çerçevesinin oluşumu ve ona bağlı bir takım kriterlerin ortaya çıkması tasarımların en önemli unsurları olarak belirlenmiştir (Law and Zube 2007). Simon Bell, bu çerçevede genel olguların kullanıldığını ve sınıflandırılmasını peyzaj alanlarında ön görmüş ve değerlendirmiştir. Ona göre form ve biçim, yakınlık ve uzaklık, yoğunluk ve oran, yön ve çizgi, denge, renk ve materyal tasarımlarda en önemli unsurlardır.

Temel prensipler oluşumunda form ve biçim olgusu

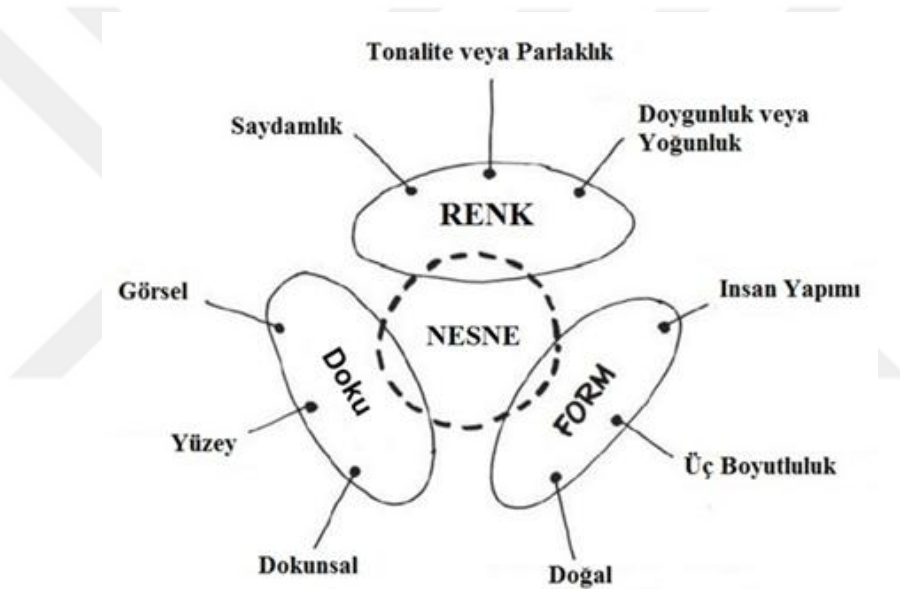
Simon Bell (2005b)'e göre, genel form peyzaj tasarımlarında, formal (geometrik) ve informal (organik) olarak iki türlü gözükmektedir. Modern dönemde ne kadar formal ve geometrik biçimler yaygın olsada peyzaj mimarlığında informal ve organik çizgiler doğa ile daha uyumlu ve bağlantılı olmasından dolayı daha fazla karşılaşılmaktadır. Eğrisel ve düzensiz formlar genel topoğrafya ile uyumlu ve halkın doğal çevreyle bağlantısını sağlamaktadır, bu sebepten Bell, peyzaj mimarlığında informal biçimler veya fraktal geometrinin bir desen dili olarak daha yaygın ve tanımlı olduğunu ortaya koymuştur.

Biçim tasarımı, her unsurun kendi içinde oluşturduğu ve peyzajlarda kendini ifade eden genel şekilsel yaklaşımlardır. Bu biçim mekan anlayışı, ağaç dizilimi, yol hattı, su elemanları, donatılar vb. öğelerin her biri veya birleşimi olabilir, burada önemli etken genel formların insanlar ile iletişim kurduğu ve onların üzerinde uyandırdığı etkidir. Her form ve biçim bir olgu ve kendine desen dili oluşturmuş, genelde dairesel ve oval şekiller bütüncül algısı uyandırırken, kare ve dikdörtgenler matematiksel ve kesinlik hissi vermektedir (Bell 2001).

Temel prensipler oluşumunda denge algısı

Bell (2012b)'e göre, denge sağlamak, emniyet, istikrar ve sükûnet ifadesini vurgulamaktadır, ayrıca denge iki bağlamda sınıflandırılmış: (1) simetrik denge, benzer elemanların eksensel biçimin etrafında eşit uzaklıkta dizilmesinden oluşan kalıp olgulardır (2) asimetrik denge, eksensel yaklaşımlarda bu eksenlerin her iki tarafı aynı ağırlıkta olmayıp, fakat eşit objelerin dağılımı ve dizilişi yapılmıştır.

Simon Bell (2005c), orman alanlarında dengenin algısını görsel denge başlık altında açıklamıştır, alanların büyüklüğünden dolayı dağılım ve çeşitliliğin denge üzerinde önemli etkisi vardır. Alanlarda yön, ölçü, yoğunluk, doluluk ve boşluk, renk gibi elemanlar görsel dengeyi sağlamıştır, bu denge orantısal olarak yollar, ulaşım ağı gibi unsurlarla tanımlanmıştır (Şekil 2.).

Şekil 2. Tasarım kavramlar ile nesne arasındaki ilişki (Bell 2005)

Temel prensipler oluşumunda yön ve çizgi olgusu

Bell (2008b) tarafından peyzaj alanlarında yönlendirme ve çizgisel yaklaşımlar genelde doğa ile uyumlu olmalı ve bütüncül bir tasarım üslubu oluşturmalıdır. Peyzaj mimarlığı tasarımların okunabilirliğini planlamaların en önemli faktörlerinden birisi olduğunu öne sürmüş ve çeşitliliği bu konuda en etkili olgu olarak göstermiştir. Çizgisellik tüm sanatsal tasarımları oluşturan temel unsurdur. Peyzaj tasarımlarında bu tür fikir ve kavramlar bir proje düzeni içerisinde çizgilerle ifade edilmekte ve her çizgi anlam içermekte ve tasarım kurgusunu belirtmektedir. Çizgiler aynı zamanda alanın bütünlüğünü sağlamış, yön ve akışı belirtmiş ve planlamaların okunabilirliğini, ulaşılabilirliğini ve kullanılabilirliğini sağlamıştır (Polat 2012).

Park alanlarında çizgisel anlayışı ve yönlendirme kavramını vurgulamak için eksenlerden yararlanmıştır. Eksenler parklarda form anlayışı, parselleşme, dolaşım ve sirkülasyonu tanımlar ve mekanların çizgisel kavramını ortaya çıkarmış olur. Peyzaj tasarımlarında özellikle büyük açık yeşil alanlarda eksenler genelde yönlendirici, sınırlandırıcı, mekan tanımlayıcı ve bütünlük sağlayan en önemli ilklerden biridir (Bell 2001b). Simon Bell tüm peyzajlarda eksenlerin tasarım olgularının vazgeçilmez unsuru olarak tanımlamıştır.

Anne W. Sprin Açısından Desen Dilinin Anlamı

Anne W. Sprin, peyzaj mimarı, yazar, eleştirici, ve düşünür olarak, açık yeşil alanların üzerinde ve alan tasarım kavramlar temelinde özellikle peyzaj dilinin oluşumunda çalışan birisidir. Sprin'e göre peyzaj dili, peyzajın kendine özgü olgu, desenler ve metaforları ile genel bir form anlayışına sebep olduğunu ve bu dilin peyzajı şekillendirirken, insanların inanç, değer, sosyo- kültürel yaklaşımlar ve fikirleri ifade ettiğini ileri sürmüştür. Peyzajın sadece şekilsel bir yaklaşım olmadığını, metafiziksel ve anlam içeren bir tasarım modelini ifade eden ve insanlar ile iç içe olan bir üslubu gösterdiğini öne sürmüştür. Ancak desen dillerinin amacı hem doğa, hem kültürel anlamda peyzaj alanların okunabilirliğini sağlamak, insanların tekrardan doğa ile bir arada olmasını ve yoğun kent içerisinde huzurlu ortamın oluşumunu sağlamak, doğa ve yerel kültürün, bölgesel çevrenin koşullarına uyumunu, halkın kabul gördüğü olguların yeniden canlandırmasını ve peyzaj mimarlığında desen dilinin oluşumunda asıl sebeplerden sayılmaktadır (W. Sprin 2000, 2016b).

Dil olarak peyzaj kavramı, peyzaj mimarlığının ana işlevlerinden türemiştir. Form ve biçim anlayışı, yerel ve bölgesel üsluplar, fonksiyonel davranışlar, tarih, sanat, edebiyat ve anlamsal kriterlerin yanı sıra çeşitlilik, antropoloji, coğrafya, ekoloji, eksensel ve görsel denge gibi prensiplerde bu desen dilin, kökleri olarak tanımlanmaktadır. Bu teori, doğanın ve insan doğasının temel unsurlarına kök salması açısından, çok önemli ve peyzaj alanlarının tasarım ve belirli kriterlerin oluşumunda en etkili olgu olarak değerlendirilmiştir (W. Sprin 2014).

W.Sprin açık yeşil alanları, peyzaj mimarlığının ötesi bir manzara olarak tanımlamış ve onun anlamsal bir mesaj veya gönderi gibi işlevde sahip olduğunu göstermiştir. Her ağaç, çalı, nehir ve kaya, insan kültürlerinin bir parçası olması yanında ve tarihi değere sahip olduğu, hem insanlara, hem tasarlanan peyzajlara kimlik kazandıran çok önemli doğal varlıklar ve bileşenler olduğunu ortaya koymuştur. Peyzaj kimliğini açıklayan ve sınıflandıran unsurlar W.Sprin'e göre peyzajın desen dili ve prensiplerini oluşturmaktadır. Bu desen diller, halkla doğrudan ilişkili olmalı ve çevreni bir merkez olarak kabul görmüş, insanların rekreasyon faaliyetlerini toplanma, buluşma, odak noktalarını ve doğa ile bağlantılı olmasını sağlamaktadır. Diğer

yandan kriterlerin oluşumunda tüm parametreleri göz önünde bulundurarak genel bir çerçevenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (W. Sprin 2000, 2016c).

Peyzaj anlamı, karmaşık, katmanlı ve belirsiz bir içeriye sahiptir, dolayısıyla olgular, kararsızlık ve düzensizliği, belirli bir kriter ve prensiplerle düzenli, tanımlı, anlamlı ve anlaşılabilir bir tasarıma dönüştüren değerlerdir. W. Sprin (2000, 2016), bu unsurları farklı boyutlarda ele alır ve tasarım öğeleri (nehir, ağaç, yapı, su, toprak vb.) yanı sıra temel tasarım ilkeleri ve onların üzerinde var olan etkisini analiz eden olguları, planlamalarda bir değerlendirme yöntemi olarak öne sürmüştür. Mikro olguların dizilim sonucu bütüncül bir peyzajın oluşumuna yol açmıştır. W.Sprin, onları merkezileşme ve eksensel yaklaşım, hiyerarşi, ulaşılabilirlik, yoğunluk ve oran, renk, biçim, yön ve çizgi olarak sınıflandırmıştır. Aynı zamanda peyzaj tasarımcıları, kontrast, tekrarlama, çerçeveleme ve vurgu noktası gibi birleşimlerde peyzaj değerlendirme çalışmalarında ortaya koymuştur. Peyzaj alanlarının ulaşılabilir, okunabilir ve tanımlı olması insanların doğa ile doğrudan bağlantı kurabilmelerinde bir tasarım değeri olarak öne taşımaktadır ve bu konu Sprin tarafından görsel ve estetik algı olarak alanların planlamasında en önemli ve belirleyici faktörlerden birisi olarak ortaya koymuştur (Felameki 2011a).

Bu konuların yerleşim kararları, üslup ve akım seçimi, iklimsel koşulları önemsemek ve ekolojik değerleri tasarım olgusu olarak tasarımlarda kullanmak, bir desen dilinin oluşumunda belirleyici unsurlardır. Bu olguların temel ilkelerde birleştirilmesi ve onların mikro olgular olarak sınıflandırılması Anne W. Sprin'nin önemli çalışmalarından sayılmaktadır.

Tasarım ilke ve kriterler oluşumunda oran ve orantı olgusu

Oran, elemanların birbiriyle veya bir bütüncül ölçüyle bağlantısını göstermektedir, başka bir deyişle her birleşimin veya biçimin farklı boyutlarda düzenli bir şekilde büyüme veya küçülmesini belirgin ölçülerde ortaya çıkarmasıdır. Sprin, orantısal yaklaşımları bütüncül bir peyzajın dağılımı ve parçalanmasında etkili bir unsur olarak açıklamıştır. Orantısal yaklaşım, bütüncül bir peyzaj alanını ölçülü bir şekilde, dengeli ve belirgin parsellere ayırmış ve düzenli boyutlarda işlev ve faaliyetleri ve tasarım kurgusuna bağlı olarak sağlamıştır. Ölçülendirme ne kadar doğru hesaplanırsa ve nesneler arasındaki orantı ne kadar doğru bir biçimde ayarlanırsa, tasarımlara gerçekçi ve sanatsal nitelik kazandırılmış olur. Sprin, oranı genelde iki nesnenin arasındaki ölçüsel ilişki ve uygunluk olarak ayırmış ve birisini geometrisel oran, diğerini görsel oran olarak peyzaj tasarımlarında bir orantısal kavram bazında öne sürmüştür. Sprin'e göre estetik algı ve kaliteli mekan anlayışı doğrudan oran ve orantı ile bağlantılıdır (W. Sprin 2014b).

Tasarım ilke ve kriterler oluşumunda görsel idrak olgusu

Denge, birleşimleri oluşturan temel prensiplerden biridir ve ortaya çıkan sanatsal yaklaşımlar bütün bir kompozisyonun görsel etkisinin uyum içerisinde sunulmasıdır (Incearık 2011, 2015). Anne W. Sprin (2004) tarafından yapılan çalışmalar, dengeyi, iki farklı boyutta ele almış ve onları karşılıklı veya eşit bir dağılım biçiminde olmasını göstermiştir. Sanatsal yaklaşımlarda bir kompozisyonu iki yarıya (ağırlık, oran, büyüklük ve renk konusunda) eşitlik sağlaması söz konusu olması en basit dengedir. Karşılıklı denk, daha görsel ve algı ile bağlantılıdır. Sprin açık yeşil alanları bir sanatsal kompozisyon gibi ele alındığını ve dengeyi bu bağlamda değerlendirmiştir. Diğer yönden peyzaj alanları doğasal bir nesne olduğundan, onlarda eşit dengeden ziyade karşılıklı dengeyi sahip olmalarını göstermiştir. Peyzaj alanları, renk, biçim ağaç, su öğeleri gibi farklı ve çeşitli elemanların bütüncül birleşiminden ortaya çıkması nedeniyle daha görsel idrak, değere sahiptir (Yücel ve Yıldızcı 2006).

Tasarım ilke ve kriterler oluşumunda form ve biçim yaklaşımları

Form genelde bir nesnenin doğal yapısının üç boyutlu olarak tanımlayan bir bütündür. Sanatsal eserlerde çerçeveyi belirleyen, görsel olarak nesnenin tüm varlığını açıklayan ve iki boyutlu unsurların (renk, çizgi, vb.) yan yana gelmesini sağlayan fonksiyonel bir yaklaşımdır. Form farklı dönemlerde çeşitli üslup ve şekillerle algılanmış ve tasarlanmıştır. Biçimsel yaklaşımlar formun ötesinde daha canlı varlıkların ifade edildiği şekildedir. W. Sprin, form ve biçimi geometriksel ve organik olarak ikiye ayırmış ve analizlerde değerlendirmiştir. Açık yeşil alanların tasarımlarında bu kavramlar bir peyzajın gelişimi ve oluşumunda önemli ve belirleyici faktör olarak tanımlanmıştır (W. Sprin 2000,2016d) .

Tasarım kriterler oluşumunda vurgu ilkesi

Bir nesnenin belirli sebepten ve amaçlanmış kurgudan dolayı, tasarımın belirgin noktaların abartmak ve daha önemli kılan unsuru vurgu noktası olarak tanımlamıştır. Başka ifadeyle mekan ve alanlarda özel bir noktaya dikkat çekmek için oluşturulan bir tasarım üsluptur. W. Sprin peyzaj alanlarında vurgu noktalarını, buluşma, toplanma ve odaklanma noktası olarak belirlemiş ve onları mekansal açıdan bir alanın tanımlı ve okunabilirliğinde önemli olgu olarak sınıflandırmıştır. Kontrast oluşumu, zıt renklerin kullanılması, çizgisel biçimler, çizgi yönleri, mekan bağlantı ve ilişkileri veya materyal değişimleri, doku özellikleri ve topoğrafya ile uyumlu veya uyumsuz planlar, park tasarımında vurgu noktalarını ortaya çıkarmıştır. Yönlendirici yolların oluşumunda, mekansal kimlik kazandırmak açısından, anlamsal bir tasarım kavramını ortaya çıkmasında ve park alanların mekansal kalite yükselmesinde etkili faktörlerden biri olarak değerlendirilmiştir (W. Sprin 1988b) .

Tasarım kriterler oluşumunda renk ilkesi

Renk, peyzaj planlamalarında mekansal algı oluşumunda en vurgulu etken olarak ortaya çıkan bir olgudur. Genelde renkler kullanılan öğelerin yakın ve uzaklığından, sık veya seyrek olması, doğal veya yapay özelliklerinden dolayı ortaya çıkmıştır. Doğal elemanlar kendi renklerini ortaya koyarken, yapay elemanlar peyzajlarla uyumlu, farklı veya çelişkili olmasını sağlamıştır. Doğaya yakın olan parklar, genelde yeşil ağırlıklı bir renk üstünlüğüne sahiptir ve farklı dönemlerde çeşitli yöntemlerle yapay elemanlarla bağlantısı uygulanmıştır (W. Sprin 2014c).

W. Sprin (2000) tarafından yeşil ağaç ve toprak renginin eski dönemlerde bir uyumda tasarlanması, çağdaş dönemlerde ise yapay elemanlar ile genelde kontrast üslubu tercih edilmesini öne sürmüştür. Postmodern döneminde kırmızı ve yeşil rengin karışımı gözükmemekte, ayrıca son zamanda yapay ve doğal elemanların farklı oranlarda kullanışı ortaya çıkmaktadır. Renk olgusu bu bağlamda kontrast ve zıt prensibiyle beraber değerlendirilmiş ve ayrıca renk olgusunun daha vurgulu ve üç boyutlu olması için doku ilkesinden yararlanmıştır. Objelerin görülebilen yüzeylerin, sık veya seyrek olması, yumuşak veya sert materyal olması ve öyle bir görsel algısı oluşumu, dokuyu oluşturmuştur. Doku ve renk olguları birbiriyle doğrudan ilişkili ve aynı zamanda dokuların sık ve yoğun olması objelerin algılanmasında etkili bir unsur olarak değerlendirmiştir (Felameki 2011b).

Kentsel Yeşil Alanların Tasarım İlkeleri

Peyzaj, bir olgu olarak uzun bir tarihçeye sahiptir, bu yönüyle de eski çağlardan beri çeşitli biçimlerde tasarlanan ve uygulanan peyzaj modelleri, çeşitli araştırmacılar tarafından ele alınmıştır (Steven 1974; Formans 1995).

Peyzaj desen olguları bölge veya araştırma alanı boyunca ekosistemlerin kompozisyon ve şeklini ölçmek için bir önlem olarak düşünülebilir. Bu olgular, farklı çalışma alanlarını veya bölgeleri tanımlamak için kullanılmaktadır (O'Neill et al. 1988; Turner and Ruscher 1988). Peyzaj olguları bir peyzaj planı tarafından sunulan koşulların öncesini ve sonrasını karşılaştırmak veya belirli bir peyzaja göre alternatif planları değerlendirmek için bir yol arayışı olarak da değerlendirilebilir (Dunn et al. 1990; Delong and Tanner 1996; Reed et al. 1996).

Peyzaj tasarım prensipleri genelde makro ve mikro olgular olarak iki ayrı kategoride sınıflandırılmıştır. İlk olarak makro olgular daha bütüncül ve peyzaj alanının dışında olan olgular, kültürel değerler, yakın çevre ilişkisi, genel form ve biçim, ulaşılabilirlik ve büyük ölçüde görsel denge gibi parametrelerin incelenmesi sonucu ortaya çıkan ilkelerdir. Mikro olgular ise genelde temel tasarım ilkelerine bağlı olarak değerlendirilmiş prensiplerdir. Yön ve

izgi, eksenler, ölçü, denge, dağılım, kontrast ve renk, tekrar ve bunun gibi olguların irdelenmesinden ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle, kentsel yeşil alanların tasarımı bu olguların birleştirilmesinden ortaya çıkan bir biçimsel yaklaşımdır (Whiting and De Jong 2007).

Peyzaj tasarımı yönünden yeni bir estetiğe temel oluşturmak açısından şablonlar ve doğal sistemlere ilişkin süreçler birer potansiyel olarak görülmektedir. Doğal formlar, bu yönüyle tarih boyunca tasarım için bir ilham kaynağı olmuş ve sanatta, Mimarlığıda ve peyzajda kendini göstermiştir. Bununla birlikte son zamanlara kadar pek çok doğal form ve işlemin kesir geometriye ilişkin matematiğin tarif ettiği şekliyle yaygın bir düzenleme karakteristiğine sahip olduğu anlaşılmıştır (Mandelbrot 1982; Gisiger 2001).

Kent parklarında planlama ilkeleri

Kent parkları, kentsel yaşam kalitesinin artırılması konusunda önemli bir yere sahiptir. Kaliteli kent parkı çevrelerinin başarılı planlama, tasarım, uygulama ve bakım koşullarından etkilenmektedir (Yücel ve Yıldızcı 2006b).

Kentler, insanların kullandığı i ve dış mekanlara özel tüm işlevlerin bulunduğu bir makro mekandır. Yeşil alanlardan yararlanma durumu yaş, eğitim ve gelir açısından kullanıcıların birey veya toplum olarak istem ve kullanım biçimleri gibi etkenlerle ilişkilidir. şehrin bütünündeki yeşil alanların mekansal dağılımı ise şehrin coğrafi konumu, topoğrafyası, yüzey suları, iklimi, vejetasyonu, tarihi ve nüfusu gibi bir dizi öğeye bağlıdır (Rapaport 1977; Basak and Baris 2012).

Kentsel yeşil alan planlaması, insanların fiziksel ve ruh sağlığı açısından oldukça önemlidir. Yeşil alanlarda fonksiyonel ve mekansal bir organizasyon yapılabilmesi, ulaşım ve erişilebilirlik, yörenin doğal yapısı ile uyum, kalite, yaşanabilirlik, karakter, uygunluk, çeşitlilik gibi faktörlere bağlıdır. İyi bir şekilde tasarlanmış parklar, kullanıcılara katılabilecekleri değişik aktiviteler sağlamalı, parka ulaşım kolay olmalı, güvenli, bakımlı ve çekici olmalı, insanlara diğer insanlarla bir arada olma fırsatı vermelidir (Basso 1996; Yılmaz ve Yılmaz 1997a).

Yoğun kent yaşamının etkisi altında olan insanların, dinlenme, toplanma, buluşma ve rekreasyonel faaliyetlerde bulunması ve insanların sosyo- kültürel gelişimi üzerinde açık ve yeşil alanların büyük bir rolü olduğunu göstermektedir. Kent parkları, bir açık alan sisteminde sınıflandırılmış ve bu sebepten hizmet görebilecek kamusal dış mekanlardan birisidir ve genelde tüm açık yeşil alanlar ile aynı işlev ve öneme sahiptir. Literatürde kent parkı farklı işlevlerine göre sınıflandırılmış ve onların tasarımında kullanılan olgular değerlendirilmiştir (Müderrisoğlu and Demir 2004).

Kent parkları, rekreasyon ve eğlence alanları gibi insan psikolojisiyle doğrudan bağlantılı ve şehirlerde insan yaşam kalitesinin yükseltme, aynı zamanda hava kirliliğinin azalması ile ilişkilidir. Açık yeşil alanlar ve parklar, kent insanların doğa ve doğasal alanları ile tekrardan bir araya gelmesini sağlamıştır. Ancak bu bağlantının sağlanacak şekli ve parklardaki kullanılan tasarım ilkeleri ve ortaya koyulan akımlar çok önemlidir. Bir kentte yeterli kadar eğlence ve dinlenme alanların bulunması, insanların psikolojik ve fiziksel gelişmelerinde önemli rol oynamaktadır (Aktürk 1993a; Malkaya 2002).

Kent parklarına duyulan ihtiyaç nüfustaki artışa göre, açık yeşil alanların azalması sonucunda büyümektedir. Kentleşme süreci esnasında kentin yakınlarında yer alan kırsal alanlarda hızlı şekilde yok olmaya başlamıştır. Dolayısıyla, insanların kolaylıkla doğayla iç içe olan park alanlarına daha fazla ihtiyaç duyulacağı ortaya çıkmıştır. Toplumdaki hayatın modernleşmesiyle birlikte, yaşam tarzlarının değişim ve karmaşıklığı, insanların doğal çevreden uzaklaşmasına sebep olmuştur. Kent parkları aslında bu boşluğu gidermek için tasarlanan alan olarak daha önem kazanmıştır. Bununla yanı sıra parkların tasarım yaklaşımları, farklı kriterler ve prensipler ortaya çıkarmış, farklı dönemlerde, çeşitli olgular ve desen dilini oluşturmuştur (Özgüner 2003; Kümmerling and Müller 2012).

Kentleşme akımlarına bağlı parklara duyulan gereksinimi daha fazla artması beklenmektedir. Bu nedenle kent parklarının tasarım kavramlarında, farklı ve çeşitli olgular ve prensiplerden oluşmaya başlamıştır. Şehirlerde birtakım çevresel sorunların azaltılması, eğitim ve sosyo- kültürel değerlerin yükselmesi, tarihsel ve sembolik yerel ve genel mistik düzeylerin artması ve kentlerde açık yeşil alanları ile insan ve doğanın bütünleşmesi, parkların oldukları desen dili olguların önemini vurgulamaktadır (Rapaport 1987; Aktürk 1993b).

Modern yaşam döngüsü içinde, park tasarım kavramları çeşitli yönlerde değerlendirilmesi ve alanların planlamasındaki değişiklik arayışı kent parkları gibi farklı mekanların oluşumunu hızlandırmıştır. Tasarımlarda desen dili bir olgu olarak her ne kadar uzun bir geçmişe sahip olsa da, bu değişimin alanlara yansımaları son yüzyılda kendini göstermiştir, özellikle sanayi devriminin sonrasında değişen bu olgular park tasarım mantığında yeni bir kurgunun oluşumuna sebep olmuştur (Dostoğlu 1984; Kader and Kupik 2008).

Parkta tasarım kriterleri iki farklı üslupla değerlendirilmiştir. Makro, kent çapında ve kültürden etkilenen olguların yanı sıra temel tasarım ilkelerini baz alarak mikro olguların önemini de göstermiştir. Bu bağlamda genel form ve biçim, yakın çevre ilişkileri, ulaşılabilirlik ve erişebilirlik, görsel denge gibi makro desen dilinin oluşumu ve öte yandan yön ve çizgi, görsel idrak, renk ve doku ve yoğunluk gibi mikro prensiplerde dikkate alınmıştır (Ambros and Harris 2018).

Olgular, tasarım mantığını açıklayan ve aynı zamanda bir park planlamasında ortak dilin oluşumunu ortaya çıkarmışlardır. Bu olgular farklı dönemlerde, kültür, inanç, akım, iklim, ekonomi ve ekolojik nedenlerle bağlı çeşitli üsluplarla değerlendirilmiştir. Ancak farklılıkların yanı sıra bir takım ortak ve benzer sistematik prensiplerde tasarımlarda gözükmektedir. Planlamacılar genelde değişkenliklerin yanında bu tarz olguların bir genel prensip veya ortak desen dil oluşturduğunu göstermişler. Desen dili, farklı düşünür ve tasarımcılar tarafından mikro ve makro prensip olarak iki gruba ayrılmıştır. Kriterlerin değerlendirme sonucunda elde edilen verilere göre bu olguların asıl amaçları peyzaj alanlarının daha estetik, okunabilir ve anlaşılabilir olmasıdır. Genelde park tasarımında diğer sanat dalları gibi estetik algı önemli bir değere sahiptir. Tüm akımlar ve onlardan ortaya çıkan olgular insanların tasarlanan mekanlarda daha fazla zaman geçirmesi, doğa ile iç içe olması ve toplanma, buluşma ve eğlence mekanların ortaya çıkmasını planlamıştır (Seeley 2005; Dramstad et al. 2006).

Peyzaj Mimarlığında Eski Dönem ve Dört Bahçe Olgusu

Bahçeler, eski zamanlardan beri, insanların doğa ile iç içe olan bir yeşil alan olarak tasarlanmış ve aynı zamanda kutsal kitaplarda cennetin bir bahçe şeklinde anlatılmasını dikkate almış ve bu doğrultuda dört bahçe olgusunu oluşturmuştur. Bahçe kelimesi, Farsça kökenli bir kelime olup “küçük bağ” anlamına gelmektedir ve belli bir görsel niteliğe sahip, otsu ve odunsu süs bitkileri, meyve ağaçları yetiştirildiği, bunun yanı sıra doğanın güzelliğinin, yeşilliklerin ve dinlendirici özelliğini ifade etmektedir. Dört bahçe olgusu peyzaj mimarlığında, insanın oluşturan en eski açık yeşil alanlardan sayılmaktadır (Akdoğan 1974; Demiröz 2003).

Dört bahçe olgusu, form olarak genelde birbirine dik olan ana ve yan eksenlerden oluşmuş ve alanı dört ana parçaya ayırmıştır. Düzenli, tam simetri ve geometriksel mantığı ile ortaya çıkan bahçeler, eksenler boyunca su kanalları ile daha vurgulu bölgelerin planlanmasına yol açmıştır. Kuran ayetlerinden etkilenen ve cenneti yansıtan bu parklar, geometriksel yaklaşımın yanı sıra bir mistik anlam içermektedir. Dört bahçe olgusu uzun süre, bir tasarım dili ortaya çıkarmış ve büyük coğrafyada, tarz ve kavram olarak tasarımlarda kullanılmıştır (Aslanoğlu Evyapan 1972, Kabbazi ve Erdoğan 2012; H. Eskandani 2020).

Bu çalışmada, eski dönemlerden seçilen Erem bahçesi, park ve bahçe tasarımlarında, akıma dönüşen ve üslup oluşturan bir kavram olarak tanımlanmış ve değerlendirilmiştir.

Peyzaj Mimarlığında Modern Dönemi ve Eklektik Olgusu

Sanayi döneminin başlangıcı, insanların yaşam ve düşüncesinde büyük değişimlere sebep olmuştur. kentleşme ve insanların şehirlere akın etmesi, fabrikaların şehirlerin kırsal alanlarında kurulması, dolayısıyla insan ve doğa arasındaki bağlantının azalması, yeni yaşam

tarzını ortaya çıkarmıştır. Modern döneminden ortaya çıkan sosyo-yaşam, yeni mekanların oluşumuna yol açmış ve eski insanların bahçe mantığı ile tasarlanan yeşil alanlar, yeni kentlerde park başlığı altında gündeme gelmiştir. Hızlı gelişen şehirlerde, doğadan uzaklaşan insanların yeşil alan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, tasarlanan parklar tüm kentlerin vazgeçilmez unsurları olarak tanımlanmıştır (Aydınlı 1993; Rasmussen 2010).

Bu döneme ait olan parklar genelde geometriksel bir kurgu ile tasarlanmış ve insanların doğa ile bağlantısını sağlamak için informal ve organik formlardan yararlanmıştır. Sanayi çağıının parklarında, yapay elemanlardan ziyade doğal malzemelerden kullanmıştır. İnsanların doğal ortamda olmalarından dolayı toprak, ağaç, su ögeleri daha ön planda tasarlanmıştır (Papadakis 1988; Karahan 2005).

Erken dönem modernizmin en vurgulu ve üsluplu peyzaj tasarım alanı, Hyde Park, avlanma işlevine sahip olan bu peyzaj, Londra'nın sanaileşmesiyle birlikte halka açık yeşil alan olarak ilan edilmiş ve daha sonra park olarak şehrin sembolüne dönüşmüştür. Bu çalışmada ele alınan bu park, tasarım kriterleri ve prensipleriyle analiz edilip ve sınıflandırılmıştır.

Peyzaj Mimarlığında Geç Modern Dönemi ve Uluslararası Olgusu

Modern döneminin ortaya çıkardığı rasyonalizm düşüncesinden kaynaklanan tüm sanatsal tasarımlar, belirli olgu ve prensiplerden yararlanarak, planlanmıştır. Bu akımlar modernizm başlığı altında çok çeşitli ve farklı üsluplar ortaya çıkarmış, ancak hepsinin genel desen dili ve oluşturan olguları, büyük ölçüde ortak olmuştur. Modernizm bakış açısından ulusal ve uluslararası olguların oluşması ve tasarımlar bu prensipleriyle kurgulanması hedeflenmiştir. Onun için iklim, yöresel ve geleneksel koşullarına değer verilmiş ve daha genel kriterlerin oluşumunu sağlamıştır (Venturi 1980,2002; Simonis 2003).

Bu dönem insanların, teknolojinin istilasına altından olduğundan dolayı, daha çok yapay ve endüstriyel malzemeler ve elemanlar kullanmaya başlamış ve bunun yanı sıra biçimsel yaklaşımlar sade, minimalist ve geometriksel şeklinde tasarlanmıştır. Standard ölçüler, en az süslenme, bütüncül ve yaygınlaşmış olgular, genel prensipler olarak kabul edilmiştir (White 1967; Turgut 2012).

Peyzaj mimarlığında, diğer dallar gibi genelde geometriksel ve düzenli formlar tercih edilmiş ve tasarımlarda daha yapay elemanlar (sera alanları, gösterişli köprü, yapay gölet ve su kanalları gibi unsurlar) kullanılmıştır. Eksensel ve gridal sistemiyle parseller ayrılmış, yollar genelde düz ve tüm alanlar okunaklı ve ulaşılabilir şekilde planlanmıştır (Pamukçu 2011; Sözen 2015).

Geç modernizm ise bu kriterlerin yanı sıra doğasal öğeler kullanımı ve ekolojik değerleri göz önünde bulundurulması gözükmektedir. Geç modernizm, modern ve postmodern arasında bir geçit olarak tanımlanmıştır, peyzaj mimarlığı özellikle park tasarımlarında iki dönemin olguları planlamalarda kullanılmış ve her iki dönemin desen dilleri değerlendirilmiştir.

Peyzaj Mimarlığında Post-Modern Dönemi ve Ekolojik Olgusu

Modern döneminden ortaya çıkan çevresel sorunlar, hava kirliliği, küresel ısınma ve sera gazlarının çoğalması, zaman içerisinde belirlenen olguların değişimi ve dönüşümüne sebep olmuştur. Net, belirgin ve teknolojiye dayalı kriterler yerine, doğal, çevreci ve yerel olgular ortaya çıkmıştır. Postmodern dönemde tekrardan tarihsel, kültürel, geleneksel ve insana bağlı prensipler önem kazanmıştır. Bu dönemde düzenli ve intizamlı geometriksel yaklaşımlar yerine, daha eğrisel, kıraktal ve informal geometri tercih edilmiştir (Kaplan and Kaplan 1989; Richards 2001; Yılmaz et al 2020).

İklimsel koşulları baz alarak, alanın topoğrafyasıyla uyumlu ve organik formlar, eğrisel yollar ve bunların karşımı genelde parkların biçimsel kurgusunu belirlemiştir. Ekolojik değerleri tasarımların bir parçası olması ve genel olgu olarak planlamalarda kullanılması diğer önemli faktörlerden sayılmıştır. Sabit ve standart olgular yerine değişken, bölgesel koşullara uyumlu ve daha pratik prensipler geliştirilmiştir. Bu sebepten, postmodern döneminin park tasarımlarında çok değişken olgu ve desen dili kullanılmış, genelde iklimsel ve ekolojik değerlerini önemli bir prensip olarak kabul görmüş, farklı geometriksel yaklaşımlardan yararlanmış, topoğrafya ve alanın morfolojisiyle uyumlu bir tasarım ortaya çıkarmıştır (Botequilha Leitao and Ahren 2002; Oures et al. 2007).

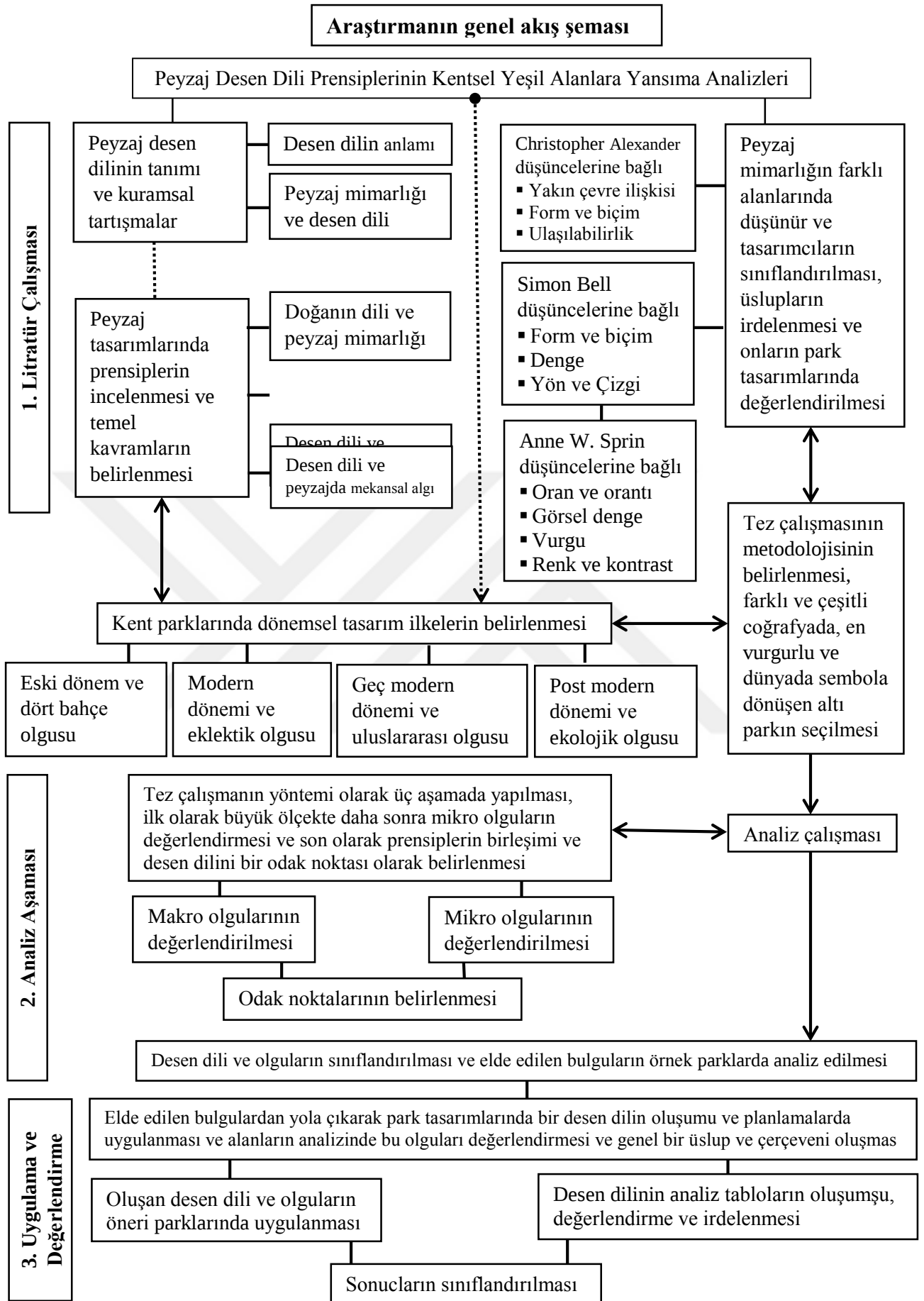
Olguların sınıflandırılmasında mekansal kalite, insansal ve kültürel değerler, geleneksel mistik inançlar, iklimsel koşullar, yeni matematiksel yaklaşımlar (fraktal ve parametrik gibi) eğrisel ve informal biçimlerin yanı sıra düzenli ve düz geometriyle karşımı değerlendirilmiştir.

MATERYAL VE METOT

Çalışmanın Kapsamı ve Yöntem Bilgileri

Geniş ve açılımı olan konusu itibarıyla çalışmanın sınırları, en önemli tasarım kavram ve düşünceler, bu ve benzeri alanlarda fikir üreten ve planlamalarda kriter, prensip ve olgular belirleyen ve alanlarında tanımlı olan düşünürler, en vurgulu ve tanımlı olan örnekler ve çalışmaya fazla katkıda bulunulması düşünülen yorum ve kurgular esas alınarak oluşturulmuştur. Dolayısıyla çalışmada “peyzaj mimarlığında desen dilinin etkisi ve olguların oluşumu” konusu, tasarım kriterleri veya akım belirten örneklerle irdelenmiş ve analiz edilmiştir. İncelemeler yapılırken konunun kapsamı dikkate alınarak, örneklendirmelerin peyzaj mimarlığı tarihinde yer bulmuş ve tasarım ve desen diliyle dünyada öncü olan parkların sınırlandırılması uygun görülmüştür. Kültür, geleneksel, inanç, kavram, akım, dönem ve tasarım kurgusu bağlamında, çeşitliliği, alanında tanımlı ve ön planda olmasına önem verilmiş ve seçilen parklarda ana fikir ve detaylı ile farklı boyutlarda ön plana çıkan kritik ve prensipleri tanımlayan desen dili üzerinde durulmuştur. Çalışma sürecinde yapılan literatür araştırmasında, peyzaj mimarlığında temel tasarım ilkelerinin çeşitli yönleriyle ele alınmalarının tanımlamalarını, içeriği ve açılımlarını inceleyen, özellikle tasarım kriterleri, kültürel değerler, yakın çevre ilişkisi, makro ve mikro olguları ile ilgili bilimsel çalışmaya ulaşılmıştır. Ancak genelde kaynaklarda peyzaj mimarlığı özellikle parklarda bu tarz araştırma ve analizlerle ilişkili bir çalışma bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın genel akış şeması (Şekil 3.)’de belirlenmiştir.

Tez çalışmasında materyal olarak Christopher Alexander, Simon Bell ve Anne W.Sprin’in kavramlarına dayalı, prensip olgu ve ilkeleri belirtilmiştir. Ayrıca dönem, üslup ve akımlarla ayarlanan Millenium, Maggie Daley, Xaviea Montsalvatge, Citroen, Hyde Park ve Erem bahçesinde analiz yapılmış ve değerlendirme tabloları bu bulgular doğrultusunda oluşturulmuştur. Ayrıca tasarım önerisi için Erzurum kentinde Aziziye ve 100.Yıl parkları örnek alan olarak prensiplerin oluşumu için seçilmiştir. Genelde parkların net planları mevcut olmaması nedeniyle analiz edilen parkların değerlendirmesi için parkların planları Auto Cad programı ile çizilmiş ve tüm incelemeler özgü veriler üzerinden yapılmıştır. Millenium ve Maggy Daley Parkı dışında diğer parklar yakından incelenmiş ve genelde fotoğraf ve diğer veriler orijinal olarak kendi tarafımdan elde edilip kullanılmıştır.

Sekil 3. Araştırmanın genel akış şeması

Çalışmada Kullanım Kavramların Belirlenmesi ve Verilerin İrdelemesi

Bu tez çalışmasında ilk olarak desen dili kavramı ve ona bağlı tasarım olgularını oluşturan ilkeler ele alınmış ve sonra bu prensipleri peyzaj mimarlığı bilim alanında özellikle park planlamalarında tartışılmıştır. Desen dilinin geniş çapta kullanımını şehir planlama, mimarlık ve strüktür tasarımlarında görmek mümkündür, aynı zamanda bu olgular peyzaj mimarlığı alanında ise çok eski geçmişe dayandığı, ancak özellikle postmodern park tasarımlarında daha da önem kazandığı görülmektedir. İnsan ve doğa ilişkisinin ağırlık taşıdığı peyzajda, tasarım kriterleri farklı ve çeşitli kaynaklar ile amaçlara bağlı olmuş ve tüm alanlarda değerlendirilmiştir. Ayrıca bu olgular, kültürel öğeler olarak ele alınmakta ve kültürden kültüre farklı üsluplar ile kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu bağlamda incelenen parklarda genelde tasarım kriterlerinin önemi, makro ve mikro ölçeklerde farklılık ve çeşitlilik oluşturan bir değere sahip oldukları üzerine analizler yapılmıştır. Başka bir deyişle bu tez çalışmasında çeşitli kültür ve coğrafyalarda, farklı tarihsel dönem ve akımlardan tasarlanan ve uygulanan park örnekleri ele alınmıştır. Bu incelemelerle peyzaj mimarlığı park tasarımlarında desen dilinin oluşumu, tasarım prensipleri kurgusunun okunaklı olması, kriterlerin genel bir kavrama dönüşmesi ve genel form ve yapı olarak yeşil alanların oluşumundaki rolü belirlenmiştir.

Çalışma Alanının Seçim Kriterleri

Çalışmanın materyalleri park planları ve park bilgilerinin yanında, bu konuda ve benzer alanlarda çalışan düşünürlerden elde edilen literatür kaynaklar, kitap ve web sayfalarından elde edilen verilerden oluşturulmuş ve onun yanı sıra özgün kaynaklardan kullanılan veriler doğrultusunda alanlarındaki analizler değerlendirilmiştir.

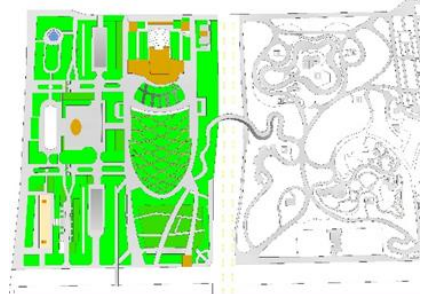
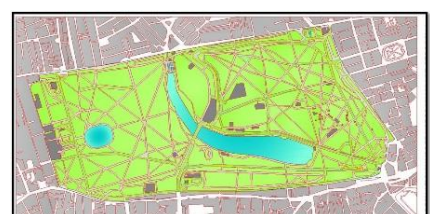
İncelenen örneklerin coğrafya dağılımı çok geniş olduğundan dolayı parklar yakından gözlemlenen ve gözlenmeyenler olarak iki gruba ayrılmıştır:

1. Sahada gözlemlenen parklar: Erem, Hyde Park, Citroen, Xaviyer Montslavge
2. Sahada gözlemlenemeyen parklar: Maggie Daley ve Millenium

İncelemek üzere seçilen örnekler, farklı kültür ve coğrafyalardan belirlenmiştir (Tablo 1.)

Ayrıca desen dilini oluşturan parklar kapsamında dünyadaki örneklerinin yanı sıra Erzurum'dan Aziziye ve 100. Yıl parkları materyal olarak belirlenmiş ve incelenmiştir. Bu incelemeler sırasında tez çalışması konusunda dünyada öncü olan örneklerin tarihi gelişimleri, parsel ve proporsiyonları, tasarım ilkeleri, getirdiği yenilikler irdelenmiş ve bu veriler ışığında yeniden tasarlanan Aziziye ve 100. Yıl parklarının geleceğine dair öngörülerde bulunulmuştur.

Tablo 1. Analiz Edilen Parklar

Parklar	Parkların Olduğu Şehirler	Parkların Yapıldığı Yıl	Dönem	Parkların Planı
Millenium	Şikago	2004	Postmodern/ Ekoloji park	
Maggie Daley	Şikago	2015	Postmodern/ Ekoloji park	
Xaviyer Montslavge	Barselona	2006	Postmodern/ Ekoloji park	
Andre Citroen	Paris	1992	Modern	
Hyde Park	Londra	1842	Sanayi Modern	
Erem Bahçesi	Şiraz	16-17 yy.	Büyük Selçuklular (Dört bahçeler)	

Örnek Alanların Tanıtımı

Dünyadaki parkların hepsini irdelemek ve araştırmaya dahil etmek mümkün olmadığından dolayı sadece belirgin alanlar, seçkin ve öncü parklarda analizler yapılmış ve konusu itibarıyla, desen dili, kavram ve kurgusu ile tanımlı, tasarım kriterleri ile önemli olan ve dünyada ünlü ve sembolik değerlere sahip olan parklar ve bahçeler üzerinde değerlendirilmiştir. Tez çalışması sırasında belirlenen alanlar, batı ve doğu olarak, değişik ve farklı coğrafyalardan konumlanan ve tasarım ilke ve prensipler açısından çeşitli kavram ve kurguya sahip olan ve farklı niteliklerde kriterler tanımlayan altı parktan oluşmuş ve tasarım olguları, bağlamı, dönem ve akım açısından aşağıdaki başlıklarda sınıflandırılmıştır.

Postmodern dönemde yerel ve geleneksel kültür ile tarih ve sosyal yaşamın önem kazandığı ayrıca bu doğrultuda çevre duyarlılığı ve ekolojik değerlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda tez çalışmasında postmodern dönemi parklarına daha ağırlık verilmiş ve ilk olarak dünyada ekolojik değerlerle literatüre geçmiş ve bu sahada ödüller kazanmış olan Millenium parkı seçilmiştir. Diğer yönden aynı mantık ancak farklı üslup ve olgularla tasarlanan Maggie Daley park diğer örnek olarak ele alınmıştır. Bu iki park Şikago kentinde karşı karşıya konumlanmış ve farklı desen dili ve üsluplara sahip olmuşlar, bu yönden analizlerinde hem çevre duyarlılıkları hem kente kazandırdıkları yeşil alan mantığı esas alınmıştır. Barselona kentinin en önemli ekolojik parkı ve aynı zamanda tasarım kavramı ile farklı bir konsepti olan Xaviyer Montslavge parkı, üçüncü irdelenen yeşil alan olmuştur. Düzenli dairesel formu ve bütüncül tasarım mantığı, topoğrafyası ile uyumlu olması parkın en vurgulu olgularından sayılmaktadır. Tasarım fikri, konum kararları, desen dili ve ilkesel prensipleriyle tanınan Citroen park, modern ve postmodern akımının yansıtan diğer önemli örnek olarak, Paris kentinden incelenmiştir. Sanayi çağı ve modern dönemin en vurgulu, kent yeşil alanları ve park kurgusunu tanımlayan, Londra'nın simge yeşil alanı Hyde Park, beşinci örnek olarak seçilmiştir. Büyüklüğü ve farklı dönemlerde değişik fonksiyonlar ve işlevleri üstlenen Hyde Park çeşitli etkinlik ve olaylara ev sahipliği yapmış, bu nedenle park dünya çapında önemli makro ve mikro kriterler ve olgular oluşturmuş ve tasarım kavramı olarak bir üslup ve desen dili geliştirmiştir. Doğu kültürünü temsil eden İran dört bahçeleri, tasarım mantığı ve üslubunu temsil eden Erem bahçesi eski çağlardan analiz edilen örnek olmuştur. Temel geometrik mantığı ile planlanan ve uzun süre bölgenin bahçe tasarım kavramını ve desen dilini oluşturan tam intizamlı, düzenli ve simetri olguların öncüsü olarak bilinmektedir ve bu olgular esas alınarak bu bahçe eski uygarlıklardan analiz için ele alınmıştır. Son aşamada Türkiye'de örnek olarak Erzurum kentinden günümüzde fonksiyonu Park olan iki alan, Aziziye ve 100. Yıl parkları ele alınmış ve analizler sonucu olgular ve üsluplar ile bir örnek park tasarımı, desen

dili ve prensipleri oluşturulmuş ve elde edilen bulgularla alanlara yeni tasarım önerileri sunulmuştur.

Tablo 2. Önerilen Parkların Analizi

Parklar	Parkların Olduğu Şehirler	Parkların Yapıldığı Yıl	Dönem	Parkların Planı
Aziziye	Erzurum	-	Cumhuriyet	
100. Yıl	Erzurum	-	Cumhuriyet	

Aziziye ve 100. Yıl parkların konum ve özellikleri

Erzurum kenti Doğu Anadolu Bölgesinin Kuzeydoğu kesiminde 39° 55' Kuzey enlemleri ile 41°16' Doğu boylamları arasında yer alan önemli ve stratejik kentlerden sayılmaktadır. Ortalama yükseklik rakamı 1850-1980 m arasında yer alan Erzurum kenti kuzeyinde Rize ve Artvin, batısında Bayburt ve Erzincan, güneyinde Bingöl ve Muş, doğusunda ise Kars ve Ağrı illeri ile sınırlıdır (Demircan ve Sezen 2018).

Araştırma materyalı Erzurum Kent merkezinin batısında konumlanan Aziziye Parkı ve karşısında 100. Yıl parki olarak belirlenmiştir. Alanı 27000 metrekarelik Aziziye parkı ve 36000 metrekarelik 100. Yıl parki Cemal Gürsel caddesi ile ikiye ayrılmış ve kentin girişinde yer almaktadır. Çalışma alanının güney sınırını Erzurum-Ağrı karayolu oluştururken Kuzey sınırını Terminal caddesi ve konut alanları oluşturmaktadır. Alanın batısı Üniversite kavşağı ve Atatürk Üniversitesi, doğusu ise Erzurum Büyükşehir Belediyesi ve Org.Selahattin Demircioğlu caddesi ile sınırlanmaktadır. Toplam 63000 metrekarelik öneri alanı şehir merkezine 2.6 kilometrelik mesafede yer almaktadır (Şekil 4.).

Şekil 4. Aziziye ve 100. Yıl parklarının konumu (google map)

Verilerin Değerlendirilmesi

Bu tez çalışmasında analiz yapılan parkların harita ve planları Auto CAD programı ile net bir bilgi ve karşılaştırma elde etmek için çizilmiştir, bu nedenle tüm veriler ve orantısal analizler daha kesin bir ölçüde değerlendirilmiştir. Böylece tüm parkların tasarım üslubu, orantısal mekan kullanımı, kurgu, kavram ve genel form, yakın çevreleriyle ilişkileri ve yol çizgiselliklerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Dolayısıyla araştırma alanları Auto CAD programı ile çizilmiş, haritalar üzerinde değerlendirmeler yapılmış ve elde edilen genel makro ve mikro prensipler bir park üzerinde uygulanmıştır.

Çalışmada Kullanılan Yöntemin Belirlenmesi

Bu tez çalışmasında seçilmiş alanların vaziyet planları ve park haritaları, peyzaj mimarı temel tasarım ilkeleri, çeşitli üslup ve olguları gösteren analizler, odak ve vurgulu mekanlar gösterimi, farklı kaynaklardan oluşan ve bu konu ile ilgili düşünürlerin çalışmaları ve benzer teorilerin incelenmesi sonucu elde edilen üç aşamalı bir desen dili oluşumu yöntemi izlenmiştir. Aşamalar analizleri esas alınarak sınıflandırılmıştır.

Birinci aşama: parklarda Alexander desen diline bağlı kriterlerin değerlendirilmesi

Christopher Alexander desen diline bağlı olan (mimarlık ve şehir planlamalarda analiz yapmış ve kriterler ortaya çıkarmış) olgular, peyzaj Mimarlığı alanında adaptasyon yapılarak bazı büyük çapta olgular parkın genel analizi için oluşturulmuştur.

Peyzaj mimarlığında temel tasarım ilkelerini varsayarak, parkların genel form oluşum karakterleri dikkate alınmış ve ilkelerin incelenmesinde benzer örnekler araştırılmıştır. Bu bağlamda en önemli çalışma Christopher Alexander'ın "Bir desen dili" adlı kitabı olmuştur. Christopher Alexander bu kitapta makro düzeyde tasarım ilkelerinin birleşimi ve analizlerden yola çıkarak Mimarlığı tasarım ve şehir planlamada kullanılan mikro ve makro olguları

sınıflandırmıştır. Alexander'ın "Bir desen dili" kitabında ortaya çıkan düşünceleri esas alarak, zamansızlaşmış prensipleri büyük ölçüde ortaya çıkarmış, her kültür ve her dönem için tasarımlarda geçerli olarak tanımlamıştır. Bu olgular tasarım kurgusu dışında, alanın yakın çevresi ve hatta yörenin alışık kriterleriyle bağımlı olarak düşünülmüş ve değerlendirilmiştir. Buradan yola çıkarak park alanlarında bu olgular Tablo 2'de verilerek prensipler şeklinde analiz yapılmıştır (Tablo 2.).

Tablo 2. Christopher Alexander Desen Dili Olgularına Göre Parkların Analizi

Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		
Form ve Biçim (parkın genel formu)		
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		

İkinci aşama: parklarda Bell ve Sprin düşüncelerine bağlı prensiplerin değerlendirilmesi

Christopher Alexander'ın makro olgular kavramının yanı sıra, diğer düşünür ve peyzaj mimarları, Simon Bell ve Anne W. Sprin'in yaklaşımları da bu tez çalışmasında göz önünde bulundurulmuştur. Bell, ormanlar ve Sprin ise açık yeşil alanlar üzerinde ortaya koyduğu tasarım kriterleri, mikro boyutlarda ele alınmış ve bu esasta temel tasarım ilkelerine bağlı olarak parkların genel kurgu analizi yapılmıştır.

Parkların genel form ve biçimi, konsept ve akımları, proporsiyon, parçalama ve bölünmeler, yollar, yer döşemeleri, tasarım deseni, parklarda var olan eksenler, denge, geometrik yaklaşımlar ve birleşimler, dolayısıyla tüm parkları oluşturan mikro prensipler farklı ve çeşitli boyutlarla değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Simon Bell'in sınıflandırmış olduğu kriterler esas alınarak, park alanlarına uyum sağlanması tartışılmış ve vurgulu, önemli ve olguya dönüşen parametreler, form ve biçim, denge, eksen, yön ve çizgi olarak ele alınmış ve diğer yönden Anne W. Sprin tarafından irdelenen prensipler değerlendirilmiş ve park tasarımında desen dili oluşturan olgular oran ve orantı, görsel idrak, form, vurgu ve renk olarak belirlenmiştir. Bu iki düşünürün kriterleri ve aynı zamanda park planlamalarında temel kavram belirleyen ortak olgular olarak ikinci aşama oluşturulmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Bell ve Sprin Düşüncelerine Göre Parklarda Mikro Prensipin Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		
Denge (görsel idrak)		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		
Yoğunluk ve Oran		

Tablo 4. Alanın Mekansal Orantı ve Yüzdeleri

Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)
Yeşil alanlar		
Su yüzeyleri (alanları)		
Sert zemin ve yollar		
Binalar		
Toplam		

İncelenen tüm parklarda ortak kriterler olarak öne çıkan hususlar; tasarım elemanları, tasarım kavramları ve desenleridir. Ayrıca analizlerde tasarım elemanları olarak çizgi, vurgu, denge, biçim ve form kullanılırken, tasarım kavramları olarak denge, kontrast, dönüm noktası kullanılmıştır ve bununla birlikte Christopher Alexander, Simon Bell ve Anne W. Sprin gibi mimar ve peyzaj mimarlarının düşünceleri incelenerek peyzaj tasarımında ortak kriterlere ulaşılmış ve bu olgular temelinde, kentsel yeşil alanlarının analizi yapılmıştır.

Üçüncü aşama: parklarda kriter ve desen dilinden oluşan vurgu ve odak noktaları

Tüm bunları göz önünde bulundurularak, peyzaj tasarımında birtakım ortak kriterler ve prensiplere dayalı parklar incelenmiş ve tasarım öğeleri ve ilkelerinin birleşimi ile oluşan genel desen dili ve üsluplar oluşturulmuştur.

Bulgular ve analiz tablolarından elde edilen veriler ve parkları oluşturan prensipler ve desen dilleri belirlenmiştir. Park ve bahçelerin tasarım kriterleri ile tanımlanan veya akım oluşturan olgular, toplanma, buluşma, vurgu ve odak noktaları değerlendirilmiş, eskize dönüştürülmüş ve irdelenmiştir.

Tüm incelemelerden ortaya çıkan makro ve mikro ölçüde kriterler ve prensipler sınıflandırılmış ve Erzurum'un en önemli ve vurgulu kavşağındaki Aziziye ve 100. Yıl parkları bir desen dili ile oluşan park tasarımı şeklinde değerlendirilmiştir. İki park bir cadde ile ayrılmış ve farklı fonksiyonlara sahiptirler. Bu konular göz önüne alınarak analizler sonucu ortaya çıkan ortak ve desen dili mantığı ile peyzaj tasarımı yapılmış ve analizlerden elde edilen tüm tasarım ilkeleri bu parkta uygulanmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında Chicago kentinin simgesel ve ekolojik parklarından olan Millenium ve Magge Daley parkı, Barselona’da önemli ekolojik Xavier Montsalvatge parkı, Paris’te modern tasarım üslubu ile ön plana çıkan Citroen Park, Londra’nın simgesel yeşil alanı olan Hyde Park ve eski dönemlerden dört bahçe mantığını ele alan Şiraz kentinden İrem bahçesi analiz için incelenmiş ve değerlendirmeler sonucu elde edilen kriterler ve desen dili oluşturan prensipler doğrultusunda Aziziye ve 100. Yıl Parklarının kavramsal bir desen dili ve kriterlerini içeren park tasarım öneri projesi hazırlanmıştır. Bu kapsamda seçilen parklar ile birlikte Aziziye ve 100. Yıl parklarında mevcut durum belirlenmiş olgulara bağlı olarak incelenmiştir.

Millenium Parkının Genel Özellikleri

Millenium parkı (Şekil 5.), postmodern yaklaşım, konsept ve kurgusu özgü ve farklı yönlerden özelliklere sahip olan parklardan birisidir. Tasarımda ekolojik yaklaşımı, iklime uygun peyzajı ve kentsel sorunlara yönelik sunduğu çözümler açısından eşi olmayan bir peyzaj alanıdır. Bu parkı bina ve peyzaj Mimarlığının karışımıdır ve tasarımında sürdürülebilirlik, iklim, yerellik ve ekolojiye çok önem verilmiştir, özellikle parkta kullanılan bitkiler, yerel bitkiler olduğu için bölgenin doğal koşullarıyla tamamen uyum içerisindedir, ayrıca bu bitki örtüsü özel bakım gerektirmemektedir. Alanın hareketli ve çekici hale getirilmesi adına, yumuşak, esnek ve parlak demir formlar kullanılmıştır. Park, yeraltındaki bir otopark üzerine inşa edildiği için dünyada en büyük yeşil çatı unvanına sahiptir (Kacar 2006a). Bununla birlikte park, spiral bir üst geçit aracılığıyla caddenin diğer tarafındaki Meggie Daley parkına bağlanmıştır (Tablo 5.).

Tablo 5. Millenium Parkın Genel Bakışı ve Konumu

Park Adı	Konumu	Kuruluş Yılı	Alan	Peyzaj Mimar	Tasarım Üslubu
Millenium	Şikago/Amerika	2004	10 Ha.	Gustafson Guthrie, Nichol	Postmodern Ekolojik

Plan

Şekil 5. Millenium parkının konumu (google map)

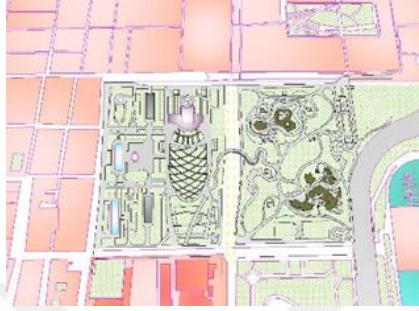
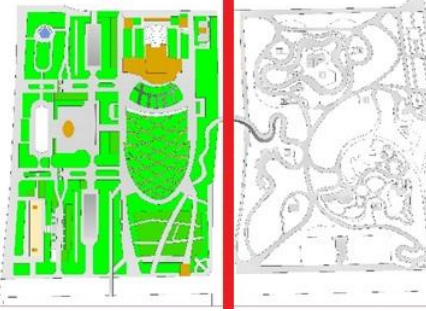
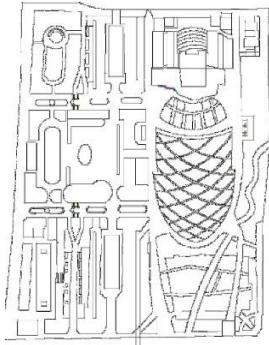
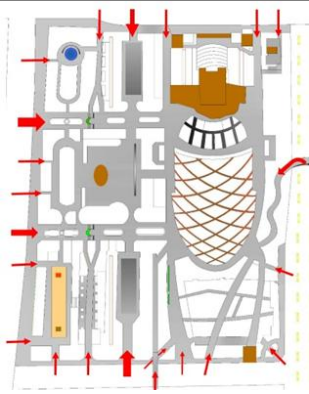
İnternet Adresi

www.Cityofchicago.org

Alexander desen dili olgularına göre Millenium parkının değerlendirilmesi

Christopher Alexander makro bakış açısından analiz için olgular ve bir desen dili geliştirmiştir. Peyzaj Mimarlığı alanında seçilmiş olan park tasarımlarında kriterler, bu teoriye göre sınıflandırılmıştır (Tablo 6.).

Tablo 6. Millenium Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi

Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		▪ Parkın düzenli geometri tasarımı, yakın çevre ve kent dokusu ile uyumlu ve bir bütünlük sağlamıştır. ▪ Park kentin ağ sistemine uyumlu olarak parsellere bölünmüş ve binalar yerine yeşil alanlar ile örtülmüştür.
Park ve Yakın Çevre ile Denge		▪ Düzenli ve formal Millenium parkı, eğrisel ve informal Maggie Daley parkı ve ortadan bir eksen oluşturan cadde ile bir bütüncül denge sağlamıştır. ▪ Yakın çevrede düzenli geometrili Millenium parkı ve organik Maggie Daley parkı bir tezat yaklaşım ile görsel denge oluşturmuştur.
Form ve Biçim (parkın genel formu)		▪ Millenium park düzenli geometriye sahiptir ve bu muntazam geometri park tasarımının genelinde gözükmektedir. ▪ Binalarda oluşan eğrisel formlar, karşısında olan Maggie Daley parkı ile spiral ve organik çizgiler kullanılarak bir uyum sağlamaktadır. ▪ İki formun birleşimi daha yaratıcı ve estetik bir tasarım ortaya çıkarmıştır.
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		▪ Parka farklı yönlerden çeşitli girişlerden ulaşım sağlanmaktadır. ▪ Ana girişler parkın asıl eksenlerini vurgulamış ve iç sirkülasyonu okunaklı yapmıştır. ▪ Yollar kentin tasarımına bağlı olarak genel gridal bir sisteme sahiptir.

Parklarda desen diline bağılı makro olgular olarak ilk önce park ve yakın çevresiyle biçimsel yaklaşımlar üzerinde, bağlantı ve ilişkisi analiz edilmiştir. Millenium park Şikago şehrinin gridal ve düzenli geometrisine uyumlu olarak tasarlanmış ve aynı zamanda karşısındaki Maggie Daley parkı'na harmonik ve ahenkli bir şekilde, 285 metre spiral BP adlı köprü ile bağlantı sağlamıştır ve bununla büyük ölçüde kent parselini analiz ederek bir bütüncül görsel dengeyi yaratmıştır (Anonim 2005a). Parkın genel form ve biçimi ve ulaşılabilir olması ve kent ağ sistemi ile bağlantısı irdelenerek, makro ölçekte tasarım kriterleri sınıflandırılmaktadır.

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Millenium parkının değerlendirilmesi

Mikro bakış açısından, park kendi çapında tasarım olguları ile değerlendirilmiş ve peyzaj tasarım kriterleri, seçilmiş parklarda sınıflandırılmıştır. Ekolojik değerlere sahip olan Millenium parkı, gridal bir biçimsel geometri ile tasarlanmıştır, aynı zamanda yöresel bitkiler ile beraber kocaman yapay ayna küresi de park planlamasında kullanılmıştır. Bu doğrultuda Simon Bell ve Anne W. Sprin, diğer peyzaj alanlarında (orman ve açık yeşil alanlar) olguların irdelenmesinden yola çıkarak, parklarda mekansal anlayış, alan dağılımı ve ona bağılı oran ve orantısal yaklaşımlar, yapay ve doğal elemanların harmoni ve oranı, formal denge ve elemanların peyzaj düzeni analizleri yapılmıştır.

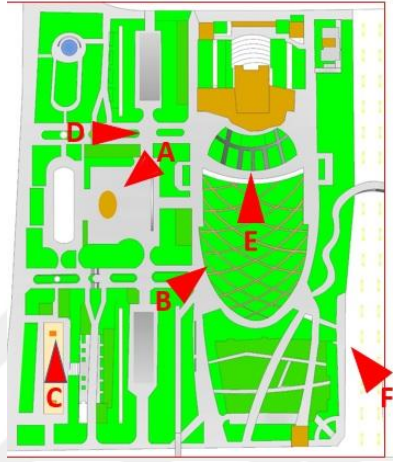
Bu olguların analizi genel olarak tasarım ilkeler ve kriterlerini küçük ölçekte değerlendirmiş ve Millenium parkında bütüncül planlama değerlerini ortaya çıkarmıştır. Kentin otopark ihtiyacını sağlayan ve aynı zamanda büyük üst örtüsü yeşil olan park, Simon Bell prensip değerleriyle irdelenmiş ve Şikago şehrine ekolojik yaklaşımı ile katkı sağlayan bu park incelenmiştir, diğer yönden W. Sprin tarafından ortaya konan açık yeşil alan bakımından özelliklere ve değerlere bağılı parktaki kontrast ve renk oluşumu bütüncül tasarım mantığının oluşumunda analiz edilmiştir (Tablo 7.). Millenium parkı, ekolojik tasarım ve ulaşılabilirlik açısından ödül kazanmıştır. Dolayısıyla dünyada başta gelen ekolojik park örneklerinden sayılır ve bu sebepten birçok turist sadece bu parkı ziyaret etmek amacıyla Şikago kentine seyahat etmektedir.

Tablo 7. Millenium Parkında Peyzaj Tasarımı Prensipleri Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama																		
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		- Gridal tasarım nedeniyle park genelinde tanımlı eksenlerden oluşmuştur. - Düzenli ve geometrik tasarımı sayesinde orantılı ve muntazam bir ayırım ve parseller ortaya çıkmıştır.																		
Denge (görsel idrak)		- Gridal sisteminden dolayı orantısız, estetik ve dengeli bir form ve biçime sahiptir. - Eksenlerden oluşan altı eşit parsel parkın genelinde gözükmemektedir.																		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Doğal ve Yapay Elemanlar</th><th>Açıklama</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Doğal elemanlar</td><td>su+ ağaç+ çim+ toprak</td><td>53.07</td></tr> <tr> <td>Yapay elemanlar</td><td>binalar +sert zemin +döşemeler</td><td>46.73</td></tr> </tbody> </table>	Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)	Doğal elemanlar	su+ ağaç+ çim+ toprak	53.07	Yapay elemanlar	binalar +sert zemin +döşemeler	46.73									
Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)																		
Doğal elemanlar	su+ ağaç+ çim+ toprak	53.07																		
Yapay elemanlar	binalar +sert zemin +döşemeler	46.73																		
Yoğunluk ve Oran	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Parkta Mekan Orantıları</th><th>Alan (m²)</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yeşil alanlar</td><td>50,024</td><td>50.1</td></tr> <tr> <td>Su yüzeyleri</td><td>3,029</td><td>3.1</td></tr> <tr> <td>Sert zemin ve yollar</td><td>38,510</td><td>38.5</td></tr> <tr> <td>Binalar</td><td>8,437</td><td>8.3</td></tr> <tr> <td>Toplam</td><td>100,000</td><td>100</td></tr> </tbody> </table>	Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)	Yeşil alanlar	50,024	50.1	Su yüzeyleri	3,029	3.1	Sert zemin ve yollar	38,510	38.5	Binalar	8,437	8.3	Toplam	100,000	100	
Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)																		
Yeşil alanlar	50,024	50.1																		
Su yüzeyleri	3,029	3.1																		
Sert zemin ve yollar	38,510	38.5																		
Binalar	8,437	8.3																		
Toplam	100,000	100																		

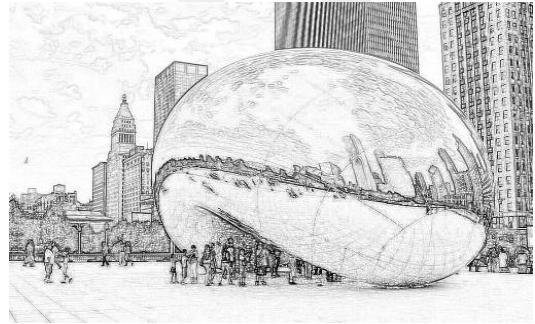
Millenium parkında vurgu ve odak noktaları

Makro ve mikro olgulardan elde edilen bulgulara bağlı olarak, park tasarımında etkileyici kriterler ve kavramlar ve ondan kurgulanan vurgu, odak noktası ve tasarım konsepti eskiz halinde değerlendirilmiştir (Şekil 6.). Millenium parkı ekolojik kriterlere sahip olan kent parkı, yanı sıra en büyük yeşil çatı ve Şikago kentine kimlik kazandıran elemanlar, Bulut kapısı (Şekil 7.), BP köprüsü (Şekil 8.), Crown çeşmesi (Şekil 9.), Jay Pritkerz pavilion (Şekil 10.) gibi önemli elemanlar, şematik Millenium park planında görünmektedir.

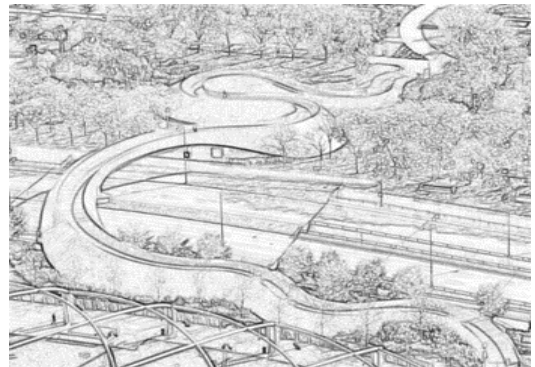
Şekil 6. Millenium parkının odak noktalar planı

A yönü

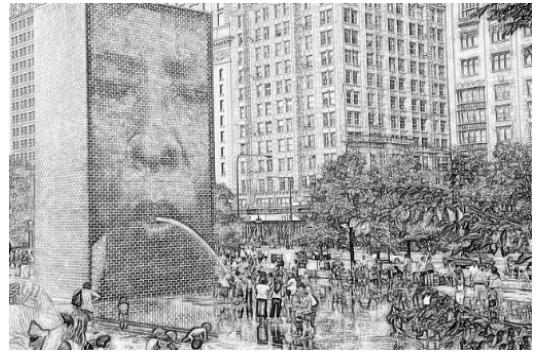
Şekil 7. Bulut kapısı (Yılmaz 2015a)

B yönü

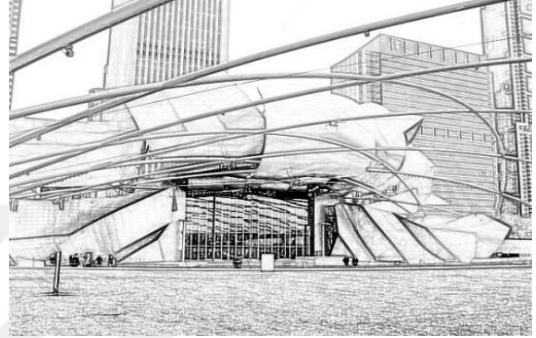
Şekil 8. BP köprüsü (Anonim 2005c)

C yönü

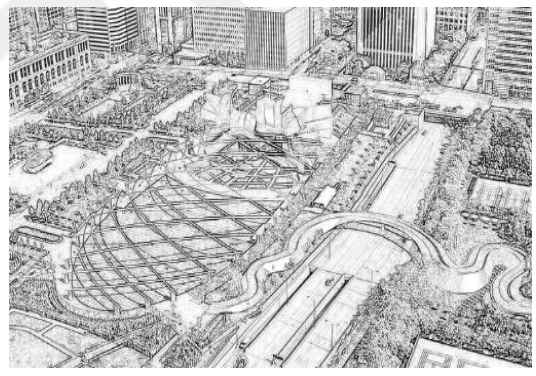
Şekil 9. Crown çeşmesi (Yılmaz 2015b)

D yönü

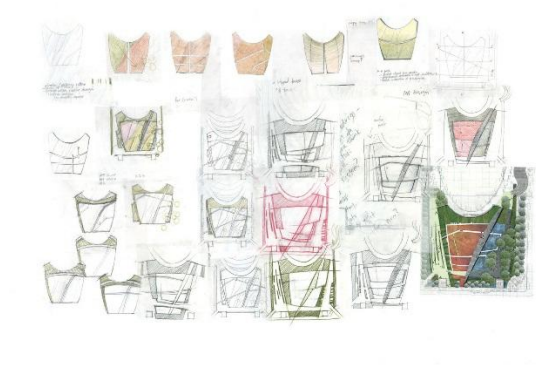
Şekil 10. Jay Pritzker pavilionu (Metin Kacar 2006b)

E yönü

Şekil 11. Millenium parkından kuş bakışı (Anonim, 2005e)

F yönü

Şekil 12. Millenium parkının peyzaj eskizi (Anonim, 2005f)

Maggie Daley Parkının Genel Özellikleri

Maggie Daley parkı, Şikago şehrinin sahil bölgesinde kentin muntazam sisteminin tersine organik bir yapıya sahiptir (Şekil 13.). Tasarım konsepti çok ilginç ve değişik fikri içeren, çeşitli manzara ve perspektif yaratan ve kullanıcılara sunan, alanın topoğrafya ve bitki örtüsü ile birleşen, gürültü, rüzgar ve güneş etkisini azaltması ile konforu artıran, erişilebilir ve uygun yollar oluşturan bir park tasarımı ortaya çıkarmıştır. Tasarımcıların özgü fikirlerini sergileyen, halktan elde edilen anket sonuçları, park planlamasında çok önemli rolü vardır. Park kullanıcılarının fikrini ve görüşlerini tasarım sürecinde çeşitli yerlerde, farklı mekan planlamalarında görmek mümkündür (Anonim 2017a). Parkın organik yapısı, yollar ve tasarım çizgileri topoğrafya ile uyumlu olması, aynı zamanda halkın ortak fikrini belirleyen form ve mekanlar, bu park kurgusunu ve tasarım konseptini dünya çapında özgü yapmıştır (Tablo 8.).

Tablo 8. Maggie Daley Parkının Genel Bakışı ve Konumu

Park Adı	Konumu	Kuruluş Yılı	Alan	Peyzaj Mimar	Tasarım Üslubu
Maggie Daley	Şikago Amerika	2015	8.1 Ha.	Michael Van Valkenburgh	Postmodern Ekolojik

Plan

Şekil 13. Maggie Daley parkının konumu (google map)

İnternet Adresi

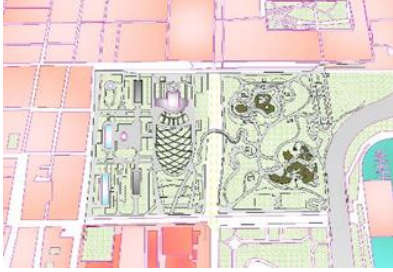
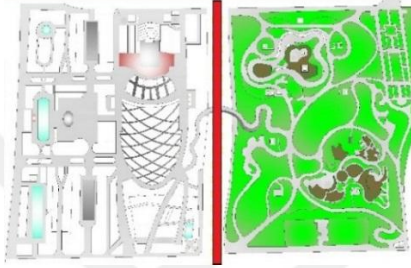
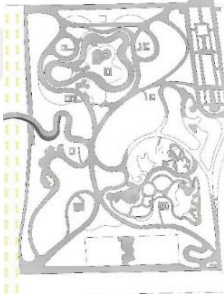
www.MaggieDaleypark.com

Alexander desen dili olgularına göre Maggie Daley parkının değerlendirilmesi

Christopher Alexander'in makro olgularına bağlı, Maggie Daley parkının yakın çevre ile ilişkisi değerlendirilmiştir (Tablo 9.). Bu bağlamda Millenium parkı gridal ve çizgisel biçimi ile ve ayrıca Şikago kentin muntazam geometrisi ile bir tezat oluşturmuştur. Parkın genel tasarım konsepti bu doğrultuda alanın topoğrafyası ile uyumlu olarak eğrisel ve organik formlardan yararlanarak planlanmıştır. Diğer yönden postmodern mantığı dayalı olarak hümanizm değerleri ön plana çıkmış ve kullanıcı ve çevre halkının görünüş ve düşünceleride anketler yoluyla tasarıma dahil edilmiştir. Dolayısıyla halk ihtiyaçları, çevre ve topoğrafya ile uyumlu ve genel forma bağlı olması, parkın ulaşım ağı ve eğrisel eksenleri oluşmuştur. Bu

sebepten parkın organik yapısı kent çevresine tezat, diğer taraftan sahil ve kendi topoğrafyasına uyumlu olarak tasarlanmıştır.

Tablo 9. Maggie Daley Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi

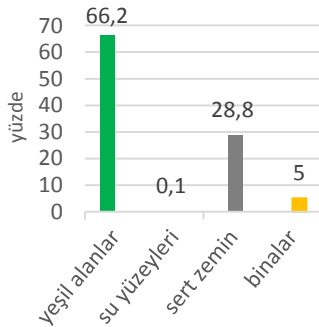
Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		▪ Parkın organik geometrisi, yakın çevre ile kontrast sağlamıştır. ▪ Çevrenin düzenli ve gridal sistemine karşı, eğrisel ve topoğrafya ile uyumlu bir yapıya sahiptir.
Park ve Yakın Çevre ile Denge		▪ Genel bakışta Millenium ve Maggie Daley parklarını, birbiriyle ayırıştıran cadde ve üzerindeki BP köprüsü bir görsel denge oluşturmuştur. ▪ Parkın organik biçimi, kentin düzenli plan ile bütüncül ve dengeli bir form ve parsel ortaya çıkarmıştır.
Parkın Genel Formu		▪ Ekolojik ve çevreye duyarlı bir park kavramı ile tasarlanmış ve genel formu topoğrafya ile uyumlu ve organik bir yapıya sahiptir. ▪ Tasarım konseptinde doğal malzemeler ve silüetlere yer verilmiş ve mevsimsel bitkiler ve yeşil dokular kullanılmıştır.
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		▪ Parkın ulaşımı ve ana dört girişi, iki eksen ile belirlenmiştir, (kuzeybatı-güneydoğu) ve (kuzeydoğu-güneybatı) yönünde uzanan çapraz vadi (iki ana eksen) bu dört ana girişi belirtmiştir. ▪ Topoğrafya ile uyumlu yollar, spiral formu köprüsü ile diğer yeşil alana güçlü bir bağlantı sağlamıştır.

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Maggie Daley parkının değerlendirilmesi

Maggie Daley parkı mikro olgulara göre kendi çapında bir organik ve topoğrafya ile uyumlu yapıya sahiptir. Parkın görsel dengesi iki bölgesel eksenlerle sağlanmıştır. Birincisi oyun ve eğlence eksenini, spiral ve eğimli yollar ile farklı perspektif ve silüetleri oluşturmuştur. Bu bölge insanların zaman geçirme, buluşma, toplanma ve odak noktası, eğlence ve rekreasyon alanı olarak tasarlanmıştır. İkincisi, parkın yürüyüş ve hareket eksenini tanımlanmış ve bu

eksende, bitkiler park boyunca okunabilir, renk ve doku gibi mevsimsel özellikler ile seçilmiştir. Yeşil alanlar bu parkın sürekliliğini ve hareketini sağlayan unsurlar olarak bölgede yeşillik dengesini sağlayan önemli elemanlardır. Bu mikro olgular Anne W. ve Simon Bell analizlerine göre aşağıdaki tabloda sınıflandırılmıştır (Tablo 10.).

Tablo 10. Maggie Daley Parkının Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama																		
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		Parkın yönleri, iki güçlü eksen doğrultusunda ve onları oluşturan mekanlar ile belirlenmiştir. - Yürüyüş ve hareket eksen (kuzeydoğu-güneybatı) bu eksen spiral ve eğimli yollarla birlikte seçilmiş mevsimsel bitkiler ve yeşil alanlardan oluşmuştur. - Oyun ve eğlence eksen (kuzeybatı - güneydoğu) bu eksen iki bölgesel oyun ve rekreasyon alan ile tasarlanmış ve parkın toplanma, buluşma ve eğlence mekanına dönüşmüştür.																		
Denge (görsel idrak)		- Yürüyüş ve hareket eksen bir denge çizgisini oluşturmuş ve aynı zamanda diğer eksende olan iki bölgesel oyun ve eğlence alanları ile parkın bütününde dengeyi sağlamıştır. - Park içinde çapraz eksen, organik yollar ve form dağılımı ile bir denge sağlanmıştır.																		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		<table><tr><th>Doğal ve Yapay Elemanlar</th><th>Açıklama</th><th>Yüzde (%)</th></tr><tr><td>Doğal elemanlar</td><td>su+ağaç+çim+toprak</td><td>66.2</td></tr><tr><td>Yapay elemanlar</td><td>binalar+sert zemin+döşemeler</td><td>33.8</td></tr></table>	Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)	Doğal elemanlar	su+ağaç+çim+toprak	66.2	Yapay elemanlar	binalar+sert zemin+döşemeler	33.8									
Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)																		
Doğal elemanlar	su+ağaç+çim+toprak	66.2																		
Yapay elemanlar	binalar+sert zemin+döşemeler	33.8																		
Yoğunluk ve Oran		<table><tr><th>Parkta Mekan Orantıları</th><th>Alan (m²)</th><th>Yüzde (%)</th></tr><tr><td>Yeşil alanlar</td><td>53,575</td><td>66.1</td></tr><tr><td>Su yüzeyleri</td><td>100</td><td>0.1</td></tr><tr><td>Sert zemin ve yollar</td><td>23,294</td><td>28.8</td></tr><tr><td>Binalar</td><td>4,031</td><td>5.0</td></tr><tr><td>Toplam</td><td>81,000</td><td>100</td></tr></table>	Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)	Yeşil alanlar	53,575	66.1	Su yüzeyleri	100	0.1	Sert zemin ve yollar	23,294	28.8	Binalar	4,031	5.0	Toplam	81,000	100
Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)																		
Yeşil alanlar	53,575	66.1																		
Su yüzeyleri	100	0.1																		
Sert zemin ve yollar	23,294	28.8																		
Binalar	4,031	5.0																		
Toplam	81,000	100																		

Maggie Daley parkında vurgu ve odak noktaları

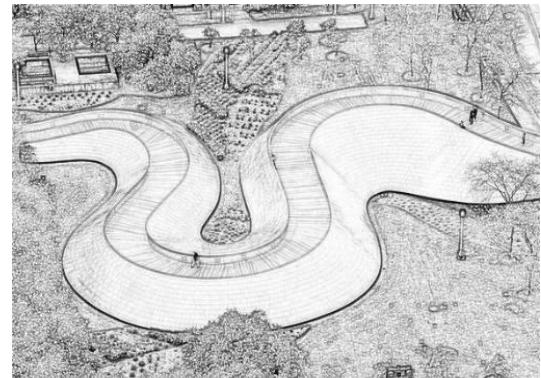
Parkın organik formu ve iki bölgesel ekseninden dolayı, diğer yönden tasarım konseptine bağlı eğimli ve topoğrafya ile uyumlu yollardan ortaya çıkan alanlar, Maggie Daley parkını (Şekil 14.) çok keyifli ve halkın rekreasyon ve eğlence amaçlı kullanabilecekları bir mekana dönüştürmüştür. Farklı mekanlar, özellikle spiral yolların kenarında uzanan mevsimsel bitki alanları, parkın harmonik biçim ile bütünleşen BP köprüsü (Şekil 15.), topoğrafyadan oluşan yollar (Şekil 16.), kent manzara ve silüetler (Şekil 17.), çok çeşitli vistalar ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan ekolojik konseptle ilgili olarak park genelinde kullanılan malzeme ve elemanlar (Şekil 18.) çevreye duyarlı ve tasarım kurgusuna uyumlu olmuştur. Dolayısıyla tasarım fikrinde yer alan kent sorunlarına duyarlı olması, zengin ve kaliteli peyzaj mekanlarının varlığı, Maggie Daley parkının vurgulu ve önemli olmasının kanıtıdır. Bu parkın tasarımında halkın kanaatlerinin önemsenmesi, görüş ve düşüncelerine önem verilmesi yanında çevre ile uyumlu olması, kavram, konsepti ve kullanılan tasarım kriterleri, olgu ve prensipleri ile dünyada postmodern akımına bağlı öncü parklardan biri olmuştur.

Şekil 14. Maggie Daley parkının planı (Orijinal)

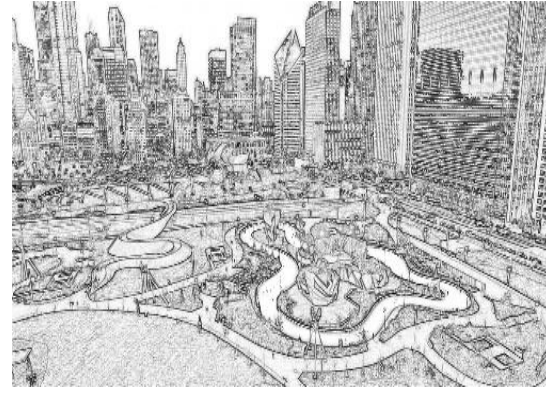

A yönü

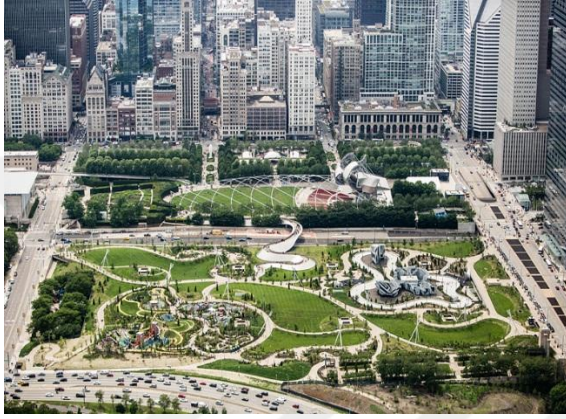
Şekil 15. BP köprüsü (Anonim 2017b)

B yönü

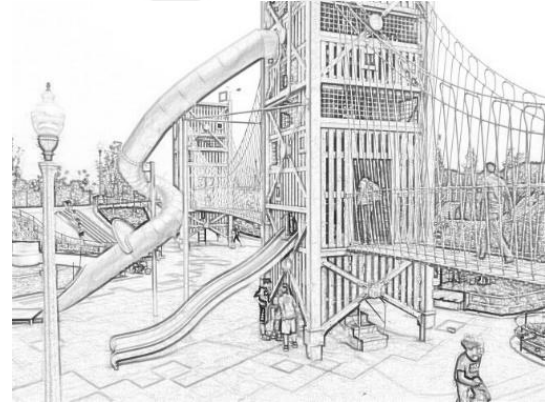
Şekil 16. Oyun alanı kuş bakışı (Van Valkenburgh 2013a)

C yönü

Şekil 17. Maggie Daley parkında kuş bakışı (Van Valkenburgh 2013b)

D yönü

Şekil 18. Yenilebilir çocuk oyun alanı (Anonim 2017c)

Xavier Montsalvatge Parkının Genel Özellikleri

Xavier Montsalvatge Parkı (Şekil 19), Barselona’da Horta otobüs deposunun beton çatısında yapılan, iki hektarlık bir alanda inşa edilmiş dairesel çizgilerin ve halkaların genel olduğu bir konseptte sahiptir (Tablo 11.). Bu park sadece bir yeşil alan olmaktan öte, Güell parkı’nın plazasına benzer büyük bir açık alandır. Parkın tabanını oluşturan beton, huniler şeklinde tasarlanmıştır, bu huniler sayesinde su, merkezi bir depoya yönlendirilmektedir, huniler toprak, beton veya bitkilerle örtülmüş ve bu dairesel formların bazıları alt katın su kanalizasyonu olarak kullanılmıştır. Ayrıca kullanılan doğal bitki örtüsü iki farklı manzarayı ortaya çıkartmış, bunlar soğuk ve sıcak peyzaj olarak tanımlanmıştır. Soğuk peyzaj ise kum, su, beton ve toprakla oluşurken sıcak peyzaj, çim, bambu ve renkli kauçuk manzarası ile belirlenmiştir (Coll and Leclerc 2007a). Xavier parkın alt kodu kent otobüs istasyonu olarak değerlendirmiş ve Millenium park gibi aynı zamanda bir yeşil çatı işlevini de üstlenmektedir.

Tablo 11. Xavier Montsalvatge Parkının Genel Bakışı ve Konumu

Park Adı	Konumu	Kuruluş Yılı	Alan	Peyzaj Mimar	Tasarım Üslubu
Xavier Montsalvatge	Barselona İspanya	2006	2 Ha.	Jaime Coll Judith Leclerc (Coll-Leclerc)	Postmodern Ekolojik

Plan

Şekil 19. Xavier Montsalvatge parkının konumu (google map)

İnternet Adresi

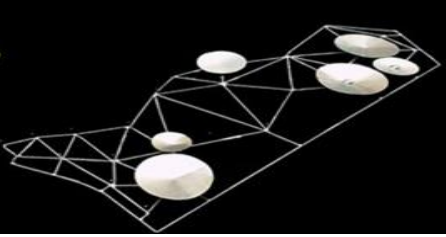
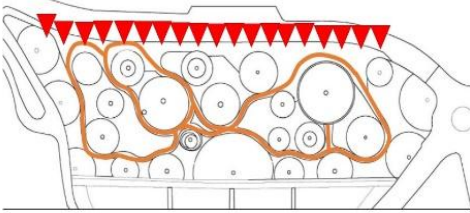
www.Coll-leclerc.com

Alexander desen dili olgularına göre Xavier Montsalvatge parkının değerlendirilmesi

Xavier parkın kent dışında olması nedeniyle serbest planlaması mümkün olabilmıştır. Bu bağlamda makro olgular değerlendirilmesinde (Tablo 12.) yakın çevre ile genel anlamda uyumsuz olduğu ve bağımsız bir tasarım konseptine sahip olduğu görülmektedir. Diğer yandan parkın genel formunun kurgusu dairesel bir geometriden yola çıkarak makro bakıştan çevrenin doğal ve organik yapısı ile bir görsel harmoni sağlamıştır. Biçimsel olarak parkın tasarım konsepti, 25 dairenin geometriksel birleşiminden ortaya çıkmıştır, dairesel formlardan ortaya çıkan eğrisel yollar, parkın genel ulaşılabilirliğini sağlamıştır. Başka yönden bu park ekolojik

mantığı ile bir otobüs istasyonunun çatısında planlanmıştır, ayrıca yağmur sularının toplanması, bir sanayi ve otogar tesisinin üzerinde oluşan yeşil çatı ve genelinde kullanılan büyük yeşil alanlar bu parkın ekolojik değerlerini göstermektedir. Parktaki dairesel biçimlerin geometriksel olması ve yolların doğa ve topoğrafya ile uyumlu olması organik vurguyu güçlendirmektedir. Park, makro olguları ile postmodern dönemin ekolojik değerlerine bağlı, önemli ve öncü parkların birisidir.

Tablo 12. Xavier Montsalvatge Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi

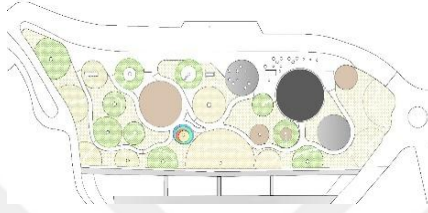
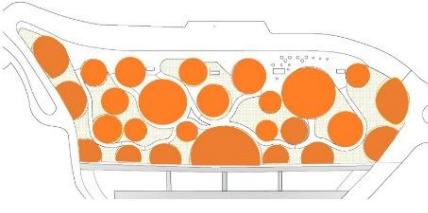
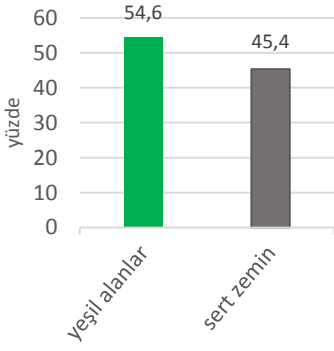
Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		▪ Kırsal alanda tasarlanan Xavier parkı, yakın çevre ile ilişkisi çok bağlantılı değil. ▪ Aynı zamanda kent dışı otobüs istasyonunda olan Xavier parkı bir parktan ziyade çevre dostu mekana dönüştürülmüş ve bir ekolojik park yaklaşımından yola çıkmıştır.
Form ve Biçim (parkın genel formu)	 	▪ Genel tasarım konsepti düzenli geometrik dairesel formlardan oluşmuştur. ▪ Dairesel biçimlerin birleşimi, spiral ve yay şeklinde organik forma benzer yollar ortaya çıkarmıştır ▪ Dairelerin topoğrafya ile uyumlu, huni formu yeşil alanlar ve sert zemin karşımları, park parsellerini oluşturmuştur. ▪ Postmodern akımının merkezsizleşme konsepti, bu parkta ideal şekilde planlanmıştır.
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		▪ Parkın girişi, topoğrafya ve eğim nedeni ile sadece kuzey yönünden sağlanmıştır. ▪ Eğrisel çizgi ve dairesel formlardan dolayı, parkın yolları doğrusal ve lineer yerine, organik formu ve yay biçimlerden oluşmuştur.

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Xavier Montsalvatge parkının değerlendirilmesi

Simon Bell ve Anne W. Sprin'in prensiplerine bağlı, parkın tasarım kurgusu mikro değerler olarak analiz yapılmıştır (Tablo 13.). Xavier parkı, Barselona kenti kırsalında bir otobüs otogarının ekolojik mantığı ile yeşil çatısını oluşturmuştur. Ayrıca bu parkın tasarım kavramı, postmodern akımdan yola çıkmış ve park planlama anlayışının klasik düşüncelerini

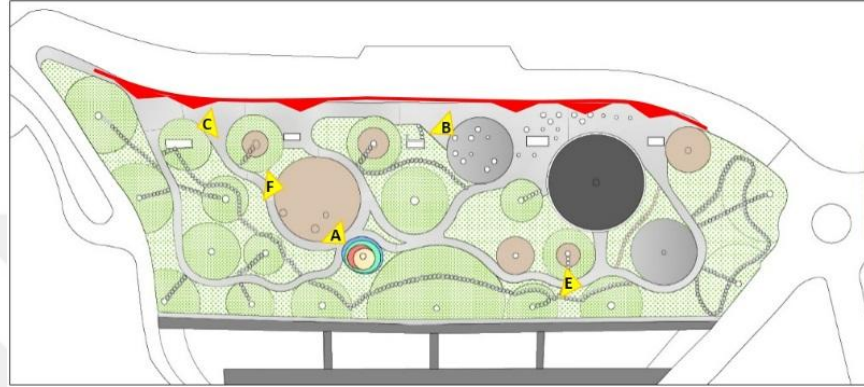
değiştirmiştir. Dairesel ve düzenli geometriden yola çıkan bu park, eğrisel yollarla bütüncül bir tasarım dili oluşturmuştur. Daireler hem fonksiyonel, hem formal olarak çeşitli ve zengin mekanlar ortaya çıkarmış, bu daireler huni formunda tasarlanırken, aynı zamanda yağmur ve çevre suların toplanması için bir işlev üstlenmiştir. Parkın muntazam, harmonik ve dairesel formu bir genel denge oluştururken, parkta belirgin eksenin olmamasına sebep olmuştur.

Tablo 13. Xavier Montsalvatge Parkının Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama																		
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		▪Dairesel ve formal biçimlerden dolayı, yollar genelde yay şeklinde oluşmuştur, bu bağlamda parkın belirgin ve tanımlı eksen gözükmemektedir. ▪Yollar daire formlarının kenar yaylarından oluşmuş ve zayıf, eğrisel, spiral ve informal eksen ortaya çıkarmıştır. ▪Parkta huni biçimli dairesel tasarımlar ve onlardan oluşan kotlamalar, asıl yönlendirme ve mekan oluşumuna sebep olmuştur.																		
Denge (görsel idrak)		▪Parkın bütüncül tasarım mantığı ile ortaya çıkan dairesel formlar, halk genelinde bir görsel denge oluşturmuştur. ▪Çeşitli fonksiyon ve ölçülerden oluşan dairesel biçimler, parkın genelinde bir harmonik desen dili oluşturmuş ve ahenkli ve ritmik bir tasarım ortaya çıkarmıştır.																		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Doğal ve Yapay Elemanlar</th><th>Açıklama</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Doğal elemanlar</td><td>su+ağaç+çim +toprak</td><td>54.6</td></tr> <tr> <td>Yapay elemanlar</td><td>binalar +sert zemin+döşemeler</td><td>45.4</td></tr> </tbody> </table>	Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)	Doğal elemanlar	su+ağaç+çim +toprak	54.6	Yapay elemanlar	binalar +sert zemin+döşemeler	45.4									
Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)																		
Doğal elemanlar	su+ağaç+çim +toprak	54.6																		
Yapay elemanlar	binalar +sert zemin+döşemeler	45.4																		
Yoğunluk ve Oran	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Parkta Mekan Orantıları</th><th>Alan (m²)</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yeşil alanlar</td><td>10,921</td><td>54.6</td></tr> <tr> <td>Su yüzeyleri</td><td>0</td><td>0</td></tr> <tr> <td>Sert zemin ve yollar</td><td>9,079</td><td>45.4</td></tr> <tr> <td>Binalar</td><td>0</td><td>0</td></tr> <tr> <td>Toplam</td><td>20,000</td><td>100</td></tr> </tbody> </table>	Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)	Yeşil alanlar	10,921	54.6	Su yüzeyleri	0	0	Sert zemin ve yollar	9,079	45.4	Binalar	0	0	Toplam	20,000	100	
Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)																		
Yeşil alanlar	10,921	54.6																		
Su yüzeyleri	0	0																		
Sert zemin ve yollar	9,079	45.4																		
Binalar	0	0																		
Toplam	20,000	100																		

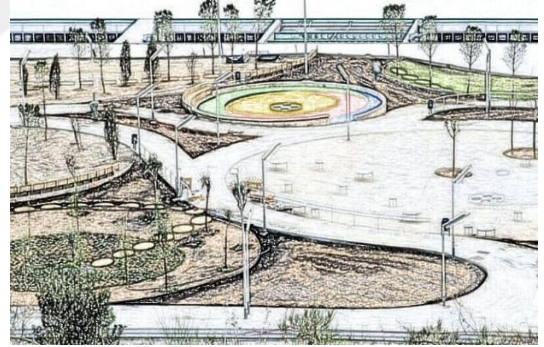
Xavier Montsalvatge parkında vurgu ve odak noktaları

Parkın dengeli ve harmonik biçiminden dolayı, belirgin vurgu ve odak noktaları (Şekil 20.) tanımlanmamış ve tasarım konseptine bağlı, tüm olaylar ve etkinlikler, çeşitli ve farklı fonksiyonlara sahip, dairesel formlardan ortaya çıkmıştır. Yürüme ve Koşu bandı (Şekil 21.), girişler (Şekil 22.), oturma ve buluşma mekanları(Şekil 23.), yeşil alanlar (Şekil 24,25.) ve hatta yollar (Şekil 26.), dairelerin kenar yaylarından ortaya çıkmıştır. Sonuçta bu parkın tüm vurgusu dairesel biçimlerden oluşmuştur.

Şekil 20. Xavier Montsalvatge parkında odak noktaları (Orijinal)

A yönü

Şekil 21. Yürüyüş ve koşu bandı (Coll and Leclerc 2007b)

B yönü

Şekil 22. Giriş bölgesi (Orijinal)

C yönü

Şekil 23. Oturma alanı (Orijinal)

E yönü

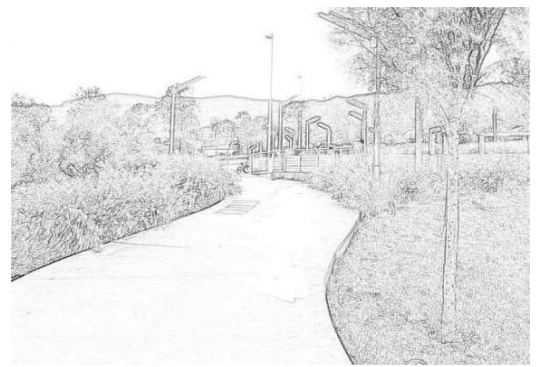
Şekil 24. Dairesel formla bütünleşen yaya yolu (Anonim 2010a)

F yönü

Şekil 25. Dairesel yeşil alan (Anonim 2010b)

H yönü

Şekil 26. İnfomal ve spiral yaya yolu (Orijinal)

Citroen Parkının Genel Özellikleri

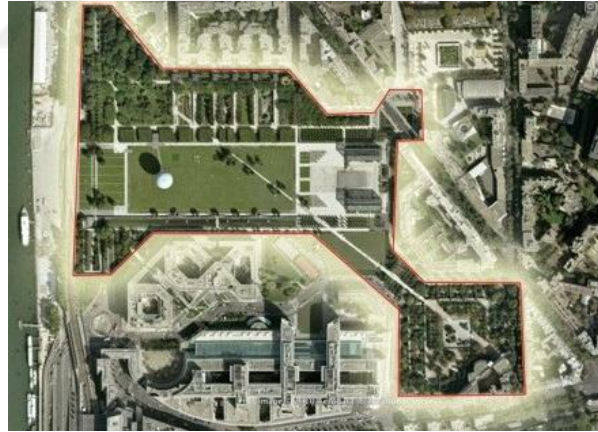
Kentin kontrolsüz sanayileşmesi ve gelişmesinden yola çıkan Citroen park, çevre sorunlarının ve kent yaşam kalitesinin azaltılmasına bir alternatif olarak sunulmuştur. Citroen parkı konum olarak şehir merkezinde yer alan eski bir fabrika yerine tasarlanmıştır, kuruluş nedeni ise sanayi dönemine ait olan fabrika ve ondan kaynaklanan çevre kirliliğinin şehirden giderilmesi olarak, planlanmış ve belirtilmiştir (Şekil 27.). Parkın tasarımı bir yarışmanın sonunda belirlenmiş ve Allain Provost tarafından Citroen tasarımı gerçekleştirilmiştir (Tablo 14.).

Park bu yönü ile ekolojik ve çevre dostu değerlere önem vermiştir. Parkın genel kurgusu dört ilkeyi esas alarak planlanmış, bunlar genel strüktür, süreklilik, peyzaj mimarlığı tasarım ilkeleri ve doğa ile uyumlu olması olarak tanımlanmış ve bu bağlamda tüm tasarım kavramı oluşmuş ve parkın farklı ve çeşitli bölgelerinde kullanılmıştır (Loures 2007). İzleme ve vista kuleleri, belirgin eksen oluşturan çapraz yollar, siyah-beyaz adlı ve aynı konsepti ile tasarlanan alan ve bunların birbiriyle bağlantı ve yakın çevresi ile ilişkisi, parkın tasarım deseni ve prensiplerini oluşturmuştur.

Tablo 14. Citroen Parkının Genel Bilgi ve Konumu

Park Adı	Konumu	Kuruluş Yılı	Alan	Peyzaj Mimar	Tasarım Üslubu
Andre Citroen	Paris/Fransa	1992	14 Ha.	Allain Provost Giles Clement	Modern

Plan

Şekil 27. Citroen parkının konumu (google map)

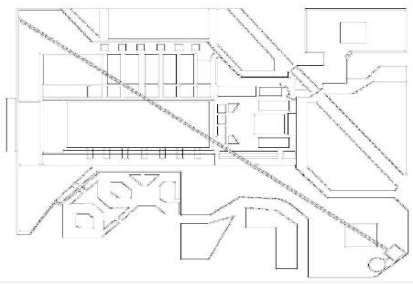
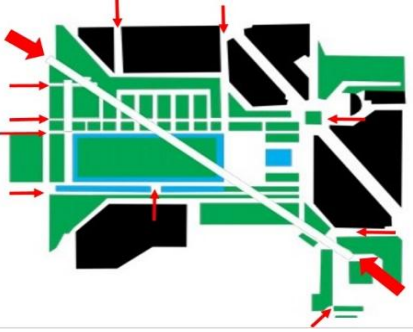
İnternet Adresi	www.Pariste.net/andre-citroen-parki-parc-andre-citroen/
-----------------	--

Alexander desen dili olgularına göre Citroen parkının değerlendirilmesi

Christopher Alexander tarafından bağlı, Citroen parkın makro olguları değerlendirilip ve analiz edilmiştir (Tablo 15.). Citroen park, adını aynı alandaki eski fabrikadan almış, parsel ve mekan olarak modern bir tarzda tasarlanmış, hem boyut ve kent parseli, hem tasarım üslubu, yakın çevresi ile uyumlu olacak şekilde organize edilmiştir. Park, kent parselin ortasında olduğu için ulaşımı çeşitli ve farklı yönlerden sağlanmış, ayrıca parkta çapraz güçlü bir yolla asıl

yürüyüş ve hareket ekseni belirtilmiş ve süreklilik kavramıda bu yol ile vurgulanmıştır. Bu parkta su öğeleri, çeşitli elemanlar ile kullanılmış ve su kanalları parkın tali ekseni olarak belirtilmiştir. Yapay elemanlar kullanarak çok zengin bir park ve yeşil alan tasarlanmıştır. Parkın genel kurgu ve konsepti, geometriksel yaklaşımı ile bütüncül bir dengeye sahip olmasındır.

Tablo 15. Citroen Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi

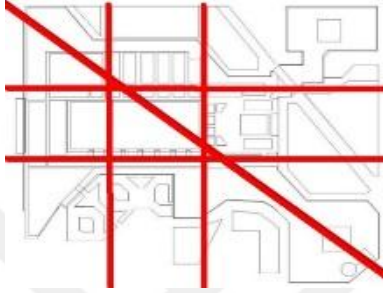
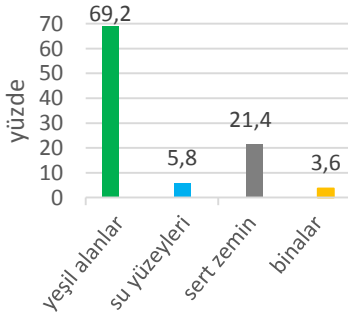
Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		▪ Parkın genel çizgileri yakın çevre ile uyumlu olarak tasarlanmış ve düzenli geometrisi ile tamamen modern Paris kent dokusuna benzer bir biçimde ayarlanmıştır. ▪ Park bir kent mekan ve kent dokusu ile bütünleşmiş ve parktan ziyade bir kent yeşil alanı gibi tasarlanmıştır.
Form ve Biçim (parkın genel formu)		▪ Tasarım mantığı, düzenli geometriden yola çıkmış ve modern üsluba bağlı olarak belirgin ve tanımlı eksenlerden oluşmuştur. ▪ Düzenli geometri, simetri mekan oluşumuna sebep olmuş ve her parsel kendi içerisinde simetrik biçimler ortaya çıkarmıştır.
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		▪ Park kent dokusu içinde olduğundan dolayı farklı yönlerden girişleri mevcuttur. Parkın asıl sirkülasyon alanı ana diyagonal eksene bağlı oluşmuştur. ▪ Parkın ana ve tali eksenleri, park içindeki genel parseller, mekan tanımı ve bölgesel bahçeler belirtilmiştir.

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Citroen parkının değerlendirilmesi

Mikro olgular, parkın tasarım parsellerini Anne W.Sprin ve Simon Bell karakterleri ile göstermektedir (Tablo 16.). Citroen park, modern düşüncesi mantığı ile tasarlanmış, muntazam ve düzenli bir geometriye sahiptir. Park okunaklı eksenlerden oluşurken, diyagonal yol parkın ana ekseni ve sürekliliğini sağlamış, aynı zamanda parkın vurgu ve etkinlik çizgisini belirtmiştir. Parkın çeşitli bahçeleri bu alanı zengin bir peyzaja dönüştürmüştür. Kırmızı yeşil, gümüş, altın, siyah ve beyaz bahçeler ve onlarda kullanılan ve aynı konseptte vurgu yapan bitkiler, mekan ruhunu ve doğa ile bütünleşmesine sebep olmuştur. İki sera yapısı farklı bir

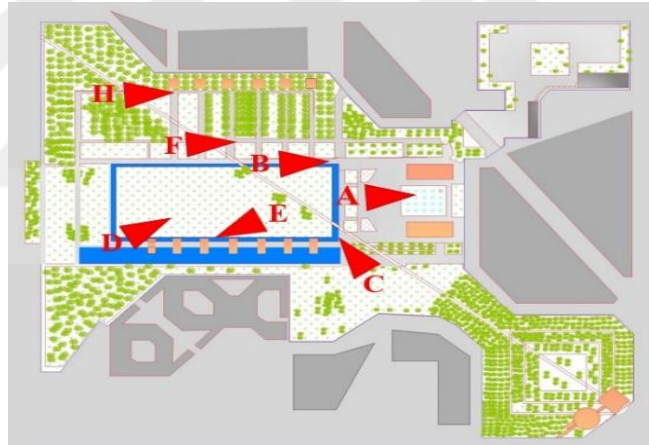
peyzaj ve rekreasyon alanları ortaya çıkarmış, diğer yönden seri bahçe ve yeşil mekan adlı izleme kuleleri parkın başka önemli noktalardan birisini oluşturmuştur. Parkta çeşitli mekanların dağılımından ortaya çıkan formlar genel bir görsel denge sağlamış ve parkı dengeli olarak tanımlamıştır. Park genelde modern ilkeler ve prensipleri ile tasarlanmış, ancak farklı mekanların çeşitli kavramlar ve kriterler ile planlanması Citroen parkın temelini oluştururken, kullanılan bu kavram ve tasarım fikri dünyadaki park tasarımlarda önemli bir desen diline dönüşmüştür.

Tablo 16. Citroen Parkında Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama																		
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		- Düzenli ve muntazam biçimi olduğundan dolayı bir kaç eksen ve kısmi simetri çizgilerden oluşmuştur. - Tam düzenli geometriye sahip olan Citroen park, daha çok dikdörtgen parçalanmalar ve orantısal tasarımdan oluşmuştur.																		
Denge (görsel idrak)		- Parkın düzenli bir geometrisi olduğundan dolayı parseller ve bölümler dikdörtgen ve mekanlar orantılı olarak tasarlanmıştır. - Parkın merkezinde tasarlanan büyük dikdörtgen çim alanı, parkın vurgu ve simetri noktası olarak, dağılımı ve yönlendirici bölgesini tanımlamış ve eksensel simetri ve görsel denge oluşturmuştur.																		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Doğal ve Yapay Elemanlar</th><th>Açıklama</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Doğal elemanlar</td><td>su+ ağaç+ çim+ toprak</td><td>75</td></tr> <tr> <td>Yapay elemanlar</td><td>binalar + sert zemin +döşemeler</td><td>25</td></tr> </tbody> </table>	Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)	Doğal elemanlar	su+ ağaç+ çim+ toprak	75	Yapay elemanlar	binalar + sert zemin +döşemeler	25									
Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)																		
Doğal elemanlar	su+ ağaç+ çim+ toprak	75																		
Yapay elemanlar	binalar + sert zemin +döşemeler	25																		
Yoğunluk ve Oran	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Parkta Mekan Orantıları</th><th>Alan (m²)</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yeşil alanlar</td><td>89,961</td><td>69.2</td></tr> <tr> <td>Su yüzeyleri (alanları)</td><td>7,503</td><td>5.8</td></tr> <tr> <td>Sert zemin ve yollar</td><td>27,895</td><td>21.4</td></tr> <tr> <td>Binalar</td><td>4,641</td><td>3.6</td></tr> <tr> <td>Toplam</td><td>130,000</td><td>100</td></tr> </tbody> </table>	Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)	Yeşil alanlar	89,961	69.2	Su yüzeyleri (alanları)	7,503	5.8	Sert zemin ve yollar	27,895	21.4	Binalar	4,641	3.6	Toplam	130,000	100	
Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)																		
Yeşil alanlar	89,961	69.2																		
Su yüzeyleri (alanları)	7,503	5.8																		
Sert zemin ve yollar	27,895	21.4																		
Binalar	4,641	3.6																		
Toplam	130,000	100																		

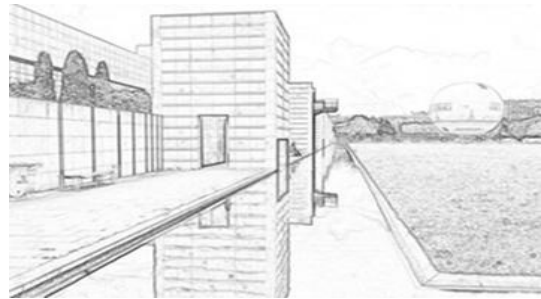
Citroen parkında vurgu ve odak noktaları

Citroen Parktaki tasarım kurgusundan dolayı farklı ve çeşitli mekanlar planlanmıştır (Şekil 28.). Yürüyüş ve parkın ana eksenini oluşturan çapraz ve diyagonal yol ve diğer yönden su kanalı ile ortaya çıkan tali eksen, parkın proporsiyon ve parçalanmasını genel olarak ortaya çıkarmıştır. Parktaki izleme kuleleri (Şekil 29.), parkın merkezindeki balon alanı, sera bahçeleri (Şekil 30.), çeşitli geometrik bahçeler (Şekil 31.) ve doğrusal yollar (Şekil 32, 33.) parkta vurgu ve odak noktalarını oluşturmuştur. Park iki farklı peyzaj mimarlığı grubu tarafından tasarlanmasına rağmen bir bütüncül dil ve birleşik kavrama sahiptir. Her mekan farklı işlevlere sahip olarak planlanmıştır, örneğin siyah-beyaz bahçeler, bu bahçeler bir diğer önemli yeşil alan olarak aslında tüm duyuların özetini yansıtırken siyah bahçede daha koyu yapraklı bitkiler ve beyaz bahçede, açık ve beyaz renkli çiçekler yer almıştır. Duyular bahçesi, park içerisinde çok vurgulu noktalardan birisidir ve her duyunun karşılığı bir mekan ve alan tasarlanmıştır. Böyle mekanlara bağlı kaliteli ve zengin buluşma, toplanma, rekreasyon, zaman geçirme ve yeşil alanlar, parkın vurgu ve dönüm noktası olarak ortaya çıkmıştır.

Şekil 28. Citroen parkının odak noktaları (Orijinal)

Ayönü

Şekil 29. İzleme ve vista kuleleri (Riha 2004)

B yönü

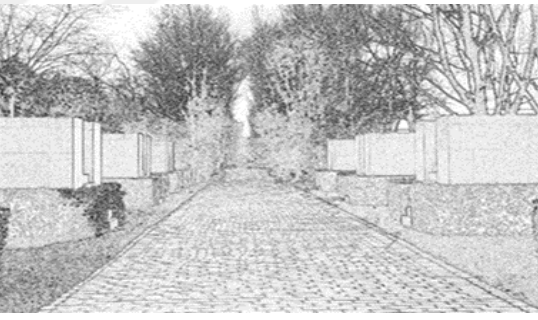
Şekil 30. Sera bahçeleri ve geometrik alanlar (Orijinal)

C yönü

Şekil 31. Geometrik bahçeler (Orijinal)

D yönü

Şekil 32. Doğrusal yollar (Orijinal)

E yönü

Şekil 33. Geometrik yol ve havuz (Orijinal)

Hyde Parkının Genel Özellikleri

Londra kentinin simgesi olan Hyde Park (Şekil 34.) peyzaj planlaması, varoluş ve kuruluş hikayesi ve üstlendiği etkinlik ve eylemlerden dolayı dünyada benzersiz olmuş ve özellikleri, tasarım kriterleri ve oluşturduğu desen dili, Hyde Park'ı peyzaj mimarlığında öncü parklardan birisi yapmıştır. Farklı dönemlerde çeşitli fonksiyon ve işlevler üstlenmiştir (Tablo 17.). İlk başta kraliyet ailesine mensup bir avlanma alanı olan bu park, daha sonra sanayi döneminde halka açık bir yeşil alana dönüşmüştür. 1851'de ilk uluslararası fuara ev sahipliği yapmış ve dönemine damga vuran ve akım oluşturan Kristal sarayı park alanında kurulmuştur (Anonim 2006). Büyük ölçekli yeşil alanları, yapay göleti ve yoğun ağaçları ile Londra'nın ekolojik bir değeri olarak tanımlanmaktadır, ayrıca yıllar içinde birçok eğlence, etkinlik, eylem ve protestolara tanıklık eden Hyde Park tasarım kriterlerin, yanı sıra sosyo-kültürel değerleri ile ön planda olan bir mekan anlayışını ortaya çıkarmıştır. Parktaki genel tasarım kriterlerinden dolayı alanlar ve anlam içeren çok mekan bulunmaktadır, yapay gölet, anıtsal girişler, Serpentine su ögesi, anıtsal alanlar, hitabe köşesi, oturma, toplanma ve buluşma alanları, Hyde Parkın önemli öğelerinden sayılmaktadır.

Tablo 17. Hyde Parkının Genel Bilgi ve Konumu

Park Adı	Konumu	Kuruluş Yılı	Alan	Peyzaj Mimar	Tasarım Üslubu
Hyde Park	İngiltere/Londra	1842	253 Ha.	-	Sanayi Çağı

Plan

Şekil 34. Hyde Parkının konumu (google map)

İnternet Adresi

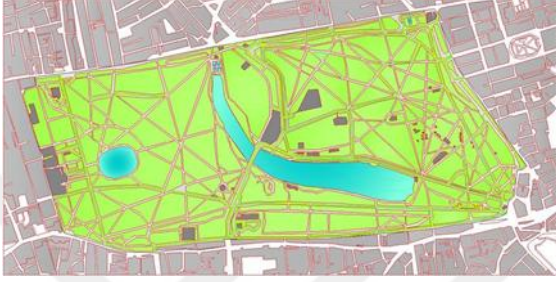
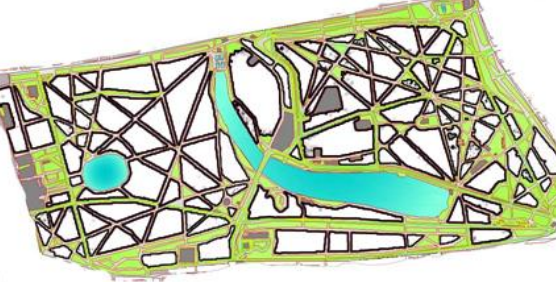
www.Royalparks.org.uk

Alexander desen dili olgularına göre Hyde Parkının değerlendirilmesi

Hyde Parkın alan büyüklüğü ve kent merkezinde konumlandığından dolayı çevresi ile çok yakın bir ilişkisi olmuştur. Christopher Alexander'ın makro olgularına bağlı, Hyde Park yakın çevresiyle uyumlu bir biçimde tasarlanmıştır. Geometrik form ile kent dokusuna yakın bir çizgiselliği olan park kendi içinde düzenli bir karmaşık, üçgen ve dörtgen şekillerden oluşmuştur ve bu sivri ve keskin çizgiler parkın genel tasarım kurgusunu belirlemiştir. Parkta

belirgin bir eksen oluşturan ve parkı iki parsel ayıran yapay gölet, aslında en vurgulu su ögesi olarak tasarlanmıştır. Büyüklük ve konumundan dolayı parkın çok fazla ve çeşitli girişleri mevcuttur, hem girişler ve hem içerisindeki ulaşım ve sirkülasyon, yapay göletin çok önemli ve belirleyici bir rolünü ortaya koymaktadır. İngiltere’de yapay göllerin tasarım formlarına ters olan (genelde uzun ve düz biçimde) bu gölet, parkın içindeki muntazam geometri ve ondan oluşan genel form ve çizgi, parkın mekan anlayışı, anıtsal ve özel alanların tasarlanması, bu parkın makro olgularını oluşturmuş ve genel olarak analiz edilmiştir (Tablo 18.).

Tablo 18. Hyde Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi

Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		▪ Parkta kullanılan biçimler ile yakın ve uzak çevre arasındaki orantı ve formlar, genel geometri ve boyut olarak tüm çevre ile harmoni sağlamıştır.
Parkın Genel Formu		▪ Parkın genel formları yapay geometriden yararlanarak tasarlanmıştır. ▪ Yollar düz, rastgele ve genelde onların kesişiminden oluşan üçgen ve dörtgen formlar ortaya çıkmıştır.
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		▪ Çeşitli girişlerden ve parkın büyüklüğünden dolayı her yönden ulaşılabilir bir yapıya sahiptir. ▪ Yollardan oluşan çizgiler yönlendirici olarak parkta durağanlıktan ziyade akışkanlığa sebep olmuştur. ▪ Çizgiler, insanları belirgin vurgu ve odak noktalarına yönlendirmektedir.

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Hyde Parkının değerlendirilmesi

Parktaki bütüncül tasarım mantığı ve muntazam geometrisi çok karakteristik bir biçime sahiptir. Parkın doku ve kurgusuna karşı informal yapay gölet ana eksenini oluştururken, bütüncül biçim ve aynı zamanda ortaya çıkan iki parsel ile dengeyi sağlamıştır. Parkın farklı bölgelerinde çeşitli elemanlar ve mekanlar planlanmış ve her birisi anlamsal kavramı taşıırken, genelde alanın desen dilini oluşturmuştur. Huzur kuşu heykeli, Mısır doğa tanrıçasının sembolü olarak ve diğer

yönde reform ağacı doğanın dayanışma gücünü gösteren sembolik bir mozaik olarak parkın doğaya önem vermesi ve doğa ile iç içe olmasını sağlamıştır. Doğa ile bütün olması, kendi içinde muntazam geometrisi, çevre ile uyumu, informal ekseni ve dengeli tasarımıyla mikro boyutta farklı tasarım karakterler ve prensipler ortaya çıkarmıştır. bu kriterler Anne W. Sprin ve Simon Bell anlayışına bağlı olarak değerlendirilmiştir (Tablo 19.).

Tablo 19. Hyde Parkında Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama																		
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		- Parktaki biçimler rastgele ve düzensiz çizgilerden oluşmuş ve geometrik bir yaklaşım ile tasarlanmıştır. - Yollar genelde yönlendirici ve kesişme noktaları, vurgu, buluşma ve toplanma alanları olarak değerlendirilmiştir.																		
Denge (görsel idrak)		Parkı informal biçim ile ikiye ayıran yapay gölet, genelde bir vista ve belirgin bir eksen oluştururken, park parselleri arasında görsel dengeyi sağlamıştır.																		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Doğal ve Yapay Elemanlar</th><th>Açıklama</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Doğal elemanlar</td><td>su+ ağaç+ çim+ toprak</td><td>70</td></tr> <tr> <td>Yapay elemanlar</td><td>binalar +sert zemin +döşemeler</td><td>30</td></tr> </tbody> </table>	Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)	Doğal elemanlar	su+ ağaç+ çim+ toprak	70	Yapay elemanlar	binalar +sert zemin +döşemeler	30									
Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)																		
Doğal elemanlar	su+ ağaç+ çim+ toprak	70																		
Yapay elemanlar	binalar +sert zemin +döşemeler	30																		
Yoğunluk ve Oran	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Parkta Mekan Orantıları</th><th>Alan (m²)</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yeşil alanlar</td><td>1,598,960</td><td>63.2</td></tr> <tr> <td>Su yüzeyleri</td><td>184,690</td><td>7.3</td></tr> <tr> <td>Sert zemin ve yollar</td><td>645,150</td><td>25.5</td></tr> <tr> <td>Binalar</td><td>101,200</td><td>4.0</td></tr> <tr> <td>Toplam</td><td>2,530,000</td><td>100</td></tr> </tbody> </table>	Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)	Yeşil alanlar	1,598,960	63.2	Su yüzeyleri	184,690	7.3	Sert zemin ve yollar	645,150	25.5	Binalar	101,200	4.0	Toplam	2,530,000	100	
Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)																		
Yeşil alanlar	1,598,960	63.2																		
Su yüzeyleri	184,690	7.3																		
Sert zemin ve yollar	645,150	25.5																		
Binalar	101,200	4.0																		
Toplam	2,530,000	100																		

Hyde Park, peyzaj projesi, Simon Bell kriterleriyle incelenerek “*Landscape: pattern, perception and process*” kitabında ortaya konan teoriler ile sınıflandırılması yapılmış ve iki yönüyle değerlendirilmiştir. Doğal ve orman dokusu ile daha çevreci olan parkta farklı ve çeşitli yapay ve sembolik elemanlar değişik dönemlerde tasarlanmıştır. Avlanma alanı olan park daha sonra kentin en büyük açık yeşil alanına dönüşmüştür. Parkta kullanan olgular ve prensipler, zaman içerisinde geliştirilmiş ve analizlerde bir bütüncül desen dili ortaya çıkarmıştır.

Hyde Parkında vurgu ve odak noktaları

Park, makro tasarım olguları ve mikro kriterler ve prensipleri ile farklı ve çeşitli mekanlar oluşturmuştur ve bu alanlar zengin ve kaliteli rekreasyon, buluşma, toplanma ve sosyal-yaşam alanlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Buna bağlı yönlendirici ve kesişmeli yollar (Şekil 36,37.) çok sayıda vurgu ve odak mekanların oluşumuna parkın çeşitli noktalarında yol açmıştır, örneğin Hitabet köşesi, insanların özgür şekilde konuşma ve tartışma mekanı olarak aynı zamanda halkın sosyal etkinlikleri için tasarlanmış bir alandır. Reform ağacı (Şekil 38.) ise özgürlük, insan hakları ve yenileşme simgesidir, ağaç mevsimden mevsime değişen ve yeniden hayata başlayan bir canlı olarak farklı kültürlerde dayanıklılık ve canlılık göstergesi olarak bu parkta toplanma, buluşma ve dağılım mekanını tanımlamıştır. Prenses Diana çeşmesi (Şekil 39.) bir su ögesi olarak dairesel ve kavisli forma sahip ve çevresindeki doğa ve yeşil alanı ile bir bütüncül, hareketli ve anlamlı mekan yaratmıştır. 7/7 Anıtı (Şekil 40), 2005 bombalı saldırısında hayatını kaybeden insanlar için yapılan bir elemandır, bu yapay öğeler buluşma ve etkinlik alanı olarak insanlar için bir odak noktası oluşturmuştur. Bu mekanlar hem yapay ve hem doğadan oluşan elemanlarla birlikte parkın genel anlamda zengin ve çeşitli mekan anlayışını göstermektedir, bu vurgu ve odak noktaları aşağıdaki şematik planda (Şekil 35.) gösterilmiştir.

Şekil 35. Hyde Park'ının şematik planında odak noktaları (Allen and Brown 2016a)

A yönü

Şekil 36. Yönlendirici ve doğrusal yollar (Allen and Brown 2016b)

B yönü

Şekil 37. Düzenli ve geometrik yollar (Orijinal)

C yönü

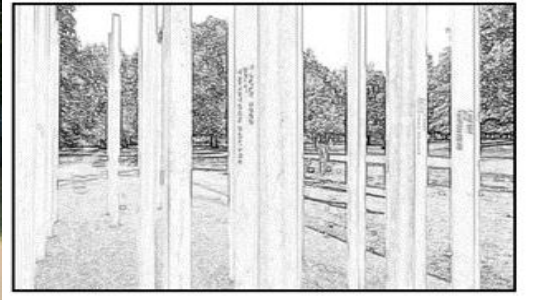
Şekil 38. Reform ağacı (Orijinal)

D yönü

Şekil 39. Diana çeşmesi (Anonim 2006b)

E yönü

Şekil 40. 7/7 anıtı (Orijinal)

Erem Bahçesi'nin Genel Özellikleri

Erem bahçesi, Şiraz kentinin içerisinde yeşil alan hükümet köşkü ve saray rekreasyon alanı olarak farklı dönemlerde çeşitli fonksiyonlar üstlenmiştir (Şekil 41.). İran'da dört bahçe mantığı ile tasarlanan alan değişim ve gelişim sürecinde tasarım kavramına bağlı hareket etmiştir, Şiraz kentin kuzeyinde konumlanan bu peyzaj alanı şehrin yeşil alan içerisinde saray bahçesi amacı ile planlanmıştır. Hükümet köşk binası misafir ağırlama konağı ve dört bahçe peyzaj alanından oluşmuştur. Erem bahçesi İran bahçe sanatının en iyi örneklerinden biridir. Park birbirine dik iki eksenin kesişmesinden oluşur, her alanı dörtgen şeklinde ayrı bir bahçe ayırmakla ve dört kareye bölen su yolları tam ortada kesişmektedir, bu noktada havuz bir su ögesi olarak tasarlanmıştır. Eksenlerin kesiştiği noktada veya yolun sonunda köşk binaları yer almaktadır (Tablo 20.).

Tablo 20. Erem Bahçesi'nin Genel Bilgisi ve Konumu

Park Adı	Konumu	Kuruluş Yılı	Alan	Peyzaj Mimar	Dönem
Erem Bahçesi	Şiraz/İran	16-17 yy.	11.5 Ha.	Mehammed Hasan Mimarbaşı	Büyük Selçuklular (dört bahçeler)

Plan

Şekil 41. Erem bahçesi'nin konumu (google map)

İnternet Adresi

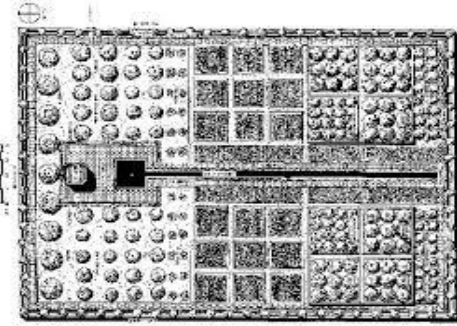
<http://www.iranreview.org>

Alexander desen dili olgularına göre Erem bahçesi'nin değerlendirilmesi

Erem bahçesi'nin kurgusu klasik dört bahçe mantığı ile tasarlanmış ve makro olgular kapsamında ele alındığında ilk önce dört bahçe kavramı değerlendirilmiştir. Bu sebepten bahçenin şematik formu iki belirgin birbirine dik eksen ve ona bağlı dört yeşil bölgeden oluşmuş ve kesişme noktaları su ögesi veya köşk binası olarak aslında bir eylem ve etkinlik mekanı düşüncesi ile planlanmıştır. Bu olgu ile tasarlanan parklar, düzenli geometriye sahip olmaları nedeniyle genelde yakın çevresi ile uyumlu bir şekilde tasarlanmıştır. Park ulaşımı güçlü eksenlerden oluşan yollarla sağlamış ve girişler de onlarla bağlantılı ayarlanmıştır.

Christopher Alexander desen dili olguları doğrultusunda yer alan dört bahçe üslubu, bölgesel olarak bir yeşil alan anlayışı ve bir dönemi temsil eden akıma dönüşmüştür. Bu güçlü kavram irdelenip ve sınıflandırılmıştır (Tablo 21.)

Tablo 21. Erem Bahçesi'nin Genel Kriterlere Göre Analizi

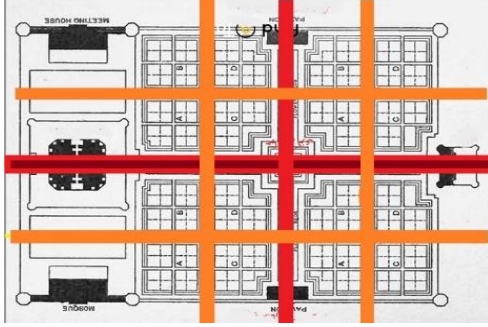
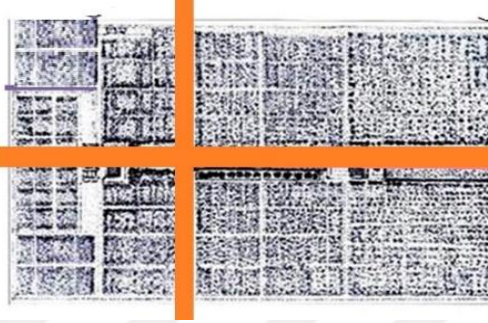
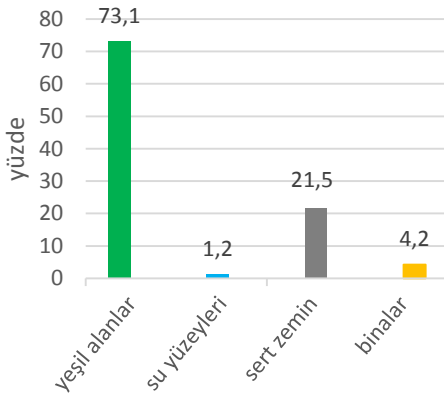
Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		▪ Parkta kullanılan biçimler ile yakın ve uzak çevre arasındaki orantı ve formlar genel geometri ve boyut olarak tüm çevre ile harmoni sağlamıştır.
Form ve Biçim (parkın genel formu)		▪ Tam düzenli geometrik bir biçime sahiptir. ▪ Genel formu dikdörtgen ve karelerden oluşmuştur. ▪ Ağaçlar düzenli ve muntazam bir şekilde dizilmiştir ▪ Zemin döşemeleri karakteri ile orantısal bir biçim oluşturmuştur. ▪ Tüm yeşil alanlar dört ve dördün oranlarına bağlı parçalardır.
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		▪ Eksensel ve tam geometrik yapısı yol kenarlarında su kanalları ve düzenli Selvi ağaçları bütüncül bir dolaşım ve ulaşımına sebep olmuştur.

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Erem bahçesi'nin değerlendirilmesi

Erem bahçesi klasik dört bahçe mantığı ile tasarlanmış olduğundan parkın mikro olguları belirli bir prensip çerçevesinde oluşmuştur; dört ana yol ve merkezde köşk binası, dört ana yön ve dünyanın merkezini tasarım kurgusu olarak ele almıştır. Parkın tam simetri ve düzenli geometrisi mükemmellik kavramını ön plana çıkarırken, geleneksel inançlar ve yerel kültüre bağlı cennet bahçelerinin yeryüzünde birer simgesi olarak planlanmıştır (Tablo 22.). Parkın simetrik parçalanması genelde bütüncül bir dengeye sebep olmuş, ağaçlar ise düzenli ve sıra şeklinde su kenarlarının hizasında dikilmiş ve diğer yeşil parçalarda küme ve dağınık bir desene sahip olmuştur. Güçlü eksenlerden dolayı girişler ve parktaki ulaşım çok tanımlı,

belirgin ve okunaklı olarak görünmektedir. Park dört rakamın oransal çapları ve sayılarıyla ayarlanmıştır. Anne W. ve Simon Bell bakış açısından analiz eden park kriterleri aşağıdaki Tabloda gösterilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 22. Erem Bahçesi'nin Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama																		
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		▪ Birbirine dik olan iki asıl eksen ve onlara paralel olan yan eksenler dörtlü parsellerin oluşumuna sebep olmuştur. ▪ Tam simetrik biçimler ve bölgeler görünmektedir. ▪ Bu eksenler dört bahçe formunun oluşumuna sebep olmuştur.																		
Denge (görsel idrak)		▪ İki asıl eksene göre ve düzenli geometrisinden dolayı parseller ve bölümler, görsel bir denge sağlamıştır.																		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Doğal ve Yapay Elemanlar</th><th>Açıklama</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Doğal Elemanlar</td><td>su+ağaç+ çim +toprak</td><td>95.85</td></tr> <tr> <td>Yapay Elemanlar</td><td>binalar+sertzemin +döşemeler</td><td>4.15</td></tr> </tbody> </table>	Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)	Doğal Elemanlar	su+ağaç+ çim +toprak	95.85	Yapay Elemanlar	binalar+sertzemin +döşemeler	4.15									
Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)																		
Doğal Elemanlar	su+ağaç+ çim +toprak	95.85																		
Yapay Elemanlar	binalar+sertzemin +döşemeler	4.15																		
Yoğunluk ve Oran	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Parkta Mekan Orantıları</th><th>Alan (m²)</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yeşil alanlar</td><td>80,688</td><td>73.1</td></tr> <tr> <td>Su yüzeyleri</td><td>1,324</td><td>1.2</td></tr> <tr> <td>Sert zemin ve yollar</td><td>23,732</td><td>21.5</td></tr> <tr> <td>Binalar</td><td>4,636</td><td>4.2</td></tr> <tr> <td>Toplam</td><td>110,380</td><td>100</td></tr> </tbody> </table>	Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)	Yeşil alanlar	80,688	73.1	Su yüzeyleri	1,324	1.2	Sert zemin ve yollar	23,732	21.5	Binalar	4,636	4.2	Toplam	110,380	100	
Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)																		
Yeşil alanlar	80,688	73.1																		
Su yüzeyleri	1,324	1.2																		
Sert zemin ve yollar	23,732	21.5																		
Binalar	4,636	4.2																		
Toplam	110,380	100																		

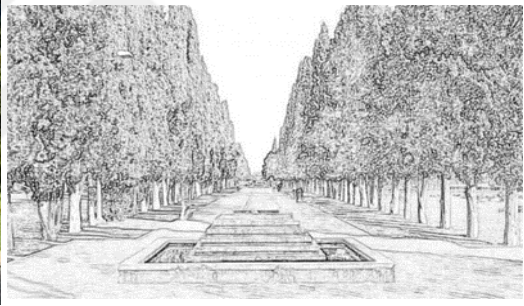
Erem bahçesi'nin vurgu ve odak noktaları

Erem bahçesi'nin tasarım kurgusu, simetrik ve düzenli geometrisi, dört bahçe mantığından kaynaklanan ayırım ve parselleşme ve birbirine dik iki güçlü eksenenden dolayı belirgin ve çok tanımlı odak ve vurgu noktalarını ortaya çıkarmıştır. Yeşil alan parselleri, su kanallarının kenarında lineer ve doğrusal yolları (Şekil 43,44.), zengin buluşma ve toplama noktaları, merkezi yerleşkede köşk binası (Şekil 45.), farklı ve çeşitli düz geometri ile oluşan rekreasyon alanları bu parkın kaliteli ve okunaklı mekan anlayışını göstermektedir, alanların her birisi bir vurgu noktası oluştururken aşağıdaki şematik plan (Şekil 42.)'da gösterilmiştir.

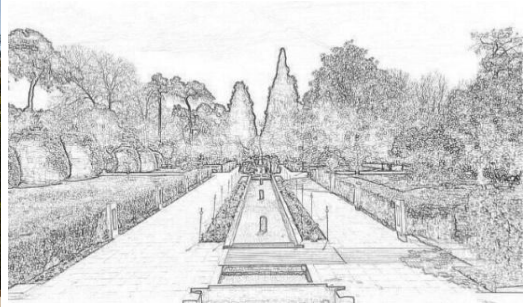
Şekil 42. Erem bahçesi'nin şematik planında odak noktaları (Orijinal)

A yönü

Şekil 43. Doğrusal yollar (Grabar 1973)

B yönü

Şekil 44. Geometrik tasarım (Orijinal)

C yönü

Şekil 45. Geometrik çim ve ağaçlar (Grabar 1973)

Aziziye ve 100. Yıl Parklarında Mevcut Durum Analizi

Makro ve mikro kriterler doğrultusunda belirlenmiş parkların üzerinde yapılan ve iki başlığa ayrılan desen dili ve olguları doğrultusunda Erzurum'da seçilen öneri park alanları üzerinde mevcut durumları değerlendirilmiş, olumlu ve olumsuz yönleri ile tespit edilmiş ve bütüncül bir çerçevede analiz yapılmıştır.

Aziziye Parkının Genel Özellikleri

Aziziye Parkı Erzurum kentinin Batı girişinde yer almakta ve ayrıca simgesel bir değere sahiptir. Çeşitli ve farklı simgesel heykel, anıt ve objelerin yerleştirildiği bu Park, yaklaşık 27000 metrekarelik bir alan içerisinde konumlanmış (Şekil 46.), yüzü aşkın yetişkin ağaç ve 11000 adet süs bitkisi bulunmaktadır. Osmanlı-Rus savaşını simgeleyen alanda Kafkas Cephesi kahramanı Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Türk kadınının Onur timsali olan Nene Hatun ve Türk büyüklerinin heykelleri simgesel olarak yerleştirilmiş, ayrıca 27000 metrekarelik alanın yaklaşık 21500 metrekaresi özel süs bitkileri ve sert zemini ile kaplanmıştır. Bisiklet ve yürüme yolları, oturma alanları, oyun parkı, satranç alanıyla mini süs havuzu da parkın uygulamasında mevcuttur (Tablo 23.).

Tablo 23. Aziziye Parkının Genel Bilgisi ve Konumu

Park Adı	Konumu	Kuruluş Yılı	Alan	Peyzaj Mimar	Dönem
Aziziye	Erzurum/Turkey	-	2.7 Ha.	-	Cumhuriyet

Plan

Şekil 46. Aziziye parkının konumu (google map)

İnternet
Adresi

-

Alexander desen dili olgularına göre Aziziye parkının değerlendirilmesi

Christopher Alexander'ın kriterlerine bağlı, Aziziye Parkı'nın mevcut hali ele alınmış olumlu ve olumsuz olguları değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Aziziye Parkı, Erzurum kentinin batı girişinde yer almış ve yakın çevresiyle bütüncül bir bağlantı içinde olmadığı

belirlenmiş, parkın genel bir kavramsal biçimi ve belirli bir olgusu tespit edilmemiştir. Ulaşım ve erişim Cemal Gürsel Caddesi ve Erzurum-Ağrı karayolu ile sağlanmaktadır. Doğrusal ve eksensel girişlere sahip Aziziye Parkı iç dolaşım ağı ile farklı bir biçimde düzenlenmiştir. Parktaki belirli olgular Tablo 24. 'de analiz edilmiştir.

Tablo 24. Aziziye Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi

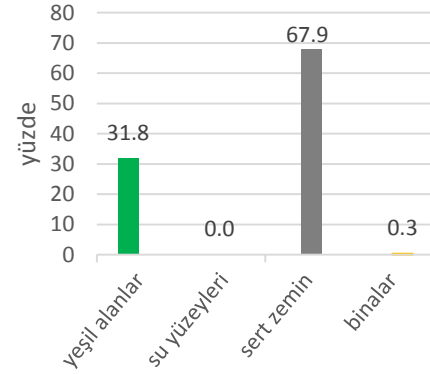
Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		▪ Parkta kullanılan biçim, öge, heykel, anıt ve yollar ile yakın çevresindeki genel form arasında güçlü bağlantı kurgulanmıştır. ▪ Oransal yaklaşım olgusu doğrultusunda küçük ölçekte bağlantı gözükse bile genel çapta bağlantı tespit edilmemiştir.
Form ve Biçim (parkın genel formu)		▪ Park'ın genel formu büyük ölçüde geometriksel çizgilerden oluşmaktadır ▪ Bisiklet ve yaya yollarında genel biçime uyumsuz olarak eğrisel çizgiler hakimdir.
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		▪ Dört girişi bulunan Aziziye parkı genelde eksensel bir ulaşımına sahiptir. ▪ Ayrıca iç dolaşım sistemi (hem yaya hem bisiklet) eğrisel ve düzensiz çizgilerden oluşmuştur.

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre Aziziye parkının değerlendirilmesi

Simon Bell ve Anne W. Sprin olgularına bağlı parkın temel tasarım kurguları mikro ölçüde ele alınmış ve Aziziye parkının mevcut durumu bu yönden analiz edilmiştir. Karmaşa ve düzensiz biçimlerle oluşturulan parkta olgusal ve mantıksal bir prensip, kurgu veya genel bir tasarım kriteri, alanın bütüncül bakış açısında bulunmamaktadır ve bu doğrultuda dengesiz bir dağılım yapılmamıştır. Simgesel anıt ve heykellere önem veren parkta yoğunlukla ögeler ve onları destekleyen süs bahçelerine yer verilmiştir. Ayrıca bu parkta doğal eleman ve

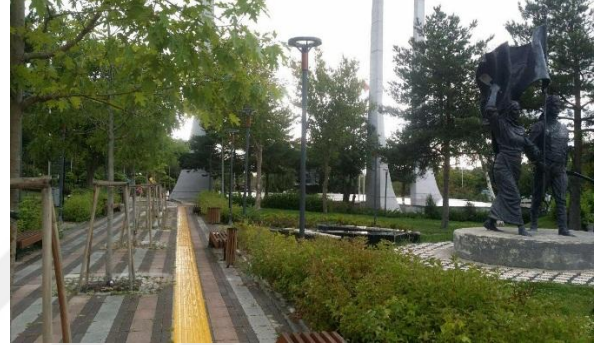
malzemelere yer verilmiş ve alanda banket, oturma alanı ve çocuk oyun alanındaki öğeler genelde bu şekilde ayarlanmıştır. Bu doğrultuda parkın peyzaj tasarım prensiplerinin analizi Tablo 25. 'te değerlendirilmiştir.

Tablo 25. Aziziye Parkının Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama																		
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		- Giriş yolları doğrusal ve içerideki yaya ve bisiklet yolları ise eğrisel bir biçimde tasarlanmıştır. - Parkta girişler ve devamlarındaki anıtsal form ile bir eksen oluşturmaktadır. - Parkta genel form açısından tanımlı ve bütüncül Eksen gözükmemektedir.																		
Denge (görsel idrak)		- Farklı zaman dilimlerinden oluşan parkın, içerisinde bütüncül bir dilin olmamasından dolayı park genelinde orantısız yaklaşım ve ona bağlı dengesiz tasarım mantığı bulunmamaktadır. - Sadece bölgesel olarak süs bitki parselleri ve heykellerin olduğu kısımlarda bir görsel denge gözükmemektedir.																		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Doğal ve Yapay Elemanlar</th><th>Açıklama</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Doğal Elemanlar</td><td>su+ağaç+ çim +toprak</td><td>31.80</td></tr> <tr> <td>Yapay Elemanlar</td><td>binalar+sertzemin +döşemeler</td><td>68.20</td></tr> </tbody> </table>	Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)	Doğal Elemanlar	su+ağaç+ çim +toprak	31.80	Yapay Elemanlar	binalar+sertzemin +döşemeler	68.20									
Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)																		
Doğal Elemanlar	su+ağaç+ çim +toprak	31.80																		
Yapay Elemanlar	binalar+sertzemin +döşemeler	68.20																		
Yoğunluk ve Oran		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Parkta Mekan Orantıları</th><th>Alan (m²)</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yeşil alanlar</td><td>8,585</td><td>31.8</td></tr> <tr> <td>Su yüzeyleri</td><td>0,00</td><td>0.0</td></tr> <tr> <td>Sert zemin ve yollar</td><td>18,400</td><td>67.9</td></tr> <tr> <td>Binalar</td><td>15</td><td>0.3</td></tr> <tr> <td>Toplam</td><td>27000</td><td>100</td></tr> </tbody> </table>	Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)	Yeşil alanlar	8,585	31.8	Su yüzeyleri	0,00	0.0	Sert zemin ve yollar	18,400	67.9	Binalar	15	0.3	Toplam	27000	100
Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)																		
Yeşil alanlar	8,585	31.8																		
Su yüzeyleri	0,00	0.0																		
Sert zemin ve yollar	18,400	67.9																		
Binalar	15	0.3																		
Toplam	27000	100																		

Aziziye parkında vurgu ve odak noktaları

Parkta karmaşa form ve biçimlerden dolayı kavramsal bir vurgu noktası bulunmamaktadır, ancak diğer yönden mevcut anıt, heykel ve simgesel elemanlar (Şekil 47.) Aziziye parkını anıtsal bir mekana dönüştürmüştür. Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Nene Hatun ve Türk büyüklerinin heykelleri ve oval zeminde Türk hükümdarlarının (Şekil 48.) timsali olan mekanlar parkın en önemli odak noktalarını oluşturmuştur. Doğal malzemeler ile tasarlanan çocuk oyun alanı (Şekil 49.) parkın diğer önemli alanlarından sayılmaktadır.

Şekil 47. Heykel öğelerei ve doğrusal yollar (Orijinal)

Şekil 48. Vurgu alanı ve simgesel anıtlar (Orijinal)

Şekil 49. Çocuk oyun alanı ve sert zemin (Orijinal)

100. Yıl Parkının Genel Özellikleri

100.Yıl Parkı, Aziziye Parkı'nın karşı semtinde, Erzurum kentinin Batı girişi olarak tanımlanmaktadır, konum ve büyüklüğü ile önemli bir değere sahip olan bu park, Aziziye ve Üniversite kavşağı ile birlikte şehrin vitrini olarak da değerlendirilmektedir (Şekil 50.). Park 36000 metrekare alana sahip, içerisinde 233 yetişkin ağaç ve 4500 civarında süs bitkisi mevcuttur. Parkın merkezi kısmında çay bahçesi fonksiyonu üstlenen mekan odak noktası olarak yer almaktadır. Çay bahçesinin yanısıra arazinin doğal eğiminden yararlanarak açık amfi oluşturulmuştur, ayrıca oturma alanları, basketbol sahası, çocuk oyun alanı, parkın diğer mekanlarını oluşturmuştur. Aziziye parkına oranla yeşil alanların daha fazla olması bu parkın avantajlarından sayılmaktadır (Tablo 26.).

Tablo 26. 100. Yıl Parkının Genel Bilgisi ve Konumu

Park Adı	Konumu	Kuruluş Yılı	Alan	Peyzaj Mimar	Dönem
100. Yıl	Erzurum/Turkey	-	3.6 Ha.	-	Cumhuriyet

Plan

Şekil 50. 100. Yıl parkının konumu (google map)

İnternet
Adresi

-

Alexander desen dili olgularına göre 100. Yıl parkının değerlendirilmesi

Christopher Alexander'in olguları doğrultusunda 100. Yıl parkının makro ölçüde mevcut durumu ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Analizler sonucu parkın yakın çevre ile güçlü bir ilişkisi, hem Formal hem de çizgisel yönden tespit edilmemiştir. belirgin bir kavram ve konsepti olmayan 100.Yıl parkının genel form yaklaşımında doğrusal biçimler ve düz geometriden yararlanmıştır. Park ulaşımı, Org. Selahattin Demircioğlu ve Terminal Caddesi'nden sağlanarak, park planlamasında kısmen eksensel ulaşım oluşturulmuştur (Tablo 27.).

Tablo 27. 100. Yıl Parkının Genel Kriterlere Göre Analizi

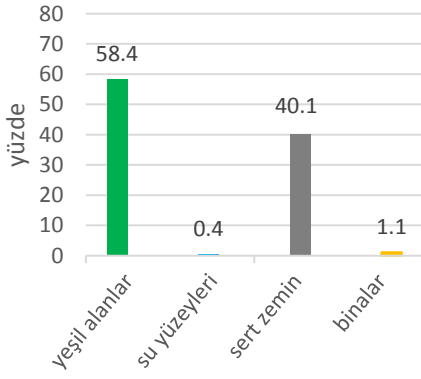
Makro Olgular	Şematik Plan	Açıklama
Park ve Yakın Çevre İlişkisi		▪ Biçimsel yaklaşımlar ve parkın konumu nedeniyle zayıf bir yakın çevre ilişkisi tespit edilmiştir. ▪ Parkın genel bir desen dilinin olmaması nedeniyle kentin mevcut çizgisel biçimiyle güçlü bağlantı kuramamıştır. ▪ 100. Yıl ve karşısında Aziziye Parkı'nın farklı tasarım konseptlerine sahip olmaları nedeniyle bütüncül bir kurgu oluşmamış ve bütün tasarım dili ve mantığı ortaya çıkmamış, buda yakın çevre bağlantısının olmamasını ortaya çıkarmıştır.
Form ve Biçim (parkın genel formu)		▪ Parkın genel kurgusal bir yaklaşımı görünmemektedir. ▪ Kısmen düz geometri ile tasarlanan park alanında bütüncül bir desen dili ve ona bağlı tanımlı bir form arayışı yoktur.
Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon		▪ Ana giriş ve hizasında diğer girişe kadar devam eden yol parkın ana ulaşım ve dolaşımını sağlamıştır. ▪ İç sirkülasyon, alanın doğal topoğrafyasına bağlı düzenli bir biçimde kurgulanmamıştır.

Bell ve Sprin temel tasarım prensiplerine göre 100. Yıl parkının değerlendirilmesi

Simon Bell ve Anne W. Sprin'in kriterleri doğrultusunda parkın genel tasarım kavramları değerlendirilmiş ve 100. Yıl parkının mevcut hali bu yönden analiz edilmiştir. Parkın doğal topoğrafya ve konumundan dolayı dengesiz ve orantısız bir tasarım mantığı ortaya çıkmıştır. Giriş ve anayol bir eksen oluşturmuş ve ana binanın etrafı düzenli geometri ile tamamlanmıştır. Bu nedenle parkta farklı bölüm ve parsellerde çeşitli tasarım olgu ve mantığı hakim olmuş bütüncül olgu, kavram ve desen diline rastlanmamıştır. Yeşil alanların yoğunluğu ve eski ağaçların korunması bu parkın avantajlı noktalarından birisi olarak değerlendirilmiştir,

Ayrıca açık amfi ve çeşitli oyun alanları yeni park tasarımında mekan zenginliğine sebep olmuştur (Tablo 28.).

Tablo 28. 100. Yıl Parkının Peyzaj Tasarımı Prensipler Analizi

Mikro Olgular	Şematik Plan	Açıklama																		
Yön ve Çizgi (parkta belirgin eksenler)		- Giriş ve anayol parkın dolaşım eksenini oluştururken ana dolaşım ve yönlenmeye sebep olmuştur. - Parkın genel çizgileri düzenli geometri ile tasarlanmış, özellikle ortadaki bina ve etrafındaki yeşil bahçe ayrımları bir odak noktasını oluşturmuştur.																		
Denge (görsel idrak)		- Parkın genel form ve biçiminden dolayı bütüncül bir denge veya oransal yaklaşım sağlanmamıştır. - Park ortasında bulunan bina ve ona bağlı yeşil alan dağılımına göre kısmi görsel denge tespit edilmiştir.																		
Renk ve Kontrast (doğal ve yapay elemanlar)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Doğal ve Yapay Elemanlar</th><th>Açıklama</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Doğal Elemanlar</td><td>su+ağaç+ çim +toprak</td><td>58.80</td></tr> <tr> <td>Yapay Elemanlar</td><td>binalar+sertzemin +döşemeler</td><td>41.20</td></tr> </tbody> </table>	Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)	Doğal Elemanlar	su+ağaç+ çim +toprak	58.80	Yapay Elemanlar	binalar+sertzemin +döşemeler	41.20									
Doğal ve Yapay Elemanlar	Açıklama	Yüzde (%)																		
Doğal Elemanlar	su+ağaç+ çim +toprak	58.80																		
Yapay Elemanlar	binalar+sertzemin +döşemeler	41.20																		
Yoğunluk ve Oran	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Parkta Mekan Orantıları</th><th>Alan (m²)</th><th>Yüzde (%)</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yeşil alanlar</td><td>21,025</td><td>58.4</td></tr> <tr> <td>Su yüzeyleri</td><td>140</td><td>0.4</td></tr> <tr> <td>Sert zemin ve yollar</td><td>14,435</td><td>40.1</td></tr> <tr> <td>Binalar</td><td>400</td><td>1.1</td></tr> <tr> <td>Toplam</td><td>36000</td><td>100</td></tr> </tbody> </table>	Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)	Yeşil alanlar	21,025	58.4	Su yüzeyleri	140	0.4	Sert zemin ve yollar	14,435	40.1	Binalar	400	1.1	Toplam	36000	100	
Parkta Mekan Orantıları	Alan (m ²)	Yüzde (%)																		
Yeşil alanlar	21,025	58.4																		
Su yüzeyleri	140	0.4																		
Sert zemin ve yollar	14,435	40.1																		
Binalar	400	1.1																		
Toplam	36000	100																		

100. Yıl parkında vurgu ve odak noktaları

Parkın genel form ve tasarım kavramından dolayı biçimsel bir yaklaşım ve ona bağlı belirli bir prensip ve desen dili sağlanmamıştır. Bunun yanı sıra parkın eksensel girişi ve merkezinde çay bahçesinin bulunması, 100. Yıl Parkının vurgu ve odak noktasını oluşturmuştur. Ayrıca eğimi kullanarak açık amfi tasarımı doğa ile uyumluluğunu sağlamıştır. Çay bahçesinin (Şekil 51.) kenarındaki düzenli geometri ile tasarlanan yeşil alanlar ve yollar (Şekil 52.) parkın avantajlı noktaları olarak tespit edilmiştir. Parkın girişleri (Şekil 53.) ve bütüncülüğünü özellikle caddenin diğer semtindeki Aziziye parkının genel kurgusu ve giriş eksenine uyum sağlamamış ve birbiriyle farkı dili olan iki yeşil alan arasında bir bağ oluşmamıştır.

Şekil 51. Açık amfiteyatro ve geometrik çim alanları (Orijinal)

Şekil 52. Geometrik ve doğrusal yollar (Orijinal)

Şekil 53. Tanımsız girişler (Orijinal)

Analizler Sonucu Park Tasarımında Desen Dili

Parklardaki olguların analiz sonuçlarından elde edilen veriler doğrultusunda park tasarımlarının bir üslup dili olarak kavramsallaşmasında ve bir desen dili olarak belirginleşmesinde kültür, dönem, tarz ve akımlara önemli etken olarak değerlendirilmiştir. Farklı düşünürler tarafından saptanan olguların seçilen parkların üzerinde analizleri yapılarak elde edilen karakteristik özellikler ve üsluplar, bir park tasarımında kurgu ve desen dili olarak uygulanmış ve belirli bir yöntem ile, analizlerden oluşan olgular sınıflandırılmış ve seçilen parklarda bir tasarım kavram ve üslup olarak kullanılmıştır.

Analizlerden elde edilen bulgular, iki genel olgunun ve desen dilinin oluşumundaki rolünü ortaya koymuş ve devamında değerlendirmeye yer vermiştir. Makro ve mikro olgular bu iki düzeyde, prensipler olarak park tasarımlarının genel çerçevesini oluşturmuş ve planlamalarda kavram, kurgu ve anlamsal yaklaşımları tanımlayıp belirtmiştir. Araştırılan parklarda bu üsluplar ile oluşan kavramlar ele alınarak, sosyo-kültürel değer veya belirgin dönemin tasarım özellikleri, bir desen dilinin olguya dönüşümü ve gelişimi irdelenmiştir. Yapılan çeşitli analizler sonucu, desen dili ve prensipleri sınıflandırılıp ve onlardan oluşan kavramsal yaklaşımların açıklanmıştır. Diğer yandan park ve bahçelerde bu üsluplar ve olgular ile tasarlanan elemanlar, alan ve mekanlar, su öğeleri ve diğer parametreler incelenmiştir, bu değerlendirmeler ışığında Erzurum'da Aziziye ve 100. Yıl parklarında sıralandırılmış prensipler, bir tasarım kavramı olarak değerlendirilmiş ve olgular genel çerçevede uygulanmıştır. Bu uygulanan kriterler genelde analizlerden elde edilmiş ve sınıflandırılmıştır, genel değerler belirgin bir şekilde Aziziye ve 100. Yıl parklarında uygulanmıştır.

Aziziye ve 100.Yıl Parklarında Makro Olguların Sınıflandırılması

Park ve yakın çevre ile ilişkisi

Parkların birbiriyle bağlantılı olması gerekir, Millenium ve Maggie Daley parkında olduğu gibi tezat ve kontrastla birlikte genel bir ilişki ve bağlam gözükmemektedir. Aziziye ve 100. Yıl parkları caddenin iki ayrı kısmında olduklarından dolayı, biçime uyumlu bir köprü ve çevrenin çizgisel yaklaşımı ve yerel topoğrafya ile bütüncül bir çerçeve oluşturmuştur. Ayrıca kentin parselleşme mantığına tezat ve çelişki bir yöntem ile kurgulanmışlardır.

Form ve biçim (parkın genel formu)

Postmodern dönemin en belirgin olgularından olan ve tanımlanan organik ve dairesel geometriye dayalı formlar, genelde analiz edilen örnek parkların biçimsel yaklaşımlarından yola çıkarak, bu parkların tasarım kurgusu uygulanmıştır. Dairesel formlar ve eğrisel çizgiler

genelde topoğrafya ile uyumlu ve tüm işlevler bu bağlamda düzenlenmiş ve aynı mantık ile iki parkı spiral bir köprü ile birbirine bağlamıştır, bundan dolayı bütüncül tasarım ortaya çıkmıştır.

Ulaşılabilirlik ve sirkülasyon

Elde edilen bulgular ve park analizleri sonuçları, tasarımlarda ulaşılabilirlik kavramının önemli bir değere sahip olduğunu göstermiştir. Ulaşılabilirlik üslubu makro olgular kategorisinde hem kentsel ulaşım hem alanın içerisindeki sirkülasyon ve dolaşımı ele almış ve değerlendirmiştir. Bu bağlamda Aziziye ve 100. Yıl parkları, kentin en işlek caddesinde olduğu ve bu parkların içerisindeki ulaşım, dolaşım ve sirkülasyon ve diğer yönden girişler, eksenler ve vurgu noktaları bu doğrultuda tasarlanmıştır.

Aziziye ve 100.Yıl Parklarında Mikro Olguların Sınıflandırılması

Yön ve çizgisel yaklaşım ile oluşan olgu

Çizgisel yaklaşımlar parklarda desen dilinin oluşumunda önemli faktörlerden biridir. Analiz edilen parklarda yapılan değerlendirmeler sonucu çizgisel yaklaşım, geometriksel ve farklı matematiksel olgulara tabi olmuş ve tasarımlarda bütüncüllük sağlamıştır. Belirgin ve tanımlı olgular peyzajlarda kaliteli mekan oluşumuna sebep vermiş ve parklardaki yönelim ve dolaşımı belirtmiştir. Yönlendirme Aziziye ve 100. Yıl parklarında genel sirkülasyonu sağlamış ve buluşma, toplanma ve vurgu noktalarını tanımlı kılmıştır.

Eksensel algı ile oluşan olgu

Eski dönemlerden beri, eksensel tasarım kavramı ve yaklaşımları peyzajlarda özellikle bahçe ve parklarda gözükmektedir. Park tasarımlarında eksenler genelde ulaşılabilirliği, yönlendirme ve vurgu olgularını destekleyici elemanlar olarak kullanılmıştır. Temel tasarım ilkesi olan eksen, geometriksel yaklaşımlarda alanların proporsiyon ve orantısal ayrımını ayarlamıştır. Aziziye ve 100. Yıl parklarında bu olgu belirleyici, tanımlı, giriş ve yürüme alanlarını gösteren ve vurgulayan önemli faktör olarak kullanılmıştır.

Denge yaklaşımı ile oluşan algı

Denge, mikro olgu başlığı altında, parklarda önemli etken üslup ve model olarak değerlendirilmiştir. Parktaki biçimsel yaklaşımlar ve kavramsal mantık, bütüncül bir tasarım ortaya çıkarmış ve bu konuda belirleyeceği üslup denge olmuştur. Aziziye ve 100. Yıl parklarında eğrisel ve dairesel formların dengeli bir şekilde dağılımı ve aynı biçimde işlevlerinin düzenli bir platformda işleyişi, canlı ve sürekli park tasarımını ortaya çıkarmıştır. Diğer örneklerle karşılaştırıldığında dengeli planlama, anlamlı ve okunabilir tasarımlar oluşturmuştur.

Doğal ve yapay elemanlar ile oluşan olgu

Materyal ve malzemelerin yapılarda etkili olduğu belirtilmiştir, bunun yanı sıra peyzaj mimarlığı çalışmalarında özellikle park tasarımlarında renk çeşitliliği ve ona bağlı kontrast oluşumu önemli olgu olarak tanımlanmıştır. Renk çeşitliliği, Aziziye ve 100. Yıl parklarında analizlerden elde edilen desen dilinin doğrultusunda yapay ve doğal elemanların karışımı ile sağlanmış ve bu iki unsur farklı işlevlerle uygulanmıştır. Düz ve doğrusal formların, dairesel geometrik biçimler ile karışımı bütüncül kontrast oluşturmuş ve farklı ağaç, döşemeler ve yapay malzemeler çeşitli renk dağılımını sağlamıştır.

Yoğunluk ve oran yaklaşımı ile oluşan olgu

Tüm sanat dallarında belirleyici kurgu ve kavram oluşturan üslup, oran ve proporsiyon olarak tanımlanmıştır. Analizlerden elde edilen sonuçlara göre tüm parklarda yoğun fonksiyonel dağılım ve orantısal parçalanma gözlemlenmektedir. Aziziye ve 100. Yıl aile parklarında bu olgu bir desen dili olarak kullanılmış ve çeşitli işlevler ve farklı geometriksel yaklaşımlar orantılı olarak belirli yoğunlukla düzenlenmiştir. Bu orantı, hem matematiksel hem görsel olarak değerlendirilmiş ve değişken tasarım mantığı ortaya çıkmıştır.

Makro ve Mikro Olguların Birleşiminden Tasarlanan Öneri Parkların Tartışılması

Makro ve mikro olguların karşım ve birleşimi bir tasarımsal desen dili oluştururken bütüncül peyzajın oluşumunu sağlamıştır. Bu park alanları tüm analizler ve değerlendirmelerden elde edilen olgular doğrultusunda tasarlanmış ve bu üsluplar, parkların tasarımlarında genel bir dilini oluşturmuş ve bütüncül alan planlamasını sağlamıştır. Bu veriler, park tasarımlarında kavramsal ve anlamsal değerleri belirten unsurlar olarak tanımlanmıştır. Parkların öneri tasarım konusunda tüm analiz verileri değerlendirilerek her konu başlığı farklı kavramlar ve düşüncelerle ele alınmış, olumlu ve olumsuz yönleri incelenmiş ve Erzurum kentinin koşullarına uyumlu olanları tartışılarak belirlenmiştir. Her konu ve olgu üzerinde kaynak ve referans yardımı ile belirgin bir çerçeve oluşturulmuş ve parkın bütüncül düzeni ve yerel faktörler göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda veriler aşağıdaki başlıklarda sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir.

Erzurum, Anadolu'ya açılan bir kapı ve üs olma niteliği taşıması nedeniyle farklı ve çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir kenttir. Bu sebepten kentin kimliğini ve günümüzde Erzurum'un kültür değerlerini yükselten eleman, bina ve alanların tasarımı, önem taşımaktadır. Ayrıca kentin girişleri o kentin vitrin niteliği taşıyan unsurları olarak bilinmektedir.

Bu iki park alanı, Erzurum'un batı girişini simgeleyen alanların olarak Simon Bell'in tanımladığı prensiplere göre bütüncül bir tasarım diline sahip olması gerekmektedir. Bell'e göre tanımlı peyzaj, okunaklı, belirgin bir desen dili ve tanımlı olguları olmalıdır. Bu doğrultuda birincil kriter olarak birbiriyle ayrı iki parkın ortak bir dil ile tasarım (Şekil 54.) kavramının oluşması yönünde çalışmalar gerçekleştirilmelidir .

Şekil 54. Aziziye ve 100. Yıl parkları için önerilen tasarım (Orijinal)

Anne W. Sprin tarafından kaleme alınan “peyzajın dili” kitabında formal yeşil alanların bütüncül ve temel bir prensipe bağlı olmasını öne sürmüştür. Millenium ve Maggie Daley parklarının tasarımını ele almış ve iki parkta dil birliğini özellikle güçlü bir köprü ile geçiş sağlanmasını hem bağlam ve hem simgesel yönden değerlendirmiştir. Sprin'e göre bu köprü ekolojik ayrıntıların yanı sıra yakın çevre ilişkilerini güçlendirmiş ve Chicago kentine simgesel

değer ve bir vista noktası kazandırmıştır. Bu doğrultuda, ele alınan bu bütüncül tasarım yaklaşımı Erzurum'da önemli bir konumda yer alması hem ekolojik bir geçiş, hem güçlü bağlantı kurulması nedeniyle Aziziye ve 100. Yıl parklarında ekolojik bir geçiş köprüsünün (Şekil 55.) tasarlanması yönünde etkili bir güç olmuştur . Bu iki park Erzurum kentinin batı girişini tanımlayan simgesel bir değere sahiptir. Yılmaz vd. (1997b) araştırmalarında bu konuyu destekleyen ayrıca kent kimliğini yükselten ve bir simgesel değer kazandıran köprü elemanı, iki parkın bağlantısını sağlamıştır.

Şekil 55. Aziziye ve 100.Yıl parklarını birbirine bağlayan spiral ekolojik köprü (Orijinal)

Kent parkları, insanların kendilerini daha huzurlu ve rahat hissettiği yerlerdir. Kentlerde insanların termal konforunun ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi için yeşil alanlar, en önemli parametrelerden sayılmaktadır. Bu nedenle günümüzde gelişmiş ülkelerin kentlerinde park ve bahçe tasarımlarında yeşil alanların kullanım miktarı ve alan büyüklüğü çok önem taşımaktadır. Kent parklarında, yeşil alanların sert zeminlere göre daha fazla olması tercih edilmiştir. Bu doğrultuda Aziziye ve 100. Yıl parklarında yeşil alanların ön plana çıktığı ve büyük oranda yeşil alanların büyüklüğü dikkat çekicidir (Şekil 56.). Nitekim Yılmaz vd. çalışmalarında (2017), kent parkları termal konforun en yüksek olduğu mekanlar olarak tanımlanmış ve dış mekanlarda insanların kendilerini rahat ve huzurlu hissedeceği, keyifli zaman geçireceği ve pozitif enerji kazanabilecekleri mekanlar olarak belirtmiştir.

Şekil 56. Aziziye ve 100.Yıl parklarında yeşil alanların yoğunluğu (Orijinal)

Kümmerling ve Müller (2012) araştırmaları sonucunda, parkların peyzaj tasarımlarında korunması gereken hususlara değinerek yerel ve yaşlı bitkilerin korunması ve yeni tasarımda onların bir değer olarak planlamaya dahil edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Forman “Land Mosaics: The ecology of landscapes and regions” kitabında park tasarımlarında mevcut yeşil alanların korunmasını ekoloji yönden değerlendirmiş, özellikle yerel ağaç ve bitkiler, yaşlı ve kimlikli ağaçların korunması gerektiğini açıklamıştır. Bunlara bağlı olarak Aziziye ve 100. Yıl parklarında da mevcut yaşlı ağaçların (Şekil 57.) korunmasına önem verilmiş ve yapılan tasarımlarda korunanlara özen gösterilmiştir.

Şekil 57. Aziziye ve 100.Yıl parklarında açık amfi ve korunan yaşlı ağaçlar (Orijinal)

Christopher Alexander’in “Bir desen dili” kitabında makro olguları açıklayarak parklarda genel form yaklaşımı ve biçimsel kararlarda, doğa ile uyumlu olması tercih edilmiş ve organik formların, insan ve yeşil alanlar arasında güçlü bağlantıyı sağlayarak özellikle postmodern dönemden sonra bir ana kurgu ve kavram olarak park tasarımlarında kullanıldığını ortaya koymuştur. Xavier Montsalvatge parkı ve ekolojik parkların form analizi sonucu, organik ve eğrisel formların insan psikolojisi üzerinde olumlu etki sağlayacağı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Aziziye ve 100. Yıl parklarının genel tasarım kavramı dairesel ve eğrisel formlar

(Şekil 58.) üzerinde tercih edilmiştir. İnsanların mekansal algı sağlaması ve kolay dolaşım ve zevkli zaman geçirmesi için böyle formlar kullanılmıştır.

Şekil 58. Aziziye ve 100.Yıl parklarında dairesel ve yumuşak formların tasarımı (Orijinal)

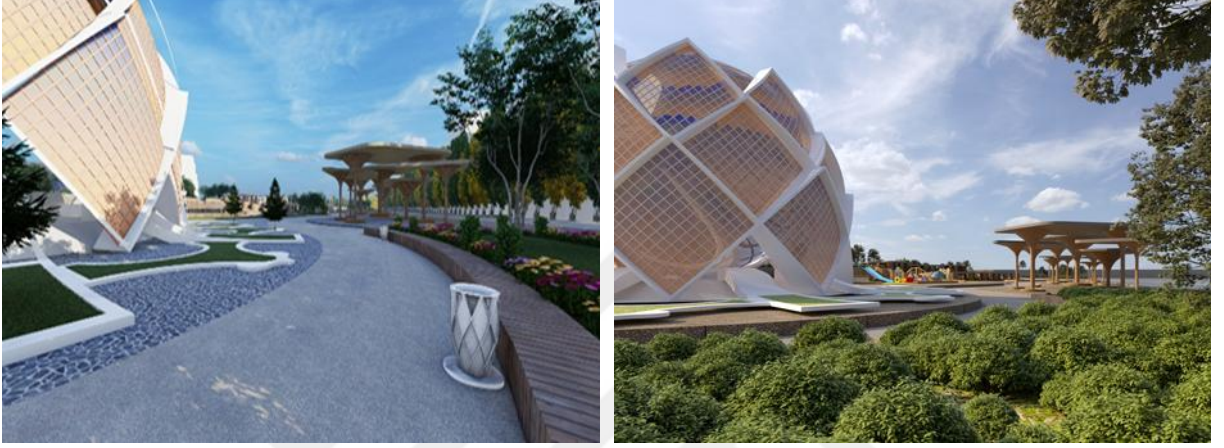
Son dönemlerde parkların özellikle ekolojik yönden analizi sonucu, yeşil alanların önemli bir olgu olması ve bu konuda bir takım kriterlerin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Barid (2002)'e göre son dönem parklar tasarımında su yüzeyleri ekolojik yönden önemli etken olmuş özellikle yağmur sularının toplanması ve bu suların parklarda tekrar kullanımı ekolojik yönden fazla katkı sağlamıştır, yağmur havuzları (Şekil 59.) genelde parkın su ihtiyaçlarını karşılayarak, park ve yakın çevresinin nem dengesi içinde güçlü faktör olmuştur. Bu sebepten her iki parkta su yüzeyleri ve ona bağlı parametreler göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır.

Şekil 59. Aziziye ve 100.Yıl parklarında yağmur suyu ile oluşan havuzlar (Orijinal)

Dünyanın sayılı yüksek alanlarında kurulmuş yerleşimlerden birisi olan Erzurum, konum nedeniyle soğuk bir iklime sahiptir. Gece ile gündüz, yaz ile kış mevsimleri arasında büyük sıcaklık farkı meydana gelmekte ve ekstrem soğuklar görülmektedir. Bu nedenle diğer parklarla karşılaştırdığında farklı kapalı mekanların olması park tasarımında ön görülmüş ve

alanlar dört mevsimde kullanılarak olarak planlanmıştır. Kapalı mekan tasarımında peyzajda bütüncül bir desen dili olması nedeniyle parametrik ve folding Mimarlığından yararlanılmıştır. Dolayısıyla bu akım doğrultusunda küçük donatıdan büyük binaya kadar (örnek olarak, oturma banketleri ve çöp kutusunda kullanılan elemanların büyük ölçüde bina tasarımında aynı biçim ve mantık kurgusunu taşıması gerektiği gibi) aynı üslupla tasarlanmıştır ve bu nedenle parkın tüm elemanlarında bütüncül bir tasarım kurgusu olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 60, 61.).

Şekil 60. 100.Yıl parkında soğuk iklimden dolayı tasarlanan ekolojik bina (Orijinal)

Şekil 61. Aziziye ve 100.Yıl parklarında ahşap malzemeden ekolojik yarı açık mekanlar (Orijinal)

Tüm bu olguların, değerlendirilmesi ve irdelenmesi sonucu, ortak bir prensip ve dil bütünlüğü ile Aziziye ve 100. Yıl Parkında kurgulanmış ve sınıflandırılmıştır (Şekil 62.). Bu doğrultuda tasarlanan parametreler, aynı değer ve kriterlerle analiz edilmiş, mikro ve makro olgu olarak ortaya çıkan tasarım üzerinde incelenmiştir. Simgesel parametreler, desen dili oluşumu, tasarımsal prensip ve olgular genel çerçevede park tasarımları için maddelendirilmiştir.

Şekil 62. Aziziye ve 100.Yıl parklarında tasarlanan doğaya dayalı çocuk oyun alanları (Orijinal)

Aziziye ve 100.Yıl parklarının kavramsal tasarımı, öneri projesi olarak ortaya koymuş ancak uygulama aşamasında strüktür ve taşıyıcı açısından elden geçirilmeli ve bir multidisiplin çerçevesinde bir inşaat mühendisinin fikrinin alınması gerekmektedir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Peyzaj mimarlığı mesleği, sahip olduğu formasyon gereği ortaya koyduğu ürünlerin farklı olaylara biçimlenmesi sonrası kendi desen dili ve üsluplarını geliştirmiş ve böylece insanlar ve toplumlar ile iletişim kurabilmekte yeni araçlar ve iletişim dili biçimlendirilmektedir. Tasarımlarda olgular ve desen dilleri doğa ile halkın arasında iletişim aracı olarak tanımlanmaktadır. Desen dilleri park planlamalarında, tasarım kavramlarına, kültürel değerlere veya bir akıma işaret etmektedir. Dolayısıyla peyzaj mimarlığı tasarım çalışmalarında, prensipler ve olgular, kültürlerin sahip olduğu değerleri temsil ederken, ayrıca çevre ve insanlar arasındaki bağlantıyı da sağlamıştır. Parkları oluşturan desen diller, genelde iki boyutlu olarak mikro ve makro ölçekte değerlendirilmiştir.

Peyzaj mimarlığı genelde bir iletişim unsuru olarak olgular, prensipler ve geleneksel değerler ile ifade edilmektedir. Hem fonksiyonel ve hemde formal işlev sahip olan kriterler, estetik ve görsel algı oluşumu konusunda önemli faktörlerdir. Ayrıca belirgin olgular ile tasarlanan parklar, daha kullanılabilir, okunaklı, anlaşılabilir ve anlamsal içeriklere sahiptir ve bu sebepten insanlar ile çok bağlantılı olmuş ve zamansızlaşmıştır. Böyle tasarımlar farklı dönemlerde kendilerine akım ve üslup oluşturmuş ve kalıp olarak park tasarımlarında bir desen dili tanımlamıştır.

Alexander'e göre kuramsal bakış açısından bazı form ve nesnelerin uzun süre aynı kavram ve olguları tekrardan ve sürekli olarak kullanması, bir desen dili ve genel üslubu, oluşumunu sağlamıştır. Dolayısıyla tekrarlanan bir olgu, obje ve parametrelerin genel desen diline dönüşebildiğini göstermektedir. Bu prensiplerin, tüm dönemlerde, özellikle bahçe ve park tasarımlarında en önemli ve belirleyici faktör olduğu, analizlerde değerlendirilmiştir. Olgular ve desen dilleri, geçmişten günümüze kadar bir tasarım kavramının oluşturulmakta ve bu prensipler, yerel, genel ve evrensel üsluplar olarak, park tasarımlarında ortak desen dilini sağlamaktadırlar.

Değerlendirme sonucu olarak olgular iki genel grupta sınıflandırılmıştır

(1) Makro olgular, Christopher Alexander tarafından ortaya konan kavramlar doğrultusunda peyzaj mimarlığında bir dizilim oluşturmak büyük ölçüde formüle edilmiştir. Bu olgular bütüncül tasarım kavramını anlatan, kültürel değerleri içeren, kenti ve parkın yakın çevresini esas alarak, iklimsel ve ekolojik koşulları göz önünde bulundurarak ve ulaşılabilirlik ve sirkülasyonu önemseyen faktörler olarak aşağıdaki (Tablo 29.)'de irdelenmeye alınmıştır.

Tablo 29. Makro Olgularından Elde Edilen Sonuçlar ve Değerlendirmeler

Makro Olgular Parklar	Genel Form ve Biçim	Yakın Çevre İlişkisi	Görsel Denge	Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon
Millenium	Ekolojik değerler ve doğrusal geometrinin birleşimiyle park genel formu oluşmuştur.	Şikago kentinin gridal sistemine uyumlu olarak, parkta ağ ve ızgara biçiminde tasarlanmış ve yakın çevre ile bütüncül ilişki sağlamıştır.	Park ve yakın çevresiyle doğrudan ilişkili olması ve kendi içerisinde düzenli geometrisi ile görsel dengeye sahiptir.	Yakın çevresiyle uyumlu olması ile, okunabilir ve anlaşılabilir yollara sahip Millenium parkı, bir köprü ile karşıdaki Maggie Daley parkına ulaşımını sağlamıştır.
Maggie Daley	Fold ve informal geometriden yararlanarak parkın genel organik ve doğasal formu gelişmiştir.	Organik formu ve topoğrafya ile uyumlu yapısı, kentin gridal sistemiyle kontrast ve diğer yönden deniz kıyısıyla uyum sağlamıştır.	Dağılım ve folding geometrisi nedenle dengeli bir proporsiyon ve bütüncül tasarım mantığı oluşmuştur.	İnformal ve fold geometri ve yapısından dolayı, yollar yönlendirici ve mekanların daha anlamlı olmasını sağlamış ve sirkülasyon iyi şekilde tüm alanlarda mümkün olmuştur.
Xavier Montsalvatge	Dairesel ve fraktal geometrisi parkın genel formunun oluşturmuştur ve farklı çaplarda dairesel biçimler aynı zamanda değişik fonksiyonlara sahiptir.	Genel form yaklaşımı ve dairesel biçimler, yakın çevresiyle kontrast oluşturmuştur.	Bütüncül geometrisi ve topoğrafyası ile uyumlu olması, biçimler ve fonksiyonların dağılımı görsel dengeye sebep olmuştur.	Bütüncül tasarımından dolayı, parkın sirkülasyonu okunaklı planlanmış ve parkta ulaşılabilirlik sağlanmıştır.
Citroen	Modern dönem mantığı ile tasarlanan park düzenli geometri biçimine sahiptir.	Formal yaklaşımı ve doğrusal çizgileri yakın çevresiyle uyumlu ve bütüncül olarak görülmektedir.	İntizamlı biçim ve doğrusal eksenler ve diğer yönden çeşitli yeşil bahçelerden dolayı dengeli bir dağılım sağlamıştır.	Parktaki belirgin eksen asıl yol ve ulaşımı sağlamış ve park genelinde okunaklı, anlaşılabilir ve kolay sirkülasyon ve dolaşımı oluşturmuştur.
Hyde Park	İnformal ve spiral yapay gölet, parkın düzenli ve doğrusal geometri birleşimi, Hyde Park'ın genel form ve biçimini oluşturmuştur.	Bütüncül yaklaşım ve liner yollar kentin çizgisel formu ile doğrudan uyumlu ve ilişkilidir.	Alanın büyüklüğü ile çeşitli fonksiyonel dağılımlara sahip olması nedeniyle asimetric bir denge sağlanmıştır.	Parkın alan büyüklüğüne bağlı olarak çeşitli girişler tasarlanmış ve geometriksel yollar ile iç sirkülasyon sağlanmıştır.
Erem	Dört bahçe mantığından dolayı düzenli ve tam simetri biçimine sahiptir.	Düzenli geometrisi ve kentin caddeler ile aynı eksenler ve parsellerde tasarlanması, yakın çevresiyle tam ilişkili olmasını sağlamıştır.	Bütüncül tasarım, simetrik ve intizamlı formu ve dört eşit bahçe ayrımı tam dengeli planlama ortaya çıkarmıştır.	Birbirine dik eksenler, anlaşılabilir ve okunaklı mekan anlayışı ve ulaşılabilir alanlar oluşturmuştur.

Bu olgular bir model ve desen dilinin oluşumu, genelde tüm parklarda özellikle postmodern dönemde belirleyici, anlamsal ve kavramsal prensip olarak metodolojik bir içerik kazandırmıştır. Analiz edilen ve üslup belirten olgular önerilen parklarda göz önünde bulundurularak uygulanmıştır. Makro olgulardan elde edilen dört ana başlık, büyük ölçüde kent ve parkın yakın çevresiyle bütüncül bir çerçevede olduğunu sağlarken, form ve biçimsel yaklaşımlar, belli ilke, akım ve kavramlara dayalı olarak şekillenmiştir. Bu doğrultu ve desen diller ışığında tasarlanan Aziziye ve 100. Parkların makro olgu analiz Tablo 30.'da sınıflandırılmıştır.

Tablo 30. Tasarlanan Park Alanlarında Makro Olguların Değerlendirilmesi

Parklar	Makro Olgular	Genel Form ve Biçim	Yakın Çevre İlişkisi	Görsel Denge	Ulaşılabilirlik ve Sirkülasyon
Aziziye		Dairesel ve fraktal geometrinin yanısıra, folding akımının yumuşak çizgileri tercih edilmiş, insanların sadece form değil ayrıca zengin mekan kalitesi ve vista noktaları sağlanmıştır.	İç tasarımı ve karşısındaki 100.Yıl Parkı ile bütüncül bir desen dilinin olmasına rağmen, simgesel ve daha vurgulu olmasından dolayı kentin dokusuyla kontrast oluşturmuştur.	Bütüncül tasarım kavramı ve güçlü ekolojik köprü bağlantısıyla görsel denge oluşturulmuştur.	İnformal ve fold geometri ve yapısından dolayı yollar yönlendirici kurgulanmış, mekanlara ulaşımın daha okunabilir olmasını sağlamış ve tüm alanlara erişim iyi bir biçimde tasarlanmıştır.
100. Yıl		Dairesel geometri ve organik formlar parkın genel kurgusunu oluşturmuş, Xavier Parkından esinlenerek farklı çapta dairesel biçimler ve yollar, değişik fonksiyonlar üstlenerek, bütüncül bir kavram ortaya çıkarmıştır.	Aziziye Parkı ile aynı desen dili olan 100. Yıl Parkı, kendi iç tasarımında, doğal eğimiyle uyumlu bir biçimde kentin genel çizgisel yaklaşımıyla kontrast oluşturmuştur.	Parkta ana eksen ve eğrisel biçimler bütüncül bir tasarım mantığı oluştururken, görsel denge ve harmonik form ortaya çıkarmıştır	Parkın ulaşımı ana eksen ve ona bağlı tali yollardan elde edilmiş, parkta dairesel geometri yollar okunabilirlik ve zevkli dolaşım ve erişme sebep olmuştur.

(2) Mikro olgular, Simone Bell'in orman alanları ve Anne W. Sprin'in açık yeşil alanlarda sınıflandırmış oldukları olgular, küçük çapta ve temel tasarım ilkelerine dayalı prensipleri ortaya çıkarmıştır. Bu olgular peyzaj alanlarının kendisini esas alarak bir bütüncül ve anlamlı tasarım oluşturmuştur. Dolayısıyla bunlar mikro olgular olarak değerlendirilmiştir. Park tasarımları, peyzaj alanlarının bir parçası olduğundan dolayı aynı koşullara tabi olması kaçınılmazdır ve genelde park planlamasında akım, kültürel değerler ve geleneksel koşullar belirleyici unsurlar olmuştur. Bu kavramlar sınıflandırılarak genel mikro desen dillerinin oluşumu sağlanmış ve örnek parklarda uygulanmıştır. Form ve biçim, yoğunluk ve oran, denge, yön ve çizgi ve bunun yanı sıra ekolojik değerler ve günümüzün ortak olgular, değerlendirilmiş ve belirtilmiştir (Tablo 31.).

Tablo 31. Mikro Olgulardan Elde Edilen Sonuçlar ve Değerlendirmeler

Mikro Olgular Parklar	Yön ve Çizgi	Denge	Renk ve Kontrast	Yoğunluk ve Oran
Millenium	Düzenli ve gridal geometriyle tasarlanmıştır.	Parkın gridal dağılımından dolayı, genel bir dengeye sahiptir.	Yapay elemanlar yörenin yerel doğasıyla beraber, dengeli bir renk dağılımı ve hafif kontrast oluşturmuştur.	Parktaki dağılım, gridal ve düzenli geometriden dolayı orantısız bir tasarım ortaya çıkarmıştır.
Maggie Daley	İnformel ve fold geometriyle tasarlanmıştır.	Parkın genelinde görsel denge sağlanmıştır.	Eğrisel ve organik yapısı, doğa ile uyumlu ve yeşil renk üstünlüğü görünmektedir.	İnformel geometrisi ile parkın genelinde asimetrik bir denge oluşmuş ve yoğunluk farklı ağırlıklarda dağılmıştır.
Xavier Montsalvatge	Fraktal ve düzenli geometri, dairesel çizgilerin oluşumuna sebep olmuştur.	Dairesel form ve fonksiyonların dağılımı dengeli bir tasarım ortaya çıkarmıştır.	Ekolojiye dayalı park, doğal renklerin daha yoğun tonalitesini sağlamıştır.	Orantısız yaklaşımı parkın planlamasında uygulanmış ve parkta eşit bir yoğunluk ve fonksiyona sebep olmuştur.
Citroen	Düz çizgiler ve belirgin eksenler modern dönemin vurgulu üslubu olarak bu parkta yansıtılmıştır.	Dairesel biçimlerden dolayı eşitsel bir fonksiyon ve form dağılımı, bu bağlamda dengeli ve bütüncül tasarım ortaya çıkmıştır.	Yapay ve doğal elemanların bileşimi, renklerin karışımına sebep olmuş ve renklerin arasında dengeli bir kontrast oluşturmuştur.	Geometrik yaklaşımdan dolayı orantısız bir planlama gözükmemektedir.
Hyde Park	Parkın büyüklüğünden dolayı yollar yönlendirici tasarlanmış ve genel geometriden oluşan doğrusal çizgiler gözükmemektedir.	Parkta simetrik dengeden ziyade asimetrik ve informal denge kullanılmıştır.	Doğal alanların üstünlüğünden dolayı yeşil renk, hakim renk olarak gözükmemekte, ancak yapay elemanlar ve büyük göletin etkisiyle dengesiz bir kontrast oluşturmuştur.	Parkın ortasında yapay gölet ile beraber orantısız yoğunluk ve dağılım oluşmuştur.
Erem	Dört bahçe mantığından dolayı düz ve doğrusal çizgiler oluşmuş ve eksenler ve su kanalları yönlendirmeyi sağlamıştır.	Tam düzenli ve intizamlı geometrisi ile simetrik ve tüm dengeli bir tasarım ortaya çıkmıştır.	Eski dönemler doğaya önem verdiklerinden, yeşil renklerin daha yoğun olduğu gözükmemektedir.	Düzenli geometri ve gridal ağ sistemi, tam orantılı ve bütüncül bahçe mantığını ortaya çıkarmıştır.

Mikro olgulardan ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesi sonucunda, park tasarımında küçük ölçüde prensipler ve temel tasarım kriterlerinin bütüncül bir desen dil ve genel ortak olgulara dönüşümü elde edilmiştir. Bu dört başlık park tasarımlarında ana kavramsal çerçeveyi oluştururken Aziziye ve 100. Yıl parkında sınıflandırılmıştır (Tablo 32.).

Tablo 32. Tasarlanan Park Alanlarında Mikro Olguların Değerlendirilmesi

Mikro Olgular	Yön ve Çizgi	Denge	Renk ve Kontrast	Yoğunluk ve Oran
Aziziye	İnformal ve dairesel çizgiler parktaki genel dolaşım ve yönlendirmeyi ortaya çıkarmıştır.	Parktaki dairesel formlar ve bütüncül tasarım mantığı dengeyi sağlamıştır.	Ekolojik tasarım mantığından dolayı doğal elemanlara önem verilmiş, yeşil alanlar tasarımda daha fazla kullanılmıştır.	Orantısız geometri mantığı, tasarımda kurgulanmış, yoğunluk yeşil alanlara verilerek, fonksiyonel dağılımı orantılı şekilde yapılmıştır.
100. Yıl	Fold köprü formu ile bütünleşen bu park doğal topoğrafyaya önem vermiş çizgiyi ve genel biçimleri bu bağlamda tasarlanmıştır.	Girişten başlayan ve parkın diğer semtine kadar uzanan eksensel yol parkın dengesini sağlamıştır, diğer yönden dairesel formlar dengeli biçimde dağıtılmıştır.	Parkta doğal renklerin daha hakim olduğu vurgulanmış, bu nedenle yeşil alanlar ve doğal malzemeler tasarım konseptinin bir parçası olarak kurgulanmıştır.	Form ve fonksiyon dağılımı ve diğer yönden bütüncül tasarım yaklaşımı orantısız park planlamasına sebep olmuştur.

Tabloda oluşan veriler ve analizler sonucu parklarda genel tasarım prensip ilke ve desen dilleri bütüncül bir çerçevede aşağıda verilmiştir.

- Park tasarımlarında olgular, makro ve mikro olarak büyük ve küçük ölçü kriterleri çerçevesinde sınıflandırılmıştır.
- Park planlamalarında kentlerde iklim, topoğrafya, kültür ve sosyal-yaşam gibi parametrelere dikkat edilmesi gerekmektedir.
- Parklarda bütüncül tasarımın yanı sıra akım, dönem ve tarih gibi değerlere önem verilmiş, aynı zamanda yeşil alanlarında fonksiyonel olarak insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesi için tasarlanması ön görülmüştür.
- Parklar aynı diğer yapı ve binalar gibi kentlerin simgesel elemanları olarak, var oldukları kenti tanımlı, kimliğe sahip ve okunabilir kılmaktadır.
- Parklarda kullanılan temel prensipler, mekanları okunabilir, erişilebilir ve tanımlı yapar, aynı zamanda parka bir kimlik kazandırır ve akım olarak dünyada öncü yapabilir.
- Makro olgular park tasarımlarını kent çapında ele alırken, mikro olgular genelde parkın iç tasarım kavram ve kurallarını belirlemiştir.
- Parklar günümüzde kentlerin önemli yeşil alanları olarak şehirlerin termal konfor ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine sebep olduklarından dolayı ekolojik bir çerçevede ve anlayışla tasarlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahren, J., 1991. Planning for an extensive open space system -linking landscape structure and function. *Journal of Landscape Urban Plan*, 21(1-2), 131-145.
- Akdogan, G., 1974. Bahçe ve peyzaj sanatı tarihi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, NO: 536, Ankara.
- Aktaş, N., 2019. Kıyı parklarının tasarım kriterleri ve kullanıcı tercihleri açısından değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlık Bölümü, Karadeniz Üniversitesi, Trabzon.
- Aktürk, F. D., 1993. Kentsel mekanların tasarımında psikolojik boyut üzerine araştırma ve bir yöntem önerisi. Y.Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Alexander, C., 1964. Notes on the synthesis of form. Harvard University Press, 224 p, USA.
- Alexander, C., 1979. The timeless way of building. Oxford University Press, 552 p, New York.
- Alexander, C., 1982. The linz cafe. Oxford University Press, 96 p, USA.
- Alexander, C., 2004. The nature of order: An essay on the art of building and the nature of the universe (4 Volume Set). Routledge Press, 2143 p, New York, USA.
- Alexander, C., 2016. A city is not a tree: 50th anniversary edition. Ed: M. W Mehaffy. Sustasis Press, 200 p, USA.
- Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M., 1977. A pattern language: towns, buildings, construction. Oxford University Press, 1171 p, New York, USA.
- Allen, M., Brown. S.D., 2016. Memorial meshwork: The making of the commemorative space of the Hyde Park 7/7 memorial. *SAGE Press*, 23(1), 10–28. <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journals-permissions> (11. 03. 2018).
- Alon Mozes, T., 2012. From reading the landscape to 'writing' a garden: using the text metaphor as a working design tool. *Journal of Landscape Architecture*, 1(1), 30-37.
- Ambros, G., Harris, P., 2018. Tipografinin temelleri. NO: 200, literatur yayıncılık, Turkey.
- Anonim, 2005. The Lurie garden at Millenium park. <https://www.ggnltd.com/the-lurie-garden-at-millennium-park> (12.08.2016)
- Anonim, 2006, History and architecture, The Royal Park. <https://www.royalpark.org.uk/parks/hyde-park/about-hyde-park/history-and-architecture> (08.05.2014)
- Anonim, 2010, Park over the bus depot in horta, Barcelona, a+t Journal, Paradises (28), Urban Park Strategies, 18-33p.
- Anonim, 2017. Maggie Daley park design. <https://maggieDaleypark.com/about/design/> (15.09.2018)
- Appleton, J., 1996. The Experience of landscape. John Wiley & Sons Press, 293 p, London.
- Aslanoğlu Evyapan, G., 1972. Eski türk bahçeleri ve özellikle eski İstanbul bahçeleri. ODTÜ Mimarlık Yayınevi, No: 162, Ankara.
- Aydınlı, S., 1993. Mimarlıkta estetik değerler. İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Yayınevi, NO: 127, İstanbul, Turkey.
- Baird, CT., 2002. Sacred ground: must sustainable landscapes mimic the form and spatial organisation of nature. The Faculty of Landscape Architecture, SUNY College of Environmental Science and Forestry, New York, 9-15.
- Baljon, L., 1995, 2012. Designing parks. Garden Art Press, 322 p, Amsterdam.
- Barabanov, A., 2002. Man and architecture: semantics of relations. *Urban Bodies*, 7(1), <http://www.cloud-cuckoo.net/openarchive/wolke/eng/Subjects/021> (12.03.2016).
- Basso, K.H., 1996. Wisdom sits in places: landscape and language among the western apache. New Mexico University Press, 192 p, Albuquerque, Mexico.
- Başak Özer, B., Baris, M.E., 2012. Landscape design and park users preferences. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82 (2013), 604 – 607.
- Bell, S., 1993, 2005. Elements of visual design in the landscape. Taylor & Francis Press, 213 p, New York.

- Bell, S., 2001. Landscape: pattern, perception and visualization in the visual management of forests. *Landscape and urban planning*, 54(1-4), 201-211.
- Bell, S., 2002, 2012. *Landscape: pattern, perception and process*, Routledge Press, 361 p, London and New York.
- Bell, S., 2008. *Design for outdoor recreation*. Taylor & Francis Press, 240 p, Oxford, UK.
- Bell, S., Apostol, D., 2008. *Designing sustainable forest landscapes*. Taylor & Francis Press, 356 p, United Kingdom.
- Bentley, G., Goldberg, T., Jasienska, G., 1993. The fertility of agricultural and non-agricultural traditional societies. *Population Studies*, 47(2), 269-281,
https://www.researchgate.net/publication/232823847_The_Fertility_of_Agricultural_and_Non-Agricultural_Traditional_Societies (09.08.2018).
- Botequilha Leitao, A., Ahern, J., 2002. Applying landscape ecological concepts and metrics in sustainable landscape planning. *Journal of Landscape Urban Plan*, 59 (2), 65-93.
- Botwina, R., Botwina, J., 2012. Looking for meaning in architecture: getting closer to landscape semantics. *Journal of Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, 28 (41), 221-231.
- Bourassa, S., 1991. *The aesthetics of landscape*, Belhaven Press, 168 p, London.
- Bruce, V., Green, P.R., Georgeson, M.A., 2014. *Visual perception: physiology, psychology and ecology*. Psychology Press, Third Edition, 498 p, Sussex, USA.
- Burenhult, N., C. Levinson, S., 2008. Language and landscape: a cross-linguistic perspective. *Journal of Language Sciences*, 30 (2-3), 135-150,
<https://doi.org/10.1016/j.langsci.2006.12.028> (15.05.2017).
- Carlson, A., 2001. Environmental aesthetics: in the Routledge companion to aesthetics. Eds: B. Gaut, D. McIver Lopes. Routledge Press, London, 423-436.
- Chiesura, A., 2004. The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning*, 68, 129-138.
- Coll, J., leclerc, J., 2007, Park a top the new Horta bus deposit in Barselona. Coll-Leclerc Office,
<http://www.coll-leclerc.com/?p=229> (13.02.2017).
- Corry, R.C., Nassauer, J.I., 2005. Limitations of using landscape pattern indices to evaluate the ecological consequences of alternative plans and designs. *Journal of Landscape and Urban Planning*, 72 (4), 265-28,
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204604000854> (03.08.2016).
- Daniels, S., 1993. *Fields of Vision: Landscape imagery and national identity in England and the United States*. Polity Press, 257p, UK.
- Delong, S.C., Tanner, D., 1996. Managing the pattern of forest harvest: lessons from wildfire. *Journal of Biodiversity Conserv*, 5 (10), 1191-1205.
- Demircan, N., Sezen, I., 2018. Erzuurum kentinde allotment garden tasarımı önerisi. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 2 (2), 21-33.
- Demiröz, Z., 2003. Tarihsel süreç içinde İslam bahçe sanatı Hint - Moğol bahçeleri örneği ve İslam bahçeleri'nin Türk bahçe sanatı'na etkileri. Y. Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Dostoğlu, S., 1984. Mimarlığın ötesi: Colin rowe ve bir uzlaştırma kuramı. *Mimarlık Dergisi*, 22 (9), 7-13.
- Dramstad, W.E., Tveit, M.S., Fjellstad, W.J., Fry, G.L.A., 2006. Re- lationships between visual landscape preferences and map based indicators of landscape structure. *Landscape and Urban Planning*, 78(4), 465-474.
- Dunn, C.P., Sharpe, D.M., Guntenspergen, G.R., Stearns, F., Yang, Z., 1991. Methods for analyzing temporal changes in landscape pattern. *Quantitative methods in landscape ecology: The analysis and interpretation of landscape heterogeneity*. Eds: M.G. Turner, R.H. Gardner. Springer, New York, 173-198.
- Edirne, J., 2004. *Tasarım temel prensipleri ve peyzaj Mimarlığı tasarımı uygulama örnekleri*. Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlık Bölümü, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

- Erdem, M., 2012. Avrupa peyzaj kimlik özelliklerinin tespiti korunması ve geliştirmesine yönelik değerlendirme matrisi önerisi yayınlanmamış. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, N., Coşkun, A.A., 2009. Avrupa peyzaj sözleşmesi hükümlerinin Türk planlama mevzuatına uyumluluk analizi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 59, Sayı 2.
- Felameki, M.M., 2011. Theoretical roots and trends of architecture. Feza Press, 432 p, Tahran.
- Forman, R.T.T., 1995. Land Mosaics: the ecology of landscapes and regions. Cambridge University Press, 656 p, Cambridge.
- Gazvoda, D., 2002. Characteristics of modern landscape architecture and its education. Landscape and Urban Planning, 60 (2002), 117-133.
- Gisiger, T., 2001. Scale invariance in biology: coincidence or footprint of a universal mechanism. Biological Reviews, 76(2), 161-209.
- Goldman, A., 2001. Aesthetic value. Routledge Companion to Aesthetics Press, London, 181-202.
- Grabar, O., 1973. The formation of Islamic art. Yale University Press, 320p, New Haven.
- Gustafson, E.J., 1998. Quantifying landscape spatial pattern: what is the state of the art? Ecosystems. 1 (2), 143–156, <https://link.springer.com/article/10.1007/s100219900011> (12.07.2019).
- Gürenli, E., 2010. Kentsel yeşil alanların (park ve bahçelerimizin) bakım ve onarım tekniği. NO: 311, Ankara.
- Hossein Eskandani, O., 2020. Peyzaj mimarlığı ile ilişkili göstergelerin doğu ve batı kültüründe peyzaj tasarımı üzerine etkisi. Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlık Bölümü, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- İncearık, M.E., 2011, 2015. Grafik tasarım rehberi. Kodlab Yayınevi, NO:176, İstanbul.
- Jongman, R.H.G., 2005. Landscape ecology in land use planning: cultural perspectives and landscape planning. Ed: John A. Wiens, Cambridge University Press, UK, 316-328.
- Jurgens, H., Peitgen, H.O., Saupe, D., 1990. The language of fractals. Scientific America Journal 263 (2), 60–67, <https://www.jstor.org/stable/24996899?seq=1> (09.10.2014).
- Kader, Ş., Kupik, M., 2008. Peyzaj Mimarlığında tasarım ve proje uygulama. 169-200, <http://www.anadoluparkbahceler.com/pdf/peyzajda-tasarim-ve-uygulama.pdf> (11.05.2017).
- Kaplan, R., Kaplan, S., 1982, 2006. Cognition and environment: functioning in an uncertain world. Praeger Press, 287 p, New York.
- Kaplan, R., Kaplan, S., 1989. The experience of nature: A psychological perspective. Cambridge University Press, 360 p, Cambridge.
- Karadeniz, Z., 2019. Peyzaj tasarım kriterleri açısından Samsun kent parklarının incelenmesi. Y. Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlık Bölümü, Ordu Üniversitesi.
- Karahan, F., 2005. Tarih boyunca bahçe sanatının gelişmesinde su. Ulusal Su Günleri Sempozyum, Trabzon.
- Khabbazi P.A., Erdoğan, E., 2012. İslam bahçeleri. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 9(2), 20-31.
- Koh, J., 1988. An ecological aesthetic. Landscape Journal, 7 (2), 177-191.
- Kümmerling, M., Müller, N., 2012. The relationship between landscape design style and the conservation value of parks: A case study of a historical park in Weimar, Germany. Landscape and Urban Planning, 107 (2012), 111-117.
- Law, C.S., Zube, E.H., 2007. Effects of photographic composition on landscape perception. Journal of Landscape Research, 8(1), 20-27.
- Lokocz, E., Ryan, R. L., Sadler, A. J., 2011. Motivations for land protection and stewardship: Exploring place attachment and rural landscape character in Massachusetts, Landscape and Urban Planning, 99(2), 65-76.
- Loures, L., Santos, R., Panagopoulos, T., 2007. Urban parks and sustainable city planning - the case of Portimão, Portugal. Wseas Transactions on Environment and development,

- 10(3),https://www.researchgate.net/publication/228860531_Urban_Parks_and_Sustainable_City_Planning-The_Case_of_Portimao_Portugal (14.03.2019).
- Lynch, K., 1984, 2013. Good city form. MIT Press, 524 p, Cambridge, United States.
- Malkaya, A., 2002. Sanat eğitimi ilkeleri açısından Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Plastik sanatlar eğitimi yapılan bölümlerde desen eğitimi. Y. Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Mandelbrot, B.B., 1982. The fractal geometry of nature. Henry Holt and Company Press, 468p, New York.
- Mensuri, S. A., 2010. The urban landscape: the quality control of small components. Landscape Journal, 2 (11), 6-7.
- Metin Kacar, S., 2006. Public space in the Millennium: Case study of Millennium park. Chicago, IL. https://www.researchgate.net/publication/310376450_Public_Space_in_the_Millennium_Case_Study_of_Millennium_Park_Chicago_IL (22.12.2018).
- Milburn, L.S., Brown, R.D., 2002. The relationship between research and design in landscape architecture. Landscape and Urban Planning, 64 (2003), 47-66.
- Müderrişoğlu, H., Demir, Z., 2004. The relationship between perceived beauty and safety in urban recreation parks. Journal of Applied Sciences, 4(1), 72-77.
- Nasar, J., 1988. Environmental aesthetics: theory, research and applications. Cambridge University Press, 530 p, USA.
- Nassauer, J. I., 2002. Agricultural landscapes in harmony with nature. Island Press, 384 p, Washington.
- Nezbitt, K., 1996. Theorizing a new agenda for architecture: an anthropology of architectural theory 1965-1995. Princeton Architectural Press, New York, 164 p, 32-36.
- O'Neill, R.V., Krummel, J.R., Gardner, R.H., Sugihara, G., Jackson, B., DeAngelis, D.L., Milne, B.T., Turner, M.G., Zygmunt, B., Christensen, S.W., Dale, V.H., Graham, R.L., 1988. Indices of landscape pattern. Landscape Ecology, 1 (3), 153-162, <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00162741> (21, 09, 2017).
- Opdam, P., Foppen, R., Vos, C., 2001. Bridging the gap between ecology and spatial planning in landscape ecology. Landscape Ecology, 16 (8), 767-779, <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1014475908949> (14. 01, 2016).
- Oures, L., Santos, R., Panagopoulos, T., 2007. Urban parks and sustainable city planning. Wseas Transactions on Environment and Development, Portugal, 10(3), 171-18.
- Özgüner, H., 2003. İnsan- Doğa ilişkilerinin gelişimi ve peyzaj tasarımında doğal stilin 20. yüzyılda önem kazanmasının nedenleri. Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, A(1), 43-54, <https://dergipark.org.tr/en/download/articl> (04.10.2014).
- Pamukçu, P., 2011. İstanbul- Riva deresi ve çevresinin peyzaj potansiyelinin irdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü.
- Papadakis, A., 1988. Deconstruction in architecture. Architectural Design Press, 264 p, London.
- Perry, S., Reeves, R., W., Sim, J., 2008. Landscape design and the language of nature. Landscape Review, 12(2), 3-18, https://www.researchgate.net/publication/27474526_Landscape_Design_and_the_language_of_Nature
- Polat, A.T., 2012. Kent parklarında görsel kalite ve doğallık derecesi arasındaki ilişkilerin belirlenmesi, Fen Bilimler Enstitü Dergisi, Iğdır Üniversitesi, 2(3), 85-92.
- Richards, R., 2001. A new aesthetic for environmental awareness: chaos theory, the beauty of nature, and our broader humanistic identity. Journal of Humanistic Psychology, 41(2), 59-95.
- Rapoport, A., 1977. Human aspects of urban form: Towards a man-environment approach to urban form and design. Pergamon Press, 448 p, Oxford, UK.
- Rasmussen, E.S., 2010. Yaşanan Mimarlığı. Çev. Ö. Erduran, Remzi Kitabevi, NO: 248, Turkey.
- Rapoport, A., 1987. On the cultural responsiveness of architecture. Journal of Architectural Education, 41 (1), 10-15.

- Reed, R.A., Johnson Barnard, J., Baker, W.L., 1996. Fragmentation of a forested Rocky mountain landscape, 1950-1993. *Biological Conservation*. 75 (3), 267–277.
- Riha, M., 2004. Parc Andre Citroen, South of Paris, France. LARC 263, https://www.academia.edu/4113334/Parc_Andre_Citroen_Site (19.04.2015).
- Seeley, W., 2005. Aesthetics and the constructivist. Yale College Seminar, USA, <http://abacus.bates.edu/~wseeley/AeCS.html>, (08.07.2016).
- Simitch, A., Warke, V., 2014. The Language of architecture: 26 principles every architect should know. Rockport Publishers, 240 p, USA.
- Simonic, T., 2003. Preference and perceived naturalness in visual perception of naturalistic landscapes. *Zb. Biotechnical Faculty University of Ljubljana Kmet*, 81(2), 369-387.
- Soltani, M., Mansuri, S.A., Farzin, A.A., 2012. A comparative study on the role of pattern and experience-based concept in architectural space. *Bagh-e-Nazar Journal*, 21 (4), 3-12.
- Sözen, M., Taneli, U., 2015. Sanat kavram ve terimi sözlüğü. Remzi Kitabevi, NO: 360, İstanbul, Turkey.
- Stevens, P., 1974, 2010. Pattern in nature. Little, Brown and Company Press, 516 p, London. *Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 116-134.
- Swanson, F.J., katz, T.K., Canine, N., woodmansee, R.G., 1988. Landform effects on ecosystem patterns and processes: Geomorphic features of the earth's surface regulate the distribution of organisms and processes. *Bioscience*, 39(2), 92-98, https://www.umass.edu/landeco/teaching/landscape_ecology/references/Swanson_etal_1988.pdf (07.03.2016) .
- Thayer, R.L., 1989. The experience of sustainable landscapes. *Landscape Journal*, 8 (2), 101-109, <https://www.jstor.org/stable/43324023?seq=1> (27.11.2015).
- Treib, M., 2002. The contents of landscape form. *Landscape Journal*, 20 (3), 119-140, [www.revistas.usp.br > article > download](http://www.revistas.usp.br/article/download) (12.04.2015).
- Turgut, H., 2012. Tarihi Türk bahçelerinde havuz yapıları. *Tarih Kültür ve Sanat*.
- Turner, M.G., Ruscher, C.L., 1988. Changes in landscape pattern in Georgia, USA. *Landscape Ecology*, 1(4), 241–251.
- Van Valkenburgh, M., 2013. Maggie Daley Park. <https://www.mvvainc.com> (05.07.2016).
- Venturi, R., 1980, 2002. Complexity and contradiction in architecture. The Museum of Modern Art Press, 136 p, New York, USA.
- W. Sprin, A., 1988. The poetics of city and nature: Towards a new aesthetic for urban design. *Landscape Journal*, 7 (2), 108-126.
- W. Sprin, A., 2000, 2016. The language of landscape. Yale University Press, 336 p, New Haven, United States.
- W. Sprin, A., 2014. The eye is a door: Landscape, photography, and the art of discovery. Wolf Tree Press, 378 p, United States.
- White, L., 1967. The historical roots of our ecological crisis. *Science Journal*, 155 (3767), 1203-1207.
- Whiting, D., De Jong, J., 2007. Water wise landscape design: Principles of landscape design. Colorado State University Press, 413 p, USA.
- Yılmaz, H., Yılmaz S., 1997. Kimlikli kentleşmede peyzaj planlaması. Ankara Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 347-353.
- Yılmaz, S., Bulgan, E., 2017. Farklı kent dokularının yaz aylarında biyoklimatik konfora etkisi: Erzurum örneği. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(4), 235-242.
- Yılmaz, S., Doraj P., Hossein Eskandani, O., 2020. Concepts in sustainable architecture and critical approaches on the ecological effect. *The Journal of International Social Research*, 13 (69), 695- 703.
- Yücel, G. F., Yıldızcı, A. C., 2006. Kent parkları ile ilgili kalite kriterlerinin oluşturulması. *İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Dergisi*, 5(2), 222-232.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı:	Parisa DORAJ
Doğum tarihi:	17 Eylül 1981
Doğum Yeri:	Tebriz
Uyruğu:	Iran
Adres:	
Tel:	05314011488
E-mail:	P_Dorraj@yahoo.com
Eğitim	
Lise:	HadeF Fen Lisesi
Lisans:	Tebriz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi (2000-2004)
Yüksek lisans:	Tahran Üniversitesi, Fen bilimler Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı (2004-2007)
Doktora:	Atatürk Üniversitesi, Fen bilimler Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı (2011-2020)
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce:	İyi
Azerice:	İyi
Farsça:	İyi
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
Tebriz Mühendislik Derneği	